



T.C.  
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

**YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ DERS  
KİTAPLARINDA YER ALAN DİNLEME  
ETKİNLİKLERİNİN DİL ÖĞRENME  
STRATEJİLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Çiğdem YALÇIN

Danışman  
Doç. Dr. Mesut GÜN

Nevşehir  
Temmuz 2018

## BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.



**Tezi Hazırlayan**

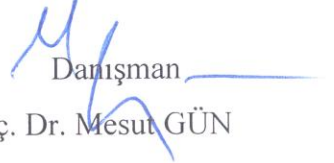
Çiğdem YALÇIN

## TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Yer Alan Dinleme Etkinliklerinin Dil Öğrenme Stratejileri Açısından İncelenmesi” adlı Yüksek Lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.



Tezi Hazırlayan  
Çiğdem YALÇIN



Danışman  
Doç. Dr. Mesut GÜN



Yabancılara Türkçe Öğretimi Ana Bilim Dalı Başkanı  
Dr. Öğr. Ü. Lokman TANRIKULU

## KABUL VE ONAY SAYFASI

Doç. Dr. Mesut GÜN danışmanlığında Çiğdem YALÇIN tarafından hazırlanan “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Yer Alan Dinleme Etkinliklerinin Dil Öğrenme Stratejileri Açısından İncelenmesi” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yabancılar Türkçe Öğretimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

..06 / ..07 / 2018

### JÜRİ

### İMZA

Danışman : Doç. Dr. Mesut GÜN  
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Bekir GARBAL  
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Kübra DENİZ

### ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun ..12 / ..07 / 2018 tarih ve 2018..28..548 sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

..12 / ..07 / 2018  
Dr. Öğr. Üyesi Vedat AKTEPE  
Enstitü Müdürü

## TEŞEKKÜR

Öncelikle bu çalışmanın ortaya çıkmasında büyük emeği olan ve sürecin işleyişini titizlikle takip eden tez danışmanım sevgili hocam Doç. Dr. Mesut Gün'e teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışma süresince yolumu her kaybettiğimde pusulam olan ve engin bilgisinden devamlı istifade ettiğim değerli hocam Dr. Öğr. Ü. Kübra Şengül'e; akademik bilgisi ve kişiliğiyle kendisini örnek aldığım ve desteğini her daim hissettiğim kıymetli hocam Dr. Öğr. Ü. Murat Şengül'e; süreç boyunca moral ve motivasyonumu yüksek tutmamı sağlayan çalışma arkadaşım Arş. Gör. Ahmet Demirel'e; yüksek lisans eğitimine başlamam konusunda beni yüreklendiren kıymetli dostlarım Nurten Örgün, Senem Ceylan ve Ramazan Ceylan'a; yüksek lisans döneminde tanıştığım ve dosttan öte kardeş saydığım değerli arkadaşlarım Pınar Nünükoğlu ve Buket Seda Pişkin'e en içten duygularıyla teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca beni büyütüp yetiştiren ve her zaman yanımda olan canım annem ve babama; desteğini hiçbir zaman esirgemeyen sevgili eşim Mevlüt Yalçın'a ve sabırla bu sürecin bitmesini bekleyen canım kızım Beyza Yalçın'a çok ama çok teşekkür ediyor onları çok sevdiğimi belirtmek istiyorum.

**Çiğdem YALÇIN**

**2018**

**YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ DERS KİTAPLARINDA  
YER ALAN DİNLEME ETKİNLİKLERİNİN DİL ÖĞRENME  
STRATEJİLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

**Çiğdem YALÇIN**

**Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yabancılara  
Türkçe Öğretimi Ana Bilim Dalı**

**Yüksek Lisans**

**Temmuz 2018**

**Danışman: Doç. Dr. Mesut GÜN**

**ÖZET**

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin temel amaçlarından biri öğrencilere dinleme, okuma, yazma ve konuşma gibi temel dil becerilerini kazandırmaktır. Bu beceriler arasında dinleme becerisinin ayrı bir yeri ve önemi vardır çünkü ana dil öğretiminde olduğu gibi yabancı dil öğretiminde de dinleme en çok işe koşulan beceri alanlarından biridir. Dinleme dil becerilerinin temelini oluşturur ve bu temel sağlam atılmasıyla diğer temel beceriler sağlam bir şekilde inşa edilebilir. Dinleme becerisinin geliştirilmesinde öğretmen kadar öğrenciye de önemli roller düşmektedir. Özellikle son yıllarda yabancı veya ikinci dil öğretimi söz konusu olduğunda öğretmenin hedef dili nasıl öğrettiğinden çok öğrencinin bunu ne şekilde öğrendiği önem kazanmaya başlamıştır. Bu nedenle öğrencinin kendine uygun dil öğrenme stratejileri seçmesi ön plana çıkmaktadır. Öğrenci bu süreçte dil öğrenimine dayalı bir takım stratejiler kullanarak dinlemeye yönelik performansını artırabilir. Bunun için ise dinleme öğretimi yaptırılırken uygulanacak etkinliklerin dil öğrenme stratejileri kullanımına uygun olması gerekmektedir.

Nitel bir araştırma olan bu çalışmada doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Türkiye’de çeşitli enstitüler ve dil öğretim merkezleri tarafından kullanılan kitaplar arasından seçilmiş 5 yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabının dinleme etkinlikleri Oxford’un (1990) dil öğrenme stratejileri sınıflandırmasının alt boyutlarına göre incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Araştırmanın bu aşamasında Oxford’un (1990) dil öğrenme stratejileri sınıflandırmasının alt boyutlarına uygun kontrol listeleri oluşturulmuş ve dinleme etkinliklerinin tümü bu listeler yardımıyla incelenerek bulgulara ulaşılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular, üç uzman tarafından kontrol edilerek geçerliliği sağlanmıştır. Araştırma sonucuna göre incelenen tüm kitaplar karşılaştırıldığında kitaplar arasında toplam strateji sayıları göz önünde bulundurulduğunda en fazla bilişsel stratejilere (f=135) ikinci sırada üst bilişsel stratejilere (f=85) üçüncü sırada bellek stratejilerine (f=32) dördüncü sırada telafi stratejilerine (f=10) ve son olarak sosyal stratejilere (f=7) yer verildiği tespit edilmiştir. İncelenen kitapların hiçbirinde duyuşsal stratejilere rastlanmamıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, ders kitabı, dinleme, dil öğrenme stratejileri

# AN EXAMINATION OF LISTENING ACTIVITIES IN TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE TEXTBOOKS IN TERMS OF LANGUAGE LEARNING STRATEGIES

Çiğdem YALÇIN

Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences

Teaching Turkish For Foreigners Program

Master Thesis

July 2018

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Mesut GÜN

## ABSTRACT

One of the main purposes of teaching Turkish as a foreign language is to make the students gain basic language skills such as listening, reading, writing and speaking. Among these skills, listening has a distinct place and importance because listening is one of the most exposed areas of skill in foreign languages as well as in mother tongue teaching. Listening is the basis of language skills and other skills can not be built powerfully without it. In the development of listening skills, students play important roles as well as teachers. In fact, and even particularly in recent years, foreign or second language teaching has begun to gain importance, not how the teacher teaches the target language, but how the learner learns it. For this reason, it is important for the student to choose appropriate language learning strategies. In this process, students can improve their listening performance by using a number of strategies based on language learning. For this purpose, the activities to be carried out should be appropriate for the use of language learning strategies.

Document analysis technique was used in this qualitative research study. Listening activities of 5 Turkish language teaching text books used by various institutes and training centers in Turkey were examined and evaluated according to the sub-dimensions of Oxford's (1990) classification of language learning strategies. At this stage of the study, checklists appropriate to the sub-dimensions of Oxford's (1990) classification of language learning strategies were prepared. The findings obtained in this study was validated by 3 experts. According to the research results , when compared all the examined textbooks and thought the total number of the strategies cognitive strategies (f=135), metacognitive strategies (f=85), memory strategies (f=32), compensation strategies (f=10) and finally social strategies (f=7) were used respectively. Affective strategies weren't encountered in the examined textbooks.

**Keywords:** Teaching Turkish as a foreign language, textbook, listening, language learning strategies

## **İÇİNDEKİLER**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK .....	ii
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK .....	iii
KABUL VE ONAY SAYFASI .....	iv
TEŞEKKÜR .....	v
ÖZET .....	vi
ABSTRACT .....	vii
İÇİNDEKİLER .....	viii
TABLolar LİSTESİ .....	xii
ŞEKİLLER LİSESİ .....	xiv
<b>GİRİŞ</b> .....	1

### **BİRİNCİ BÖLÜM PROBLEM DURUMU**

1.1. Problem Durumu .....	4
1.2. Araştırmanın Amacı .....	4
1.2.1. Alt Problemler .....	5
1.3. Varsayımlar .....	6
1.4. Sınırlılıklar .....	6

### **İKİNCİ BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE**

2.1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi .....	7
2.2. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisi .....	8
2.2.1. Dinleme Süreci .....	11
2.2.1.1. Dinleme Öncesi .....	11
2.2.1.2. Dinleme Sırası .....	13
2.2.1.3. Dinleme Sonrası .....	14



2. 3. Dinlemenin Diğer Dil Becerileri ile İlişkisi .....	15
2.3.1. Dinleme- Konuşma İlişkisi .....	16
2.3.2. Dinleme- Okuma İlişkisi.....	16
2.3.3.Dinleme- Yazma İlişkisi .....	17
2.4.Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Diller için Avrupa Ortak Ölçütler Çerçevesinde (AOÖÇ) Dinleme.....	18
2.5. Dil Öğrenme Stratejileri .....	19
2.5.1.Dil Öğrenme Stratejileri Sınıflandırmaları .....	20
2.5.1.1.Rubin'in Dil Öğrenme Stratejileri Sınıflandırması (1987) .....	21
2.5.1.2. O'Malley ve Chamot'ın Dil Öğrenme Stratejisi Sınıflandırması (1990) .....	22
2.5.1.3. Oxford'un Dil Öğrenme Strateji Sınıflandırması.....	23
2.5.1.3.1. Doğrudan Stratejiler .....	23
2.5.1.3.1.1.1. Zihinsel Bağlantılar Oluşturma Stratejisi.....	24
2.5.1.3.1.1.2. Görüntü ve Sesleri Kullanma Stratejisi.....	25
2.5.1.3.1.1.3. Gözden Geçirme Stratejisi .....	26
2.5.1.3.1.1.4. Eylem Kullanma Stratejisi .....	26
2.5.1.3.1.2. Bilişsel Stratejiler.....	27
2.5.1.3.1.2.1.Alıştırma Yapma Stratejisi.....	27
2.5.1.3.1.2.2. Mesaj Alma ve Gönderme .....	29
2.5.1.3.1.2.3.Aklı Yürütme ve Analiz Etme Stratejisi .....	29
2.5.1.3.1.2.4.Bilgi ve Ürün için Yapı Oluşturma Stratejisi.....	30
2.5.1.3.1.3.Telafi Stratejileri .....	31
2.5.1.3.1.3.1.Tahmin Yürütme Stratejisi.....	31
2.5.1.3.1.3.2.Konuşma ve Yazmada Engellerle Başa Çıkma Stratejileri .....	32
2.5.1.3.2. Dolaylı Stratejiler .....	33
2.5.1.3.2.1.Üst Bilişsel Stratejiler .....	33
2.5.1.3.2.1.1.Öğrenmeye odaklanma stratejileri: .....	34
2.5.1.3.2.1.2.Öğrenmeyi Düzenleme Stratejileri.....	35
2.5.1.3.2.1.3.Öğrenmeyi değerlendirme stratejileri .....	37
2.5.1.3.2.2. Duyuşsal Stratejiler.....	38
2.5.1.3.2.2.1. Kaygıyı Azaltma .....	39
2.5.1.3.2.2.2. Kendini Cesaretlendirme Stratejisi .....	40
2.5.1.3.2.2.3. Duygularına Hâkim Olma .....	40
2.5.1.3.2.3. Sosyal Stratejiler .....	41
2.5.1.3.2.3.1.Soru Sorma.....	42

2.5.1.3.2.3.2. Başkaları ile İş Birliği Yapma.....	42
2.5.1.3.2.3.3. Empati Kurma.....	43
2.6. İlgili Çalışmalar.....	43
2.6.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar.....	44
2.6.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar.....	47

## **ÜÇÜNCÜ BÖLÜM**

### **ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ**

3.1. Araştırma Modeli.....	51
3.2. Çalışma Grubu.....	51
3.3. Veri Toplama Araçları.....	51
3.4. Araştırma Sürecinin İşleyişi.....	52
3.5. Verilerin Çözümlemesi.....	52

## **DÖRDÜNCÜ BÖLÜM**

### **BULGULAR VE YORUM**

4.1. Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	53
4.1.1. Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında yer alan dinleme etkinliklerinin dinleme aşamalarına göre (dinleme öncesi, dinleme sırası, dinleme sonrası) dil öğrenme stratejileri açısından kullanım sıklığı nedir? .....	53
4.1.2. Yedi İklim Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında yer alan dinleme etkinliklerinin dinleme aşamalarına göre (dinleme öncesi, dinleme sırası, dinleme sonrası) dil öğrenme stratejileri açısından kullanım sıklığı nedir? .....	58
4.1.3. Gazi Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında yer alan dinleme etkinliklerinin dinleme aşamalarına göre (dinleme öncesi, dinleme sırası, dinleme sonrası) dil öğrenme stratejileri açısından kullanım sıklığı nedir? .....	63
4.1.4. İzmir Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında yer alan dinleme etkinliklerinin dinleme aşamalarına göre (dinleme öncesi, dinleme sırası, dinleme sonrası) dil öğrenme stratejileri açısından kullanım sıklığı nedir? .....	68
4.1.5. İstanbul Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında yer alan dinleme etkinliklerinin dinleme aşamalarına göre (dinleme öncesi, dinleme sırası, dinleme sonrası) dil öğrenme stratejileri açısından kullanım sıklığı nedir? .....	73
4.2. Dinleme etkinliklerindeki dil öğrenme stratejilerinin kullanımı yabancılar için Türkçe öğretimi ders kitapları arasında nasıl bir farklılık göstermektedir? .....	78

<b>SONUÇLAR.....</b>	<b>83</b>
<b>KAYNAKLAR.....</b>	<b>93</b>
<b>EKLER.....</b>	<b>99</b>
<b>ÖZ GEÇMİŞ.....</b>	<b>117</b>

## TABLolar LİSTESİ

<b>Tablo 2.1.</b> Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesinde Yer Alan Dinleme/Anlama Becerisi Dil Yeterlilik Ölçütleri.....	18
<b>Tablo 4.1.</b> Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 Ders Kitabının Dinleme Etkinliklerinde Yer Alan Dil Öğrenme Stratejileri Kullanım Sıklıkları (Doğrudan Stratejiler).....	54
<b>Tablo 4.2.</b> Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 Ders Kitabının Dinleme Etkinliklerinde Yer Alan Dil Öğrenme Stratejileri Kullanım Sıklıkları (Dolaylı Stratejiler).....	57
<b>Tablo 4.3.</b> Yedi İklim Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti C1 Ders Kitabının Dinleme Etkinliklerinde Yer Alan Dil Öğrenme Stratejileri Kullanım Sıklıkları (Doğrudan Stratejiler).....	59
<b>Tablo 4.4.</b> Yedi İklim Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti C1 Ders Kitabının Dinleme Etkinliklerinde Yer Alan Dil Öğrenme Stratejileri Kullanım Sıklıkları (Dolaylı Stratejiler).....	62
<b>Tablo 4.5.</b> Gazi Yabancılar için Türkçe C1 Ders Kitabının Dinleme Etkinliklerinde Yer Alan Dil Öğrenme Stratejileri Kullanım Sıklıkları (Doğrudan Stratejiler).....	64
<b>Tablo 4.6.</b> Gazi Yabancılar için Türkçe C1 Ders Kitabının Dinleme Etkinliklerinde Yer Alan Dil Öğrenme Stratejileri Kullanım Sıklıkları (Dolaylı Stratejiler).....	67
<b>Tablo 4.7.</b> İzmir Yabancılar için Türkçe C1 Ders Kitabının Dinleme Etkinliklerinde Yer Alan Dil Öğrenme Stratejileri Kullanım Sıklıkları (Doğrudan Stratejiler).....	69
<b>Tablo 4.8.</b> İzmir Yabancılar için Türkçe C1 Ders Kitabının Dinleme Etkinliklerinde Yer Alan Dil Öğrenme Stratejileri Kullanım Sıklıkları (Dolaylı Stratejiler).....	72
<b>Tablo 4.9.</b> İstanbul Yabancılar için Türkçe C1 Ders Kitabının Dinleme Etkinliklerinde Yer Alan Dil Öğrenme Stratejileri Kullanım Sıklıkları (Doğrudan Stratejiler).....	74
<b>Tablo 4.10.</b> İstanbul Yabancılar için Türkçe C1 Ders Kitabının Dinleme Etkinliklerinde Yer Alan Dil Öğrenme Stratejileri Kullanım Sıklıkları (Dolaylı Stratejiler).....	77

<b>Tablo 4.11.</b> İncelenen Yabancılara Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarının Dinleme Etkinliklerinde Dil Öğrenme Stratejileri Kullanım Sıklıkları ve Oranları (Tüm Stratejiler).....	79
------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	----



## ŞEKİLLER LİSESİ

Şekil 2.1. Oxford'un Bellek Stratejileri Sınıflandırması.....	24
Şekil 2.2. Anlam Haritası Oluşturma Stratejisine Yönelik Bir Örnek.....	25
Şekil 2.3. Oxford'un Bilişsel Stratejiler Sınıflandırması.....	27
Şekil 2.4. Oxford'un Telafi Stratejileri Sınıflandırması.....	31
Şekil 2.5. Oxford'un Üst Bilişsel Strateji Sınıflandırması.....	34
Şekil 2.6.Oxford'un Duyuşsal Strateji Sınıflandırması.....	39
Şekil 2.7. Oxford'un Sosyal Stratejiler Sınıflandırması.....	42



## GİRİŞ

Türkiye'nin sosyal, ekonomik, ticari ve kültürel alanlarda uluslararası konumda giderek gelişmesi Türkçenin öğrenimi ve öğretimine duyulan ihtiyacı artırmıştır. Bu nedenle çeşitli kamu kurum ve kuruluşları Türkçeyi yabancı dil olarak öğretme konusunda önemli adımlar atmıştır. Özellikle son yıllarda birçok üniversite kendi bünyesinde yabancılara Türkçe öğretimine yönelik pek çok lisansüstü ve doktora programı açmıştır. Bunun yanı sıra bu alanda Milli Eğitim Bakanlığı yurt içi ve yurt dışında pek çok faaliyet göstermiştir. Ayrıca yabancılara Türkçe öğretmek ve Türkiye'nin tarihi ve kültürel değerlerini tanıtmak amacıyla Yunus Emre Enstitüsü kurulmuştur. Bu sayede yabancılara Türkçe öğretimi hususunda kuvvetli altyapılar oluşturulmaya başlanmıştır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi bahsi geçen kurum ve kuruluşlar tarafından belirli plan ve program dâhilinde yürütülmektedir. Bu programlarda kullanılan başat materyaller arasında ders kitapları yer almaktadır. Bu nedenle Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanan ders kitaplarının amaca uygun ve nitelikli olması gerekmektedir. Bunun yanı sıra ders kitaplarında; öğrencilerin temel dil becerilerini geliştirmelerine olanak sağlayan pek çok etkinliğe ve etkinlikler içinde öğrencilerin dil görevlerini daha kolay ve etkili bir şekilde yerine getirmelerine olanak sağlayacak stratejilere yer verilmesi önem arz etmektedir. Cohen (1998: 79), son yıllarda dil öğretim programlarında ve sınıf içi etkinliklerde kullanılan yabancı dil öğretimi ders kitaplarına stratejilerin doğrudan veya dolaylı bir şekilde yerleştirildiğinin görülmeye başladığını belirtmiştir. Nitekim Hajer, Meestringa, Park ve Oxford'un (1996) çeşitli ülkelerde ikinci dil ve yabancı dil öğretiminde kullanılan ders kitaplarında yer alan dil öğrenme stratejilerini incelemiş ve incelenen kitaplarda stratejilere doğrudan veya dolaylı olarak yer verildiğini belirtmişlerdir. Yapılan bu çalışma Cohen'in (1998) ifadesini doğrular niteliktedir.

*Yabancılara Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Yer Alan Dinleme Etkinliklerinin Dil Öğrenme Stratejileri Açısından İncelenmesi* isimli bu çalışmada; dinleme etkinlikleri, alan yazınında en çok bilinen ve üzerinde çok sayıda araştırma yapılan dil öğrenme stratejileri sınıflandırmasından Oxford'un (1990) dil öğrenme stratejileri sınıflandırmasının alt boyutlarına göre incelenmiştir.

Araştırmanın birinci bölümünde, problem durumu, araştırmanın amacı ve alt problemler belirtilmiş olup araştırmanın sınırlılıkları ve varsayımlardan bahsedilmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünde, literatür taraması yapılarak çalışmaya ilişkin kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Bunun yanı sıra yapılan araştırmaya yönelik yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmalardan bahsedilmiştir.

Araştırmanın üçüncü bölümünde, araştırmanın modeli, veri toplama aracı ve verilerin çözümlenmesine ilişkin bilgilerin yanı sıra araştırma süreci ve işleyişi hakkında bilgiler verilmiştir.

Araştırmanın dördüncü bölümünde ise yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarında yer alan dinleme etkinliklerinin dil öğrenme stratejileri kullanım sıklığı incelenmiş ve incelenen kitaplar arasında dil öğrenme stratejileri kullanımları bakımından farklılık olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda dil öğrenme stratejilerinin alt boyutlarına yönelik kontrol listesi oluşturulmuş ve incelenen etkinliklerin Oxford'un (1990) dil öğrenme stratejileri sınıflandırmasına uygunluğu, üç uzman görüşü alınarak belirlenmiş ve araştırmanın bulgular kısmı oluşturulmuştur.

Araştırmanın son bölümünde, araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen veriler analiz edilerek sonuç ve tartışma kısmı oluşturulmuş ve elde edilen bulgular çerçevesinde araştırmacılara, öğretmenlere ve yabancı dil olarak Türkçe ders kitabı hazırlayan uzmanlara yönelik öneriler kısmına yer verilmiştir.



Bu alışma ile yabancı dil olarak Türkçe ğretiminde kullanılan ders kitaplarında yer alan dinleme etkinliklerinde ne tür dil öğrenme stratejilerinden yararlanıldığı ve bu stratejilerin kullanım oranları belirlenmeye çalışılmıştır.



# **BİRİNCİ BÖLÜM**

## **PROBLEM DURUMU**

### **1.1. Problem Durumu**

Yabancı dil öğrenimi ve öğretiminde dinleme becerisinin diğer dil becerilerine göre farklı bir yeri vardır çünkü dinleme becerisi, okuma, yazma ve konuşma becerilerinden farklı olarak doğrudan gözlenemeyen bir beceri alanıdır. Bu nedenle dinlemenin, belli bir çaba göstermeden kendiliğinden gelişen bir beceri olduğu düşünülebilir fakat doğal bir dil becerisi olan dinleme, öğretilebilir ve geliştirilebilir bir beceridir. Bu bağlamda dinleme becerisinin öğretilmesi ve geliştirilmesine yönelik bir takım stratejilerden yararlanılabilir. Özellikle öğrencinin kendine uygun strateji seçimi dinlemeye yönelik dil görevlerini başarılı bir şekilde yerine getirmesine yardımcı olur. Öğrenci bu süreci; bilişsel, üst bilişsel, duyuşsal ve sosyal stratejiler gibi çeşitli stratejiler kullanarak başarılı bir şekilde tamamlayabilir. Bu nedenle yabancı dil öğretiminde sıkça kullanılan ders kitaplarında dil öğrenme stratejileri kullanımına olanak veren dinleme etkinliklerine yer verilmelidir. Bu bağlamdan hareketle bazı resmi kurumlar ve çeşitli dil öğretim merkezleri tarafından kullanılan yabancı dil olarak Türkçe öğretim ders kitapları içinde yer alan dinleme etkinlikleri dil öğrenme stratejileri açısından incelenmiştir.

### **1.2. Araştırmanın Amacı**

Bu araştırmanın amacı, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında yer alan dinleme etkinliklerini dil öğrenme stratejileri açısından incelemektir. Bu amacı gerçekleştirmek için etkinlikler dinleme aşamalarına göre (dinleme öncesi, dinleme sırası, dinleme sonrası) tasnif edilerek dil öğrenme stratejileri tespit edilmiştir.

### 1.2.1. Alt Problemler

1. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında yer alan dinleme etkinliklerinin dinleme aşamalarına göre (dinleme öncesi, dinleme sırası, dinleme sonrası) dil öğrenme stratejileri açısından kullanım sıklığı nedir?

1.1. Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında yer alan dinleme etkinliklerinin dinleme aşamalarına göre (dinleme öncesi, dinleme sırası, dinleme sonrası) dil öğrenme stratejileri açısından kullanım sıklığı nedir?

1.2. Yedi İklim Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında yer alan dinleme etkinliklerinin dinleme aşamalarına göre (dinleme öncesi, dinleme sırası, dinleme sonrası) dil öğrenme stratejileri açısından kullanım sıklığı nedir?

1.3. Gazi Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında yer alan dinleme etkinliklerinin dinleme aşamalarına göre (dinleme öncesi, dinleme sırası, dinleme sonrası) dil öğrenme stratejileri açısından kullanım sıklığı nedir?

1.4. İzmir Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında yer alan dinleme etkinliklerinin dinleme aşamalarına göre (dinleme öncesi, dinleme sırası, dinleme sonrası) dil öğrenme stratejileri açısından kullanım sıklığı nedir?

1.5. İstanbul Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında yer alan dinleme etkinliklerinin dinleme aşamalarına göre (dinleme öncesi, dinleme sırası, dinleme sonrası) dil öğrenme stratejileri açısından kullanım sıklığı nedir?

2. Dinleme etkinliklerindeki dil öğrenme stratejilerinin kullanımı yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitapları arasında nasıl bir farklılık göstermektedir?

### **1.3. Varsayımlar**

Araştırmada çalışma grubu olarak kullanılan Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti Ders Kitabı C1, Yedi iklim Türkçe Öğretim Seti C1, Gazi Yabancılar için Türkçe C1, İzmir Yabancılar için Türkçe C1 ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe C1 ders kitaplarının tüm evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

### **1.4. Sınırlılıklar**

**Bu araştırma;**

- Yabancılar Türkçe öğretimi için Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti Ders Kitabı C1, Yedi İklim Yunus Emre Enstitüsü C1, Gazi Yabancılar için Türkçe C1, İzmir Yabancılar için Türkçe C1 ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe C1 ders kitapları ile,
- Dinleme etkinliklerinin Oxford'un (1990) dil öğrenme stratejileri sınıflandırması temel alınarak incelenmesiyle sınırlandırılmıştır.

## İKİNCİ BÖLÜM

### KAVRAMSAL ÇERÇEVE

#### 2.1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi

Son yıllarda giderek önem kazanan yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, sistematik bir geçmişe sahip olmamasına rağmen bu alana ait geçmişten günümüze birçok eser ortaya konulmuştur.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik ilk eser Kaşgarlı Mahmud'un Araplara Türkçe öğretmek ve Türkçenin de en az Arapça kadar zengin olduğunu ispatlamak amacıyla yazdığı Divan-ı Lügati-t Türk'üdür (Ungan, 2006: 223). Yabancılara Türkçe öğretimi üzerine yapılmış diğer bir önemli çalışma ise XV. yüzyılda Ali Şir Nevaî tarafından yazılan Muhakemetü'l Lugateyn adlı eserdir (Göçer, 2013: 171). Çağatay Türkçesi ile yazılmış bu eserde Türkçenin Farsçadan üstün bir dil olduğu ispatlanmaya çalışılmıştır.

Daha eski tarihlere bakıldığında örneğin XI. yüzyıl sonrasında da farklı milletlere Türkçe öğretmek amacıyla her yüzyılda çeşitli eserler yazılmıştır. Memlûkler döneminde Araplara Türkçe öğretmek amacıyla yazılmış bir sözlük olan Ed-Dürretü'l-Mudiyye fi'l-Lügati't Türkiyye ve Kuman/Kıpçak Türklerine ait Latin harfleriyle yazılmış ilk eser olan ve İtalyan ve Alman olmak üzere iki ayrı bölümü oluşan Codex Cumanus bu çalışmalara örnek teşkil etmektedir.

*“Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesine, önce ve yaygın olarak yurt dışında başlanmıştır. Özellikle geçen yüzyılın ortalarında başta Almanya olmak üzere çeşitli Avrupa ülkelerinde yaşayan Türklerin etkisi Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde büyük paya sahiptir”* (Mete, 2015: 44). Bugün 88 ayrı ülkede

üniversitelerin ilgili bölümlerinde Türkçe yabancı dil olarak öğretilmektedir. Buna ek olarak yurt dışında açılan Türk okulları ve kurslarla bu sayı 180'e kadar ulaşmıştır (Özcan, 2011).

Türkiye'de Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecine bakıldığında Türkçenin geniş coğrafyalara yayılmasına ve bu alanla ilgili yüzyıllardır pek çok eser ortaya konmasına rağmen 1980'lere kadar bu alan ihmal edilmiş ve ilk kez 1984 yılında Ankara Üniversitesi bünyesinde açılan Türkçe Öğretim Merkezi (TÖMER) yabancı dil olarak Türkçe öğretimine kurumsal kimlik kazandırmıştır. 1990'lı yıllara bakıldığında Sovyetler birliğinin dağılarak birçok bağımsız devletin ortaya çıkması ve bu sayede çok sayıda yükseköğrenim öğrencisinin bu coğrafyadan Türkiye'ye gelmesi Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi hususunda çeşitli kurum ve kuruluşları harekete geçirmiştir. Günümüzde ise Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA), Milli Eğitim Bakanlığı ve Yunus Emre Enstitüleri'nin gerek yurt içinde gerekse yurt dışında yaptıkları eğitim faaliyetleri ve yürüttükleri projeler giderek artan yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ihtiyacını karşılanmasına büyük katkı sağlamıştır. Uzun (2012: 342), özellikle Yunus Emre Enstitüleri Türkçenin öğretimini ana misyonu içine aldığı ve enstitünün bu yöndeki faaliyetlere somut açılımlar getirilmeye çalışıldığını belirtmiştir.

## **2.2. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisi**

Alan yazınında çeşitli araştırmacılar tarafından dinleme ile ilgili çok sayıda tanım yapılmıştır. Bunlardan bazıları şu şekildedir: Dinleme, *“konuşan kişinin vermek istediği mesajı, pürüzsüz olarak anlayabilme ve söz konusu uyarana karşı tepkide bulunabilme etkinliğidir”* (Demirel, 1999: 33). Göğüş (1978: 228), dinlemeyi, işitmekten ayrı ruhsal bir olay, işittiğini anlamak için dikkatini harcamak ve bir sonuç çıkarmak için konuşmayı izleme süreci; Sever (2000: 9) ise, işittiğimizi anlamak ve saklamak veya işittiğimizi anlamak için dikkat harcamak olarak tanımlamaktadır.

Yapılan tanımlardan da anlaşılacağı gibi işitme ve dinleme birbirinden farklı kavramlardır. Türk Dil Kurumu'na göre işitmek *“Kulakla algılamak, duymak”*<sup>1</sup>

<sup>1</sup> [http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com\\_bts&arama=kelime&guid=TDK](http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK).

olarak ifade edilirken dinlemek “İşitmek için kulak vermek”<sup>2</sup> anlamına gelir. İşitmede, istemediğimiz halde, konuşma, bağırma, ağlama, müzik vb. sesler duymak zorunda kalabilirken dinlemede bilinçli olarak zihnimizi yetenek ve becerilerimizi ne söylenildiğini anlamak için yoğunlaştırırız (Turel, 1996: 17). Yılmaz ve Babacan’a (2015) göre; dinleme salt işitme değildir, öğrenilen ve geliştirilen bir beceridir. İşitmede seçicilik ve irade söz konusu değilken dinlemede birey seçici davranır ve iradesi doğrultusunda hareket eder.

İşitme ve dinleme üzerine yapılan bu tanımlardan yola çıkarak işitmede birey herhangi bir çaba göstermeksizin sürece katılırken dinlemede bilinçli bir şekilde katılır. Bu nedenle dinleme işitme yoluyla alınan mesajın zihinde yapılandırılarak anlamlandırılması sürecidir. Dolayısıyla bu sürecin başlaması için mutlak koşul işitmedir.

Dinlemeyi öğrenme, genellikle bireysel bir mesele olarak görülür. Öğrenciler, büyük ölçüde öğretmen veya arkadaşlarının deneyim ve bilgilerinden yararlanamazlar. Daha da önemlisi birçok dil öğretim programının sınıf içinde veya sınıf dışında dinleme becerisinin gelişimine yönelik destekleyici bir müfredatı yoktur (Vandergrift ve Goh, 2012: 82). Dinleme becerisinin bireye özgü bir beceri olduğu yani okuma, yazma ve konuşma becerileri gibi başkaları tarafından geliştirilemeyeceği düşüncesi dinleme öğretiminin uzun yıllar geri plana atılmasına neden olmuştur.

Melanlıoğlu (2012: 68) , dinlemenin geliştirilemeyen bir beceri olduğu yönünde yanlış kanıların var olduğunu ifade etmektedir. Dinlemenin kendiliğinden geliştiği, öğretilmeyeceği, öğretilse bile değerlendirilemeyeceği gibi hususlar yaygın ve sık sık ifade ediliyor olmasına rağmen bunlardan herhangi biri bir araştırma tarafından doğrulanmamıştır ( Funk ve Funk, 1989: 660; Tompkins, 1998: 260). Aksine dinlemenin öğretilbilir, geliştirilebilir bir beceri olduğunu gösteren ve dil eğitiminin önemli bir parçası olarak müfredatta mutlaka yer alması gerektiğini vurgulayan pek çok çalışma vardır (Blewett, 1951; Irwin, 1952; Anderson, 1960: 99; Chenfeld, 1987:

---

GTS.5a3a27853f22e6.79768830

<sup>2</sup> [http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com\\_bts&arama=kelime&guid=TDK](http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK).

GTS.5a3a279d6fec95.15413017

91; Quandt, 1983: 92; Yangın, 1998: Graves ve Loaiza, 1999: 13 ; Doğan, 2007'dan akt. Doğan, 2014).

Özellikle 50'li ve 60'lı yıllardan sonra pek çok eğitimci ve araştırmacı dinleme becerisinin önemi üzerinde durmuş ve dinlemenin sanılanın aksine pasif bir beceri olmadığını ve çaba gerektiren bir beceri olduğunu vurgulamışlardır( Littlewood, 1981: 66 ; Gephard, 2006: 148; Gün, 2012: 6).

Dinleme becerisi de okuma, yazma, konuşma becerileri gibi geliştirilebilen, öğretilen ve öğrencinin sürece etkin bir şekilde katılmasını gerektiren bir beceri alanıdır. Dinleme becerisi gelişmeden diğer becerilerin işlevsellik kazanması mümkün değildir. Örneğin; hedef dilde dinleme becerisi kazanamamış bir bireyin o dilde doğru ve güzel konuşması beklenemez.

Bireyin ana dilde ilk edindiği beceri olan dinleme, ikinci dilde de ilk karşılaştığı becerilerden biridir. Dinleme, dil becerilerinin de temelini oluşturur. Bu becerinin gelişmesi aynı zamanda bireyin diğer dil becerilerinde yetkinlik kazanmasını sağlar (Karakuş Tayşı, 2017: 321). Nunan (2003), dil öğretim sürecini bir taşıta benzetir ve bu taşıttın çalışmasını sağlayacak benzinin dinleme becerisi olduğunu ifade eder (akt. Bozorgian, 2012: 658). Bu nedenle dinleme becerisi, üzerinde önemle durulması gereken bir alandır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanına bakıldığında Türkçe öğretimi programları müfredatında dinleme becerisi için ayrı kazanımlar belirlenir ve bu alana ilişkin kullanılan ders kitaplarında diğer dil becerilerinin yanı sıra dinleme becerisini geliştirmeye yönelik “Dinleme” başlığı altında pek çok etkinliğe yer verilir.

Demirel (2014), dinleme becerisi gelişmiş bir öğrenciden beklenen kazanımları şu şekilde sıralamıştır:

- Duyduğu metnin genel olarak ana hatlarıyla ne olduğunu söyleme/yazma,
- Duyduğu metnin ayrıntılı olarak ne olduğunu söyleme/yazma,



- Duyduđu metinde geçen kiřilerin tutum ve dűřüncelerini söyleme/yazma,
- Duyduğu metinde geçen olayın nerede, ne zaman ve nasıl olduğunu oluş sırasına göre söyleme/yazma,
- Duyduğu metinde geçen sözcüklerin anlamını kestirebilme,
- Duyduğu metinde geçen cümle yapılarının anlamlarını ve kullanışlarının nasıl olduğu söyleme/yazma,
- Dinlenecek metnin başlık, resim ya da diğer ipuçlarına bağlı kalarak ne hakkında olacağını kestirme,
- Anlamaya yardımcı olacak değişik tonlama ve vurgularının kullanılışını fark etme,
- Duyduğu metni kendi cümleleriyle ikili ya da grup çalışması yoluyla başkasına aktarmaktır.

Bu kazanımlar, öğrenci seviyelerine göre farklılık gösterebilir fakat genel olarak dinleme öğretimi sırasında öğrencilerden beklenen kazanımlardır.

### **2.2.1. Dinleme Süreci**

Dinlemenin sağlıklı ve etkili bir şekilde gerçekleşmesi için belirli aşamalardan geçmesi gerekir. Dilidüzgün (2013: 266), anlamayı kolaylaştırmak, ön bilgileri harekete geçirmek, dinleme stratejilerini işletebilmek, günlük yaşamda olduğu gibi öğrenilenleri aynı bağlamda farklı becerilerle bütünleştirebilmek ve öğrenenleri dinleme süreci içinde etkin kılabilmek için aşamalı bir dinleme yapılması gerektiğini belirtmiştir. Bu aşamalar alan yazınında dinleme süreci olarak adlandırılmaktadır. Bu süreç sırası ile dinleme öncesi, dinleme sırası ve dinleme sonrası süreçlerdir.

#### **2.2.1.1. Dinleme Öncesi**

Dinlemeye hazırlık aşamasıdır. Dinleme öncesi, öğrencilerde var olan zihinsel sözlüğün ve artalan bilgilerinin etkinleştirildiği bölüm olarak tanımlanabilir (İnce ve Boztilki, 2016: 164). Dinleme öncesi süreçte dinlemeye zihinsel bir hazırlık yapılmaktadır. Ardından öğrenci ön bilgileri ışığında dinleyeceği bilgileri incelemekte, seçmekte, düzenlemekte ve önceki bilgileriyle ilişkilendirmektedir (Güneş, 2016: 97). Bu nedenle dinleme öncesi etkinliklerinin belli amaçlar

doğrultusunda ve belli bir türde hazırlanması gerekir. Dinleme öncesi etkinliklerinin öğrenciyi zihinsel ve bilişsel anlamda hazır hale getirmek gibi önemli bir görevi vardır. (İnce ve Boztilki, 2016: 164).

Rees (2003), dinleme öncesi etkinlikleri amaç ve türlerine göre şu şekilde sınıflandırmıştır:

**Bağlam oluşturma:** Normal hayatta birey dinleme ortamında kimin nerede ne hakkında konuşacağını bilir. Bu da anlama sürecini kolaylaştıran en önemli etkidir. Bu nedenle dinleme etkinliğine geçmeden önce öğrencinin zihninde dinleyeceği metinle ilgili bağlam oluşturulması oldukça önemlidir.

**İlgi oluşturma:** Dinleme öncesi öğrencilerin motivasyonunu sağlama, anahtar bir görevdir. Öğrencilere dinletilecek konu ile ilgili her türlü resim, şekil, grafik; tartışma ve sınıf içi oyunlar onları konuya ısındıracak ve dinlemeye daha istekli hale getirecektir.

**Var olan bilgiyi etkinleştirme:** Öğrencide dinletilecek konu ile ilgili bir bağlam oluşturulduktan sonra konu hakkında ne bildiklerini, konu ile ilgili görüşlerini vb. sorarak artalan bilgilerini harekete geçirmek ve öğrencilerin mevcut bilgilerini yeni bir dil öğrenirken de kullanmalarına imkân tanımak amacıyla yapılan etkinliklerdir.

**Bilgi edinme:** Öğrencilerin dinleyecekleri konu hakkında bilgileri sınırlı olabilir. Bu tür durumlarda; öğrencilere konu ile ilgili farklı metinler okutma, öğretici oyunlar oynatma beyin fırtınası, soru-cevap gibi teknikler kullanma öğrencilerin konu hakkında daha fazla bilgi edinmelerini sağlayabilir.

**Söz dağarcığını / dili etkinleştirme:** Bilgi temelli alıştırmalar aracılığıyla öğrencilerin söz dağarcıklarını ve var olan yabancı dil becerilerini etkinleştirme. Bunu için beyin fırtınası, drama veya yaratıcı drama gibi etkinliklerden yararlanılabilir.

**Tahmin etme:** Öğrenciler, bağlam hakkında az da olsa bilgi sahibi olduklarında içeriği tahmin edebilirler. Bu yüzden öğrencilerden dinleme etkinliğinde nelerden bahsedileceğini tahmin etmeleri istenilebilir. Bunun dışında ne biliyorum, ne öğrenmek istiyorum gibi stratejiler kullanılarak öğrencilerin motivasyonlarını artırılabilir.

**Anahtar sözcüklere ilişkin ön öğrenme çalışması:** Dinleme esnasında öğrencilerin cesaretini kaybetmesine neden olabilecek bazı kritik sözcüklerin öğrenciye önceden öğretilmesi ve öğrenci motivasyonunu arttıran çalışmalara yer verilebilir.

**Dinleme görevlerini anlamlandırma ve kontrol etme:** Dinleme metnine ilişkin soruları öğrencilere önceden vererek olası cevapları tahmin etmelerine imkân tanınabilir ve metne ilişkin fikir sahibi olmaları sağlanabilir.( Akt: İnce ve Boztilki, 2016: 165).

#### **2.2.1.2. Dinleme Sırası**

Dinleme sırası, öğrencinin hedef dilde konuşulan mesajı anlama ve açığa çıkarma becerisini geliştirmeye yönelik bir süreçtir. Bu süreçte öğrenciler metinle ilgili mesajı doğru algılamak için yoğunlaşırlar, bilgiyi içselleştirirler ve dinlenen metinle ilgili mesajları doğru bir şekilde anlamaya çalışma yani çözümleme çalışırlar. Fakat bu süreç oldukça kritik bir süreçtir. Underwood'a göre (1993: 45) bu süreç öğrencileri etkinliğe katılmaya teşvik eden bir süreç olduğu kadar onların cesaretlerini de kırılabılır. Çünkü dinleme öncesinde daha çok öğrencilerden metinle ilgili tahminde bulunmaları veya çıkarım yapmaları beklenirken bu aşamada öğrencilerin sorulara doğrudan cevap vermeleri gerekmektedir. Bu nedenle bu süreçte uygulanacak etkinliklerin oldukça ilgi çekici olması gerekmektedir.

Wei (1996), dinleme sırasında yapılacak etkinlikleri şöyle sıralamıştır:

1. Boşluk doldurma
2. Dikte ( Resimli dikte, Kısmi dikte vb.)
3. Not alma
4. Eksik kelimeleri içeren boşlukları doldurma

5. Haritama teknikleri
6. Tanımlamadan yola çıkarak doğru resmi seçme
7. Resimleri doğru sıraya koyma
8. Sayıları veya harfleri tanımlama
9. Rota izleme
10. Bağlamdaki öğeleri düzenleme
11. Tablo ve şekilleri tamamlama
12. Doğru-yanlış veya çoktan seçmeli sorular

### **2.2.1.3. Dinleme Sonrası**

Dinleme sürecinin son aşamasıdır ve bu aşamada öğrencinin dinlediği metinle ilgili anlama düzeyi ölçülmeye çalışılır. Bu aşamada öğrenci; iletiyi doğru bir şekilde anlamlandırma, yorumlama ve değerlendirme çabası içine girer. Bu nedenle okuma, yazma, konuşma gibi diğer dil becerileri de sürece dâhil edilmelidir. Bu süreçte uygulanacak etkinliklerle öğrenci tarafından alınan girdilerin ürüne dönüşmesi sağlanır.

Dinleme sonrası yapılabilecek etkinlikleri şöyle sıralanmıştır:

1. Öğrencilerin, dinletilen içerikle ilgili özet çıkarmaları; konu, kişiler, yer, zaman ve olaylar ile ilgili sorulan sorulara cevap vermesi istenebilir.
2. Giriş ve gelişme kısmı dinlenen içeriğin sonuç kısmı öğrencilere tamamlatılabilir.
3. Öğrencilerin dinledikleri içeriği tiyatral gösteri veya resim yoluyla ifade etmesi istenebilir.
4. Öğrencilerin dinledikleri içerikle ilgili resimleri içeriğe göre belirli bir sıraya koymaları istenebilir.
5. Öğrencilerin dinledikleri içerikten hareketle ellerindeki metinlerde boş bırakılan yerleri tamamlamaları istenebilir.
6. Öğrencilerin dinledikleri içeriğe uygun bir başlık önermeleri istenebilir (Demirel, 2011: 100).

### 2. 3. Dinlemenin Diğer Dil Becerileri ile İlişkisi

Yabancı dil öğretiminde asıl hedef öğrencilerin ‘anlama ve anlatma’ becerilerinin geliştirmektir. Dinleme ve okuma ‘anlama becerileri’; konuşma ve yazma ise ‘anlatma becerileri’ olarak tanımlanır ve bu beceri alanları arasında dilin işlevsel kullanımını açısından sıkı bir ilişki vardır.

*“Dinleme ve okuma, anlama teknikleriyle; konuşma ve yazma anlatma teknikleriyle bağlantılıdır. Kişinin dinlediğini ve okuduğunu ne ölçüde anladığı, konuşma ve yazma yoluyla test edilir. Bu yönüyle konuşma ve yazma etkinlikleri, anlama düzeyini ortaya koyan dönütlerdir. Dinlenen ve okunanların ne oranda anlaşıldığına ilişkin veriler sunarlar”* (Gündüz ve Şimşek, 2014: 24). Anlama becerilerinden birinin gelişmemesi durumunda anlatma becerilerinin gelişimi de olumsuz etkilenir (Emiroğlu ve Pınar, 2013: 773).

Razı ve Razı (2012), dil becerilerinin gelişmesindeki amacın, iletişim sürecinde doğru ve etkin bir şekilde mesaj gönderebilmek ve gönderilen mesajları aynı şekilde alabilmek olduğunu ifade eder ve dil becerilerinin kendi aralarında etkileşim halinde olacak şekilde, üretken (konuşma ve yazma) ve algılayıcı (dinleme ve okuma) olarak iki grupta değerlendirir (Akt. Durmuş, 2013: 138).

Dil beceri alanları araştırmacılar tarafından farklı şekillerde sınıflandırılmıştır fakat hepsinin temelinde iletişim vardır yani iletişimin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi dil becerilerinin gelişimi ile doğru orantılıdır. Bu beceri alanların arasında dinlemenin ayrı bir yeri vardır. Morley (2001) ve Rost’a (2001) göre dil öğreniminde en önemli beceri dinleme becerisidir; çünkü günlük hayatta en çok kullanılan alandır ve diğer dil becerilerine göre daha hızlı gelişir. Bu sebeple diğer dil becerilerinin gelişimi dinleme sayesinde daha da kolaylaşır. Dinlemenin diğer tüm becerilerle olan ilişkisi aşağıda kısaca bahsedilmiştir.

### 2.3.1. Dinleme- Konuşma İlişkisi

Bireyin ana dilde ilk edindiği beceri dinleme becerisidir. “Çocukken dinleme yoluyla öğrenmeye başlarız, aslında bu, konuşmayı da dinleme yoluyla öğrendiğimiz anlamına gelir” (Mackay, 1997: 10). Ancak dinleme becerisi gelişmiş bir birey etkili bir konuşma eylemini gerçekleştirebilir. Yabancı dil öğreniminde de durum bundan farklı değildir. Öğrencinin ilk kez öğreneceği dile aşinalık kazanmasının yani o dile özgü sesleri tanınması, anlaması ve telaffuzları doğru biçimde yapabilmesinin ön koşulu dinlemedir. *“Dinleme öğrenme ortamında öğrenci için hayati değer taşımaktadır çünkü öğrenci için gereken girdiyi sağlamaktadır. Dilsel girdi yeterince anlaşılmazsa öğrenme sağlanamaz. Bu nedenle dinleme konuşmanın ön koşuludur”* (Rost 1990: 141-142). Eken’e (2011) göre dinleme olmadan konuşma olmayacağı gibi dinleme becerisi gelişmemiş insanların doğru, etkili ve güzel konuşmaları da mümkün değildir. Christopher Morley’nin deyişiyle; “Güzel konuşmak için tek bir yol vardır, dinlemeyi öğrenmek.

### 2.3.2. Dinleme- Okuma İlişkisi

Ana dilde olduğu gibi yabancı dil öğretiminde anlama sürecinin temelini okuma ve dinleme oluşturur. Dinleme ve okuma becerileri alan yazınında ‘alıcı beceriler’ olarak tanımlanmaktadır. Çünkü her iki beceride de öğrenci dilsel işaretleri girdi şeklinde alır. Aralarındaki tek fark fiziksel koşullardır. Dinlemede dilsel işaretler, seslerin algılanması ile gerçekleşirken okumada bu işaretler yazılı olarak alınır.

Sözlü ya da yazılı bir iletinin tam anlamıyla anlaşılması için hem kurallarına uygun bir okuma yapılması hem de sözlü ifadenin dikkatlice dinlenmesi gerekir. Ayrıca dinleme ile okuma becerilerinin geliştirilmesi ortak çalışmaları gerekli kılar. Dinleme etkinlikleri okumayı, okuma etkinlikleri de dinlemeyi bütünler. Dinlemenin, kulakla yapılan bir çeşit okuma olduğu söylenmektedir (Göçer, 2007: 19).

Yangın, (1999: 28) dinlediğini ve okuduğunu anlama sürecini şu şekilde açıklamıştır: *“Okuyucu, dinlediğini anlama becerisi kazandığında az bir dikkat ve gayretle okuduklarını da aynı oranda anlar. Çünkü okuyucu aynı zihinsel ve dilsel becerileri*

*dinleme sürecinde de kullanır. Bu görüş “ ortak anlama” süreci olarak adlandırılır.”*

Bu nedenle anlamının tam olarak sağlanması için okuma ve dinleme etkinliklerinin birbirinden bağımsız değil aksine bir bütünlük oluşturarak yaptırılması gerekmektedir.

### **2.3.3.Dinleme- Yazma İlişkisi**

Pek çok araştırmacı tarafından yazma becerisi tıpkı konuşma becerisi gibi ‘verici beceriler’ olarak tanımlanır. Yangın’a (2002) göre yazma, duygu, düşünce ve isteklerin yazılı işaretlerle iletilmesidir. Yazma becerisi de konuşma becerisi gibi anlatmanın temelini oluşturur. Yazmanın temel koşulu; dile egemen olmak, dili enine boyuna yoğurma, dilin sınırlarını zorlayarak olanaklarını bulmaya çalışmaktır (İşpiroğlu, 2006: 10).

Yazma, özellikle öğrencilerin düşüncelerini genişletme, bilgilerini düzenleme, bilgi birikimlerini zenginleştirme ve zihinsel sözcüklerini geliştirmelerine yardım etmektedir. Yazma dil becerilerinin yanında zihinsel süreçlerle iç içe olması nedeniyle çok sayıda becerinin gelişimine katkı sağlamaktadır (Güneş, 2013: 159).

Öğrencilere girdi olarak sunulan bilgilerin anlamlandırılarak dışarıya aktarılmasının bir yolu da yazma eylemi ile gerçekleşir. Bu bilgiler, okuma yoluyla elde edilebileceği gibi dinleme yoluyla da kazanılabilir. Özellikle dinleme becerisi gelişmemiş bir bireyin anlama becerisi gelişmediğinden bilgileri zihninde yapılandırıp aktarma konusunda yetersiz kalır. Dolayısıyla dinleme ve yazma arasında sıkı bir ilişki vardır. Eken’e (2011) göre, dinleme ile edinilen birikimlerimiz, sözcük haznemiz ne kadar zengin ise yazma becerimiz de o kadar gelişmiştir.

## 2.4. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Diller için Avrupa Ortak Ölçütler Çerçevesinde (AOÖÇ) Dinleme

Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi ( The Common European Framework of Reference for Language), Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan ve Avrupa eğitim sistemi içerisinde yabancı dil öğretimine yönelik dil yeterlilik düzeyleri için bir takım kriterler belirleyen bir çalışmadır. “AOÖÇ, Avrupa ülkelerinde hedef dillere yönelik eğitim programlarının, program yönergelerinin, sınav ve ders kitaplarının vb. hazırlanması için temel oluşturur” (telc-MEB, 2013, 11).

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimin programları hazırlanırken de AOÖÇ’de belirtilen esaslar göz önüne alınarak bu doğrultuda ders programları, sınav ve ders kitapları vb. AOÖÇ’ye uygun hale getirilmelidir. Bu çalışma kapsamında, AOÖÇ’de yer alan dilsel beceriler arasında dinleme/anlama becerisine yönelik belirlenen ölçütler tabloda belirtilmiştir.

**Tablo 2.1.** Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesinde Yer Alan Dinleme/Anlama Becerisi Dil Yeterlilik Ölçütleri

Düzye	Tanımlanan Yeterlilik Ölçütleri
Temel Dil Kullanımı	A1 Benimle ya da ailemle ilgili veya yakın çevremde dolaşan somut şeyleri bildiğim sözcüklerle çok basit tümcelerle ve ancak yavaş yavaş ve tane tane konuşulduğunda anlayabilirim.
	A2 Tek tek tümceleri ve günlük yaşamda en çok kullanılan sözcükleri, eğer benim için, örneğin, kişi ve aile, alışveriş yapma, iş, yakın çevre üzerine ve benzeri gibi önemli şeylerle ilgili ise anlayabilirim. Kısa, açık ve basit mesajları ve duyuruları anlayabilirim.
Bağımsız Dil Kullanımı	B1 Açık ve ölçünlü dil kullanıldığında ve iş, okul, boş zaman etkinlikleri ve benzeri gibi bilinen şeyler söz konusu olduğunda, konuşmanın ana noktasını anlayabilirim. Eğer oldukça yavaş ve açık konuşulursa güncel olaylar, benim mesleğim ve ilgi alanlarımla ilintili radyo ve televizyon yayınlarından temel bilgileri anlayabilirim.
	B2 Bildiğim bir konuda uzun konuşma metinlerini ve sunumları, hatta işlenen konudaki karmaşık gerekçelendirmeleri anlayabilirim. Televizyonda çoğu haber yayınlarını ve güncel söyleşileri anlayabilirim. Evrensel dillerdeki çoğu filmi



---

		anlayabilirim.
Yetkin Dil Kullanımı	C1	Açık bir şekilde yapılandırılmamış ve geçiş yerleri örtük kalmış olsa bile uzun bir söylevi anlayabilirim. Televizyon yayınlarını ve filmleri fazla zorluk çekmeden anlayabilirim.
	C2	İster yüz yüze isterse medyada ve hızlı konuşulduğunda özel bir şiveyi tanıyacak zamanım olması koşuluyla, sözlü dili anlamada hiçbir güçlükle karşılaşmadan dinlediklerimi anlayabilirim.

---

**Kaynak:** telc-MEB, 2013: 32

Çerçeve programına göre dinleme becerisi ve bu beceride kullanılan stratejiler “ Alımlama Faaliyetleri ve Stratejileri” başlığı ile ele alınmaktadır. İşitsel alımlama (dinleme) faaliyetlerinde dil kullanıcısı bir dinleyici olarak bir ya da daha fazla konuşmacı tarafından üretilmiş bir konuşma girdisini alır ve işlem yapar. Dinleme faaliyetleri içinde:

- Kamu duyurusu (bilgi, yönerge, uyarılar vs. ) dinlemek
- Medyayı ( radyo, televizyon, kayıtlar, sinema) dinlemek
- Canlı bir izleyici kitlesinin (tiyatro, kamu toplantıları, halka belirli bir konu üzerinde konuşma, eğlenceler vs. ) üyesi olarak dinlemek
- Kulak misafiri olunan konuşmaları dinlemek yer alır ( CEF, 2000: 64-65).

## 2.5. Dil Öğrenme Stratejileri

Son yıllarda yabancı dil öğretimi üzerine yapılan araştırmalar, dil öğreniminin başarılı bir şekilde gerçekleşmesi için bir takım stratejilerin kullanılmasının gereğini ortaya çıkarmıştır. Dil öğrenme stratejileri araştırmacılar tarafından farklı şekilde tanımlanmış ve stratejiler üzerine çeşitli sınıflandırmalar yapılmıştır. Oxford (2011: 167), dil öğrenme stratejilerini, *"dil yeterliliğini geliştiren, başarıyı artıran, bir görevin yerine getirilmesinde kullanılan veya öğrenmeyi daha etkin, etkili ve daha kolay kılan, öğrencinin kullandığı amaç odaklı işlemler"* olarak tanımlarken; O'Malley ve Chamot (1990) ise dil öğrenme stratejilerini *"bireyin yeni bilgiyi anlamasında, öğrenmesinde ve geri getirmesinde yardımcı olan bireyin kullandığı özel düşünce ve davranışlardır."* şeklinde ifade ederler. Rubin'e göre (1987: 19) öğrenme stratejileri, *"öğrenmeyi doğrudan etkileyen ve öğrencinin geliştirmekte olduğu dil sisteminin gelişimine katkı sağlayan stratejileridir. Bunlar, öğrencinin*

*bilgiyi almasını, hatırlamasını ve kullanmasını kolaylaştırması için kullanılan belirli işlemler, adımlar, planlar, usullerdir.”* Cohen’e göre (1990: 4), *“dil öğrenme stratejileri öğrenci tarafından bilinçli bir şekilde seçilen öğrenme sürecidir. Burada seçim kelimesi oldukça önemlidir çünkü bu stratejiyi özel bir şekle sokar. Bu stratejiler öğrencilere tam anlamıyla dikkat verilme bile onların kısmen de olsa farkında oldukları eylemlerdir.”* Alyılmaz ve Şengül (2017: 85), dil öğrenme stratejilerini, *“bireyi dil öğrenme sürecinde bilişsel olarak daha aktif kılan, bilinçli bir şekilde kendi öğrenme sürecini yönetmesine imkân veren, öğretilebilir ve öğretilir stratejik eylemler”* olarak tanımlarlar. Bu tanımlardan yola çıkarak dil öğrenme stratejileri için öğrencilerin dil öğrenimini başarılı bir şekilde gerçekleştirebilmeleri için kasıtlı olarak seçtikleri davranışlardır denilebilir. Bu nedenle dil öğrenme stratejileri, dil gelişimi sürecinde öğrencinin kendi kendini yöneterek aktif bir şekilde bu sürece dâhil olmasına dolayısıyla özerk bir öğrenci konumuna gelmesine ve bu süreci etkili bir şekilde tamamlamasına yardımcı olur.

Oxford (1990: 9) dil öğrenme stratejilerinin özelliklerini şu şekilde sıralar:

- Öğrenenlerin iletişimsel yetilerinin gelişmesine katkı sağlarlar.
- Öğrenenlerin öğrenme sürecine daha fazla bağımsız bir şekilde katılmalarını sağlarlar.
- Dil öğreticilerin görevlerini genişletirler.
- Karşılaşılan problemin çözümüne yardımcı olurlar.
- Öğrencilerin sadece bilişsel özelliklerini değil üst bilişsel, duyuşsal vb. özelliklerini de kapsarlar.
- Öğretilirler.
- Çoğu zaman bilinçli bir şekilde yapılırlar.
- Esnekler. Farklı durumlarda farklı amaçlar için birbirlerinin yerine kullanılabilirler.
- Birçok faktörden etkilenirler.

### **2.5.1. Dil Öğrenme Stratejileri Sınıflandırmaları**

Alan yazınında pek çok eğitimci ve araştırmacı tarafından dil öğrenme stratejileri çeşitli şekilde sınıflandırılmıştır Oxford ve Cohen (1992) farklı sınıflandırmaların

olmasını araştırma yöntemlerinin çeşitliliğine bağlarken O'Malley ve Chamot (1990) dil öğreniminde öğrencilerin strateji kullanımının dil edinimi üzerine etkilerinin sınıflandırma tartışmalarından daha önemli olduğunu vurgulamaktadır (Akt. Bayezit, 2013: 456).

Dil öğrenme stratejileri arasında en çok dikkat çeken sınıflandırma Oxford'un (1990) yapmış olduğu taksonomidir (Wasilewska, 2012: 493). Bunun nedeni Oxford'un (1990) taksonomisi diğer sınıflandırmaları da kapsayan içerik bakımından zengin ve dil öğrenme stratejileri alanında kullanım alanı en yaygın sınıflandırmadır (Ellis, 1994; Chamot, 2005; White, Schramm ve Chamot, 2007). Hsiao ve Oxford (2002: 368) tüm dil öğrenme strateji sınıflandırmalarını karşılaştırdıkları çalışmada öğrencilerin strateji kullanımı ile bütünüyle bir uyum söz konusu olmamasına rağmen en uyumlu sınıflandırmanın Oxford'un (1990) sınıflandırması olduğunu belirtmektedirler. Bu nedenle araştırma kapsamında yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarındaki dinleme etkinlikleri Oxford'un (1990) dil öğrenme stratejileri esas alınarak incelenmiştir.

Bazı araştırmacılar tarafından çeşitli şekilde sınıflandırılan stratejiler aşağıda açıklanmıştır.

#### **2.5.1.1. Rubin'in Dil Öğrenme Stratejileri Sınıflandırması (1987)**

Joan Rubin, dil öğrenme stratejileri sınıflandırmasını ilk olarak 1975 yılında yaptığı bir çalışmada başarılı öğrencilerin kullandığı stratejileri temel alarak oluşturmuştur. Daha sonra 1981 yılında önceki yıllarda yaptığı sınıflandırmalara bazı eklemeler yapmış ve 1987 yılında Rubin dil öğrenme strateji sınıflandırmasına nihai şeklini vermiştir. Rubin'in yapmış olduğu bu sınıflandırmalar bu alandaki pek çok araştırmacı ve bilim insanı için temel oluşturur.

Rubin (1987), dil öğrenme stratejilerini doğrudan ve dolaylı stratejiler olmak üzere ikiye ayırır. Doğrudan stratejiler, dil öğrenme sürecini doğrudan etkiler ve öğrenme stratejileri olarak tanımlanır ve bilişsel ve üst bilişsel stratejiler olarak üzere ikiye ayrılır. Bilişsel stratejiler; açıklama ve doğrulama, tümevarım ve tümden gelim,

alıştırma yapma, ezberleme ve kendini izlemedir. Üst bilişsel stratejiler ise plan yapma, öncelik verme, amaç belirleme, kendini yönetme stratejileridir.

Dolaylı stratejiler ise iletişimsel ve sosyal stratejilerdir. İletişimsel stratejiler, mesajı doğru alma ve doğru bir şekilde aktarma yani doğru bir iletişim kurmayı sağlayan stratejilerdir. Sosyal stratejiler ise dilin sadece öğrenilmekle kalmayıp uygulamaya dökülmesine ve sosyal ortamlarda kullanılmasına olanak sağlar.

#### **2.5.1.2. O'Malley ve Chamot'ın Dil Öğrenme Stratejisi Sınıflandırması (1990)**

O'Malley ve Chamot (1990) dil öğrenme stratejilerini bilişüstü stratejiler, bilişsel ve sosyo-duyuşsal stratejiler olmak üzere üç ana grupta toplamıştır.

*Bilişüstü stratejiler;* plan yapma, göreve odaklanma, seçici dikkat, öz yönetim, öz denetim, problem tanımlama ve öz değerlendirme stratejileri olarak yedi gruba ayrılır. Öğrencinin dil öğrenme sürecinde plan yapması, kendi öğrenmelerini kontrol etmesi, denetlemesi ve değerlendirmesi yani bilinçli olarak süreci yönetmesidir.

*Bilişsel stratejiler;* Hedef dilde edinilen bilgilerin zihinde yapılandırılmasını sağlayan stratejilerdir. O'Malley ve Chamot (1990) bu stratejileri; kendi içinde tekrar etme, kaynak kullanma, gruplama, not alma, tündengelim ve tümevarım, yerini koyma, ayrıntılandırma, özetleme, çeviri yapma, aktarma, çıkarım stratejileri olarak sınıflandırır.

*Sosyo-duyuşsal stratejiler;* Açıklık getirme için soru sorma, iş birliği, öz konuşma ve öz pekiştirme stratejileri olarak dört gruba ayrılır. Bu stratejiler sayesinde öğrenci dil öğrenme sürecinde duygularını kontrol altına alabilir ve öğrenilen dili iletişim aracı olarak sosyal ortamlarda kullanabilir.

Dil öğrenme stratejileri çeşitli şekilde sınıflandırılmasına rağmen temelde Oxford'un (1990) strateji sınıflandırması diğer araştırmacıların dil öğrenme strateji sınıflandırmalarına göre daha kapsamlıdır. Dil öğrenme stratejilerinin kullanılmasındaki temel amaç hedef dilin daha etkili bir şekilde öğrenilmesi ve

öğretilmesine katkı sağlamaktır. Alan yazınında yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan dil öğrenme stratejileri ile ilgili çalışmalar incelendiğinde (Bölükbaş, 2013; Güngör, 2013; Şengül, 2016) strateji kullanımının Türkçe öğretimine yönelik dil bilgisi ve kelime öğretiminin yanı sıra temel dil becerilerinin gelişimine de olumlu yönde etki ettiği saptanmıştır.

### **2.5.1.3. Oxford'un Dil Öğrenme Strateji Sınıflandırması (1990)**

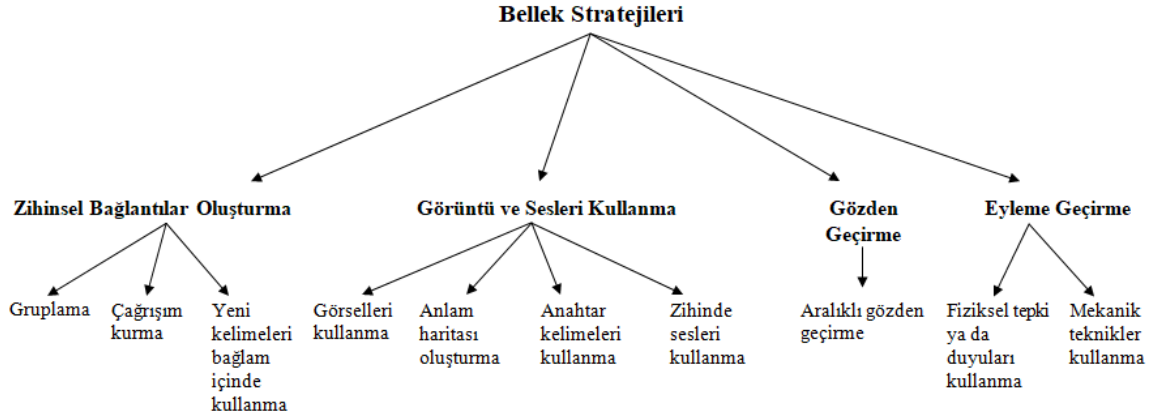
Oxford (1990: 37), dil öğrenme stratejilerini doğrudan ve dolaylı stratejiler olmak üzere iki ana gruba ayırmıştır. Doğrudan stratejiler, hedef dili doğrudan içine alan ve dilin zihinsel olarak işlenmesini gerektiren stratejilerdir (Oxford, 1990: 37). Bu stratejiler, öğrenme ortamlarında etkin bir şekilde uygulanabilirler. Dolaylı stratejiler ise dil öğrenme işini destekleyen stratejilerdir. “Dolaylı” olarak adlandırılmasının sebebi dil öğrenimini, (çoğunlukla) doğrudan hedef dili içermeden desteklemesi ve yönetmesidir (Oxford, 1990: 37). Dolaylı stratejiler, öğrenme ortamları dışında da öğrenciler tarafından etkili bir şekilde kullanılabilir. Doğrudan ve dolaylı stratejiler yabancı dil olarak Türkçe öğretimi etkinliklerine göre örneklendirilerek ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

#### **2.5.1.3.1. Doğrudan Stratejiler**

Oxford (1990), doğrudan stratejileri; bellek stratejileri, bilişsel stratejiler ve telafi stratejileri olmak üzere üç ana grupta toplamıştır.

##### **2.5.1.3.1.1. Bellek Stratejileri**

Oxford'a (1990: 38) göre, insan belleği 100 trilyon bitlik bilgiyi kaydedebilme yeteneğine sahiptir fakat eğer bellek stratejileri olmazsa bu bilginin sadece bir kısmını kullanabilir. Bu nedenle bellek stratejileri bilgiyi depolama, depolanan bilgiyi geri getirme gibi işlevsel özelliklere sahiptir. Bellek stratejileri kendi içinde dört ana gruba ayrılmaktadır. Bunlar; zihinsel bağlantılar oluşturma, imge ve sesleri kullanma, gözden geçirme ve eyleme geçirme stratejileridir.



Şekil 2.1. Oxford'un (1990: 59) Bellek Stratejileri Sınıflandırması

#### 2.5.1.3.1.1.1. Zihinsel Bağlantılar Oluşturma Stratejisi

Zihinsel bağlantılar oluşturma stratejisi kendi içinde gruplama, çağrışım kurma/detaylandırma ve yeni kelimeleri bağlam içinde kullanma stratejisi olmak üzere üç gruba ayrılır.

*Gruplama stratejisi;* dil öğrenimini gerçekleştirirken anlamayı kolaylaştırma adına bazı kavramları birtakım kriterlere göre gruplandırmayı içerir. Hedef dilde meyve, sebze ve içecekleri bir arada öğrenen bir öğrencinin bunları özelliklerine göre ayrı ayrı kategorilere ayırması bu strateji kullanımına bir örnektir.

*Çağrışım kurma stratejisi;* yeni bilgilerin zihinde var olan bilgilerle ilişkilendirilmesidir. Örneğin kâğıt kelimesini öğrenen yabancı bir öğrencinin bu kelimeyi kalem kelimesiyle ilişkilendirmesidir.

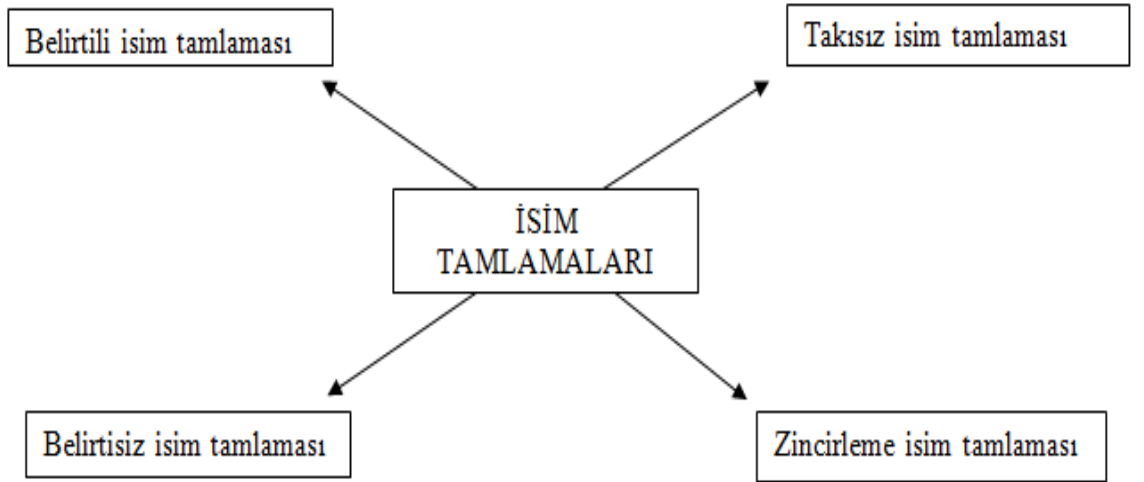
*Yeni kelimeleri bağlam içinde kullanma stratejisi;* öğrenilen kelime veya kelime gruplarının daha kolay hatırlanabilmesi için bunların cümle içerisinde kullanılmasıdır.

### 2.5.1.3.1.1.2. Görüntü ve Sesleri Kullanma Stratejisi

Görüntü ve sesleri kullanma stratejisi çeşitli görseller ve imgelerle bilginin daha kolay öğrenilmesini ve daha iyi hatırlanmasını sağlar. Görselleri kullanma, anlam haritası oluşturma, anahtar kelimeleri kullanma stratejileri bu stratejinin alt boyutlarını oluşturmaktadır.

*Görselleri kullanma stratejisi*; özellikle dinleme ve okuma becerilerini geliştirmeye yönelik bir stratejidir. Öğrencinin yeni öğrendiği kavramları zihninde resmetmesini sağlar. Bunlar, somut kavramlar olabileceği gibi soyut kavramlar da olabilir.

*Anlam haritası oluşturma stratejisi*; bir kavramı merkeze alarak şekil ve grafik yardımıyla olay örgüsü oluşturma veya o kavramla ilişik diğer bağlamları göstermektir. Aşağıda anlam haritasına bir örnek verilmiştir.



Şekil 2.2. Anlam Haritası Oluşturma Stratejisine Yönelik Bir Örnek

*Anahtar kelimeleri kullanma stratejisi*; hedef dilde öğrenilen bir kelimenin ana dilde telaffuzu aynı ya da benzer bir kelimeyle ilişkilendirme ve bu kelimelere uygun görseli zihninde oluşturma stratejisidir. Örneğin; yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bir İngiliz öğrencinin raf (shelf) kelimesini öğrendikten sonra kendi dilinde telaffuzu

aynı olan rough (engebeli, tırtıklı, pürüzlü) kelimesi ile ilişkilendirerek düz olmayan tırtıklı bir rafa dokunduğunu hayal etmesi bu strateji kullanımına örnek gösterilebilir.

*Zihinde sesleri kullanma stratejisi;* yeni öğrenilen kelimelerin, kelime öbeklerinin, dil bilgisi yapılarının hatırlanmasını kolaylaştırmak için işitsellere başvurulmasını sağlayan bir stratejidir. Şiirler veya tekerlemeler bu strateji kullanımına örnek gösterilebilir. Aşağıda Türkçede zarf- fiil ekini öğrenen bir öğrencinin tekerleme söyleyerek öğrenmeyi kalıcı hale getirmesidir. Tekerleme örneği şu şekildedir;

Az gittim uz gittim.  
Dere tepe düz gittim  
Çayır çimen geçerek  
Lale sümbül biçerek  
Soğuk sular içerek  
Altı ayla bir günde  
Bir arpa boyu yol gittim.

#### **2.5.1.3.1.1.3. Gözden Geçirme Stratejisi**

*Aralıklı gözden geçirme stratejisi;* yeni öğrenilen bilgilerin unutulmaması için belirli aralıklarla tekrar edilmesi durumudur. Örneğin; Türkçe öğrenen yabancı bir öğrencinin dil bilgisi konusu olarak bağlaçları öğrendikten sonra bunu iki günde bir tekrar etmesi ve bunları cümle içinde kullanmaya çalışması bu stratejiye örnek gösterilebilir.

#### **2.5.1.3.1.1.4. Eylem Kullanma Stratejisi**

*Fiziksel tepki veya duyuları kullanma stratejisi;* öğrencinin duyduğu ifadeleri eyleme dönüştürmesidir. Öğretmenin hedef dilde tahtayı sil, pencereyi kapat gibi komutlar verdiğinde öğrencinin bu komutları yerine getirmesi bu stratejiye örnek gösterilebilir.

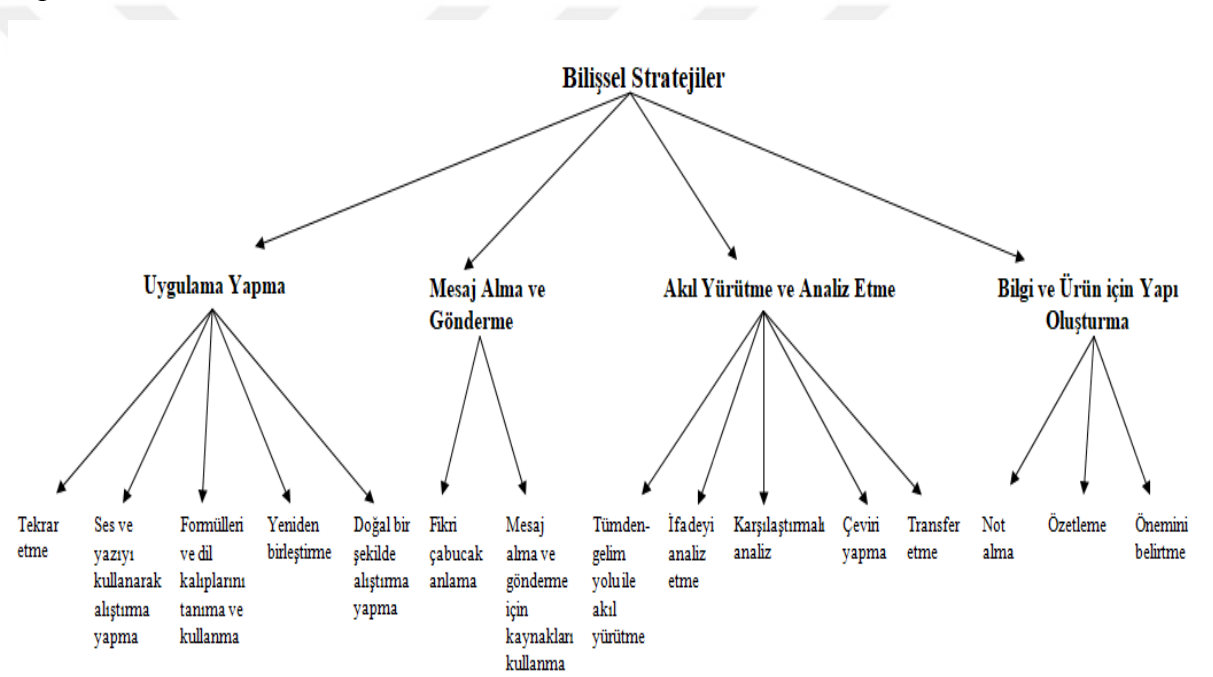
*Mekanik teknikler kullanma stratejisi;* bilginin hatırlanmasını veya akılda tutulmasını sağlayacak görsel materyaller kullanılmasını içerir. Kelime öğreniminde resimli



kartların kullanılması ve bu kartlar yardımıyla öğrencinin kelimeyi hatırlaması bu stratejiye örnek gösterilebilir.

### 2.5.1.3.1.2. Bilişsel Stratejiler

Doğrudan stratejiler arasında yer alan bilişsel stratejiler bilgiyi işleme, değerlendirme, analizini yapma ve çeşitli durumlara uyarlama gibi içinde bilişsel bir süreci barındıran stratejilerdir. Bu stratejiler; alıştırmaya yapma, mesajı alma ve iletme, analiz etme ve akıl yürütme, bilgi ve ürün için yapı oluşturma stratejilerini kapsamaktadır.



Şekil 2.3. Oxford'un (1990: 44) Bilişsel Stratejiler Sınıflandırması

#### 2.5.1.3.1.2.1. Alıştırma Yapma Stratejisi

Öğrencinin hedef dilde istenilen yeterliliğe ulaşmasına yardımcı olan ve bilginin kalıcılığının sağlanması için öğrenciyi aktif bir şekilde sürece dâhil eden bir stratejidir. Bu nedenle oldukça önemlidir. Bu strateji kendi içinde beş gruba ayrılır. Bunlar;

*Tekrar etme stratejisi*; öğrencinin hedef dilde edindiği bilgileri sık sık yazarak veya konuşarak tekrar etmesidir. Tekrar etme stratejisi bilinçsiz bir şekilde yapılan

eylemler olarak algılanmamalıdır tam tersine bu stratejinin en önemli özelliği tekrarların anlamaya yönelik yapılmasıdır. Öğrencinin duyduğu cümledeki kelimelerin telaffuzlarına dikkat edip sesli bir şekilde aynı cümleyi birkaç kez tekrar ederek anlamaya çalışması bu strateji kullanımına örnek gösterilebilir.

*Ses ve yazıyı kullanarak alıştırma yapma stratejisi;* hedef dilde kullanılan kelimelerin veya cümlelerin anlamından çok telaffuzlarının veya yapılan vurguların anlaşılmasına yönelik kullanılan stratejilerdir. Öğretmenin “ Beyza **dün** marketten ekmek aldı.” cümlesinde “dün” kelimesine vurgu yaparak öğrencilerden bunu bulmalarını istemesi veya yan yana yazılmış telaffuzları birbirine benzeyen kelimelerden duyulan kelimeleri işaretlemelerini istemesi bu strateji kullanımına örnek gösterilebilir.

*Formülleri ve dil kalıplarını tanıma ve kullanma stratejisi;* yaygın olarak kullanılan bir takım dil kalıplarının öğrenilmesini kapsayan bir stratejidir. Türkçe öğrenen yabancı bir öğrencinin “ Ellerine sağlık, gözünüz aydın, Allah kavuştursun, geçmiş olsun vb.” dil kalıplarını öğrenmesi ve bunları cümle içinde kullanması örnek olarak gösterilebilir.

*Yeniden birleştirme stratejisi;* konuşma ve yazma becerilerini geliştirmeye yönelik bir stratejidir. Bu stratejide kelimeleri veya cümleleri bir araya getirerek anlamlı cümleler oluşturmayı içerir. Örneğin; “Hasan yemek yapmayı çok seviyor.” ve “Hasan evi temizlemeyi çok sevmiyor” gibi cümleleri “Hasan yemek yapmayı evi temizlemekten daha çok seviyor.” birleştirerek anlamlı bir cümle oluşturmasıdır.

*Doğal bir şekilde alıştırma yapma;* öğrencinin gerçek hayatta kullanabileceği yani işlevsel etkinliklerin yer aldığı bir stratejidir. Bu strateji öğrenciye sınıf içinde ve sınıf dışında gerçek iletişim kurma olanağı sağlar. Hedef dilde dinleme etkinliği yaptırılırken özgün dinleme metinlerine (alışveriş yapma, iş görüşmesi, yön tarifi vb.) yer verilmesi ve öğrencinin bu metinlere ilişkin sınıf ortamında rol oynama, drama vb. etkinlikler yapması veya sınıf dışı ortamlarda öğrenilenleri kullanması örnek gösterilebilir.

### **2.5.1.3.1.2.2. Mesaj Alma ve Gönderme**

Fikri çabucak anlama ve mesajları alma ve gönderme için kaynakları kullanma stratejileri olarak ikiye ayrılırlar:

*Fikri çabucak anlama stratejisi;* sadece dinleme ve okuma becerileri için kullanılan bir stratejidir. Öğrencinin okuduğu veya dinlediği metni ayrıntılı şekilde veya genel hatlarıyla incelemesini içerir. Doğru/ yanlış, var/yok, tablo doldurma gibi etkinliklere yer verilerek bu strateji kullanımına olanak sağlanabilir.

*Mesaj alma ve gönderme için kaynaklara başvurma stratejisi;* öğrencinin bilgiye ulaşması veya bilgiyi iletmesi için yazılı veya yazılı olmayan bir takım kaynakları kullanmasıdır. Örneğin; Türkçede “gözü yüksekte olmak” deyimini anlamaya çalışan bir öğrencinin deyimler sözlüğüne başvurması veya yaz tatilinin nasıl geçtiğini anlatmak isteyen bir öğrencinin geçmiş zaman eklerini kullanmasına yardımcı olacak dil bilgisi kitabını incelemesidir.

### **2.5.1.3.1.2.3. Akıl Yürütme ve Analiz Etme Stratejisi**

*Tümdengelim yoluyla akıl yürütme stratejisi;* hedef dilde karşılaşılan yeni bilgiyi o dile ait genel bilgilerden yola çıkarak çözümleridir. Örneğin; –yor ekinin fiile gelerek onun içinde bulunan zaman ifadesi olduğunu bilen yabancı bir öğrencinin “Çiğdem televizyon izliyor” cümlesini gördüğünde cümlede şimdi, şuan gibi zaman zarfları olmamasına rağmen eylemin içinde bulunan anda yapıldığını anlaması buna örnek gösterilebilir. Fakat öğrenci fiilde gördüğü –yor ekinin aşırı genelleme yaparak her zaman fiile aynı anlamı verdiğini düşünmesi onun hata yapmasına neden olabilir. Örneğin; öğrenci “Ayşe yarın bir toplantıya katılıyor” cümlesinde eylemin devam etmekte olduğunu düşünebilir.

*Ifadeyi analiz etme stratejisi;* hedef dilde karşılaşılan yeni ifadelerin parçalara bölünerek analiz edilmesini kapsar.

*Karşılaştırmalı analiz stratejisi;* genellikle başlangıç seviyesinde olan öğrencilerin başvurduğu bir stratejidir. Öğrenci, hedef dile ait kelimeleri veya yapıları ana dilinde olanlarla karşılaştırarak her iki dildeki benzerlikleri ve farklılıkları açığa çıkarır.

*Çeviri yapma stratejisi;* hedef dilde karşılaşılan kavramları ana dile çevirerek analiz etmedir. Ancak kelime kelime yapılan çeviriler bazen öğrencinin yanlış düşmesine neden olabilir. Örneğin; Türkçe öğrenen yabancı bir öğrencinin çok sevinmek anlamına gelen “etekleri zil çalmak” deyimini ile karşılaştığında bunu ana diline kelime kelime çevirmeye çalışması ifadeyi yanlış anlamasına sebep olur.

*Transfer etme stratejisi;* öğrencinin ana dilinde kullandığı dilsel ve kavramsal bilgileri hedef dile aktarmasıdır.

#### **2.5.1.3.1.2.4. Bilgi ve Ürün için Yapı Oluşturma Stratejisi**

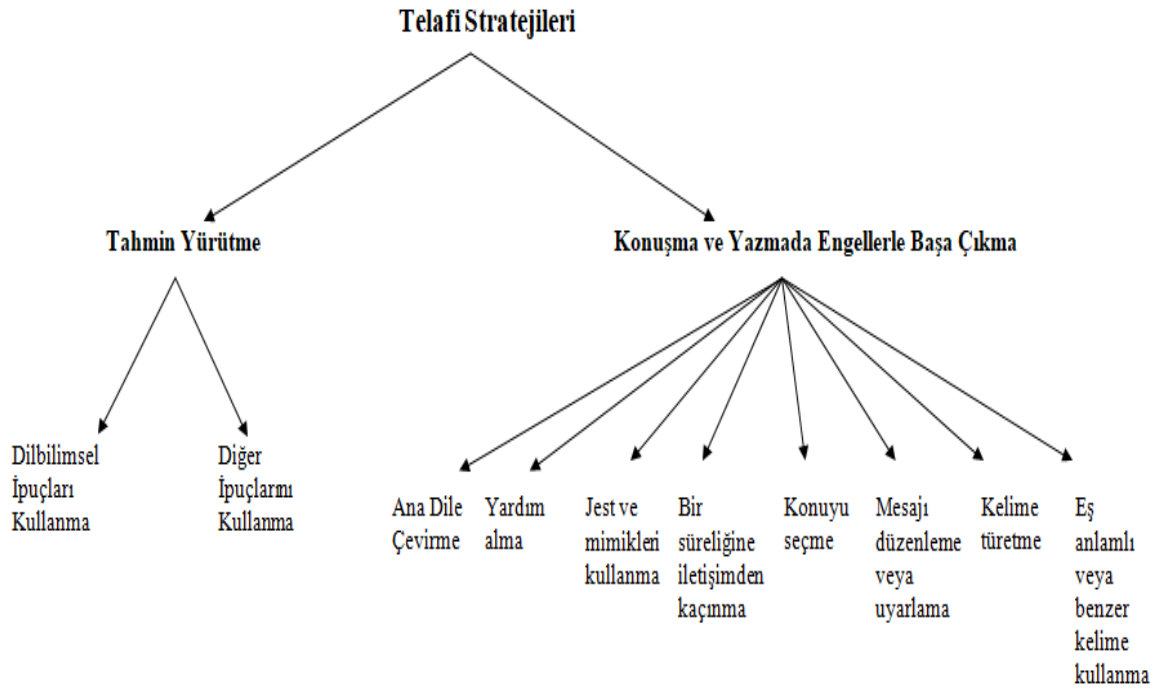
*Not alma stratejisi;* hedef dilde duyulan kavramları anlamlandırarak yazmayı içerir. Öğrenciler hedef dilde edinecekleri bilgileri çeşitli teknikler kullanarak (kavram haritaları, liste oluşturma, anahtar kelimeleri belirleme vb.) not alabilirler. Ayrıca bu süreçte üst bilişsel stratejileri kullanarak not defteri tutabilirler böylece hedef dilde edinilen bilgileri bir araya toplayarak bu süreci takip edebilirler.

*Özetleme stratejisi;* duyulan ya da okunulan metni kısaca anlatma stratejisidir. İleri seviyedeki öğrenciler için daha çok kullanılır. Fakat başlangıç seviyesinde olan bir öğrenciden konunun başlığını bulma, resimleri okunan ya da dinlenen hikâyede geçen olay örgüsüne göre sıraya koyması istenebilir.

*Önemini belirtme stratejisi;* hedef dilde edinilen bilgilerin önemli görülen yerlerinin yuvarlak içine alınarak, renkli kalemle altı çizilerek veya büyük harfler kullanılarak belirtilmesidir. “Sağlıklı Beslenme” konusunda bir okuma etkinliği yapan yabancı öğrencinin cümlede geçen temel besinleri yuvarlak içine alması önemini belirtme stratejisine bir örnektir.

### 2.5.1.3.1.3.Telafi Stratejileri

Öğrencinin hedef dilde hiç bilmediği kelimeler, dil yapıları veya konularla karşılaştığında veya bunlara dair bilgi eksikliği yaşadığı durumlarda başvurduğu stratejilerdir. Telafi stratejileri kendi içinde tahmin etme, konuşma ve yazmada engellerle başa çıkma stratejisi olarak iki ana gruba ayrılmıştır.



Şekil 2.4. Oxford'un (1990: 59) Telafi Stratejileri Sınıflandırması

#### 2.5.1.3.1.3.1.Tahmin Yürütme Stratejisi

Bu strateji dinleme ve okuma becerisini geliştirmeye yöneliktir. Öğrencinin dilsel ve dilsel olmayan ipuçlarını kullanarak edinilecek bilgiye yönelik mantıklı bir şekilde tahminde bulunmasını sağlar.

*Dilsel ipuçlarını kullanma stratejisi;* hedef dilde bazı kelimelerle veya dil bilgisi yapılarıyla karşılaşan öğrencinin öğreneceği konuya ilişkin tahmin yürütmesidir. Örneğin; dinleme metni için verilen kelimelere bakarak öğrencinin dinleyeceği konu hakkında tahminde bulunmasıdır.

*Diğer ipuçlarını kullanma stratejisi;* okuma metnine ilişkin resim veya fotoğraflara, konuşan kişinin ise jest ve mimiklerine ya da ses tonuna bakarak anlamı tahmin etmedir.

#### **2.5.1.3.1.3.2.Konuşma ve Yazmada Engellerle Başa Çıkma Stratejileri**

*Ana dile çevirme stratejisi;* konuşma becerisini geliştirmeye yönelik bir stratejidir. Konuşma esnasında öğrencinin hedef dilde hatırlayamadığı bir kavramı veya kelimeyi ana dilindeki karşılığıyla kullanmasıdır. Hedef dille yeni karşılaşmış öğrenciler için uygun bir strateji olmasına rağmen ileri seviyedeki öğrencilerin bu stratejiyi sık sık kullanmaları dil öğrenimine yönelik olumsuz sonuçlar doğurabilir.

*Yardım alma stratejisi;* öğrencinin hedef dilde iletişim kurarken karşılaştığı sorunların üstesinden gelmesi için başkalarından yardım almasıdır. Örneğin; konuşma esnasında “Yarın memlekete otobüsle gideceğim.” cümlesini kurmak isteyen ve gitmek kelimesini gelecek zamanda çekimleyemeyen bir öğrencinin arkadaşından yardım alarak cümlesini tamamlamasıdır. Sosyal stratejilerden açıklama ve doğrulama stratejisi ile benzerlik gösterir. Fakat yardım isteme stratejisinde bilinmeyen bir kelime, kavram veya dil bilgisi yapısı hakkında yardım isteme vardır. Açıklama ve doğrulama stratejisinde ise bilineni teyit ettirme ön plandadır.

*Jest ve mimikleri kullanma stratejisi;* verilmek istenilen mesajın vücut dili kullanılarak (jest, mimik vb.) karşı tarafa iletilmesidir.

*İletişimden kaçınma stratejisi;* hedef dilde öğrencinin konuşma yaparken bilmediği bir kelimeyi veya dil bilgisi yapısını kullanmak zorunda kaldığında iletişimde tamamen ya da kısmi şekilde kaçınmasıdır. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bir öğrencinin Türkiye'nin ekonomisi konusunda konuşması istendiğinde bu kavrama ilişkin bazı kelimeleri “enflasyon, asgari ücret, milli gelir, kazanç vb.” ifadeleri bilmemesi durumunda konuşmaktan kaçınması bu strateji için örnek gösterilebilir.

*Konuyu belirleme stratejisi;* öğrencinin ilgi duyduğu ya da hâkim olduğu bir konuyu seçmesidir. Böylelikle öğrenme sürecinde öğrenci sürece daha aktif bir şekilde katılabilir.

*Mesajı düzenleme veya uyarlama stratejisi;* öğrencinin iletmek istediği mesajı basitleştirerek ya da aynı anlama gelen benzer cümleler kurarak ifade etmesidir. “Bütçem elvermediği için istediğim özelliklere sahip bir ev alamadım.” cümlesini “Param yoktu bu yüzden istediğim evi alamadım.” şeklinde ifade etmesidir.

*Kelime türetme stratejisi;* öğrencinin hedef dili kullanırken o an hatırlayamadığı bir kelimenin yerine işlevi veya şekli o kelimeye benzer başka bir kelime ya da ifade kullanmasıdır. “Vazo” kelimesi yerine “içine çiçek konulan kap” ifadesinin kullanımını buna örnek gösterilebilir.

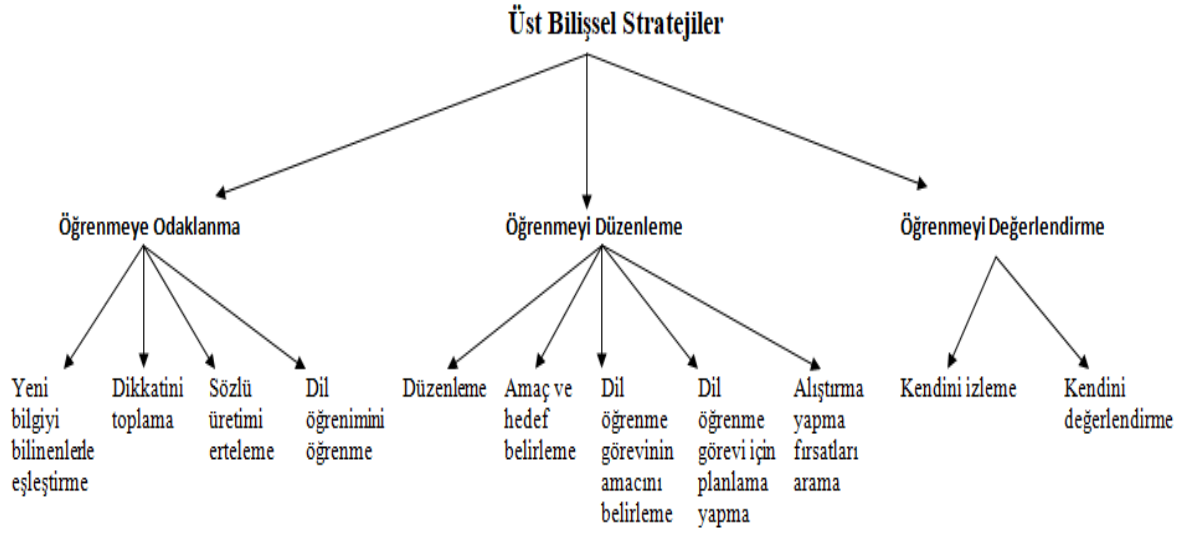
*Dolaylı ya da eş anlamlı ifadeler kullanma stratejisi;* öğrencinin hedef dilde bir kelimeyi birkaç kelime ile ifade etmesi ya da kelimenin eş anlamlısını söylemesidir. Örneğin; öğrencinin “Yanakları al al olmuş.” yerine “Yanakları kırmızı kırmızı olmuş.” cümlesini kurmasıdır.

#### **2.5.1.3.2. Dolaylı Stratejiler**

Oxford (1990), dolaylı stratejileri; üst bilişsel, duyuşsal ve sosyal stratejiler olmak üzere üç ana grupta toplamıştır.

##### **2.5.1.3.2.1. Üst Bilişsel Stratejiler**

Oxford’un (1990) üst bilişsel strateji sınıflandırması diğer araştırmacıların üst bilişsel strateji sınıflandırmalarına göre daha ayrıntılı olup Şekil 2.5’de belirtilmiştir.



**Şekil 2.5.** Oxford'un (1990: 153) Üst Bilişsel Strateji Sınıflandırması

Oxford (1990), Şekil 5'te belirtildiği gibi üst bilişsel stratejileri üç gruba ayırmıştır. Bunlar; öğrenmeye odaklanma, öğrenmeyi düzenleme-planlama ve öğrenmeyi değerlendirmedir. Bu stratejiler, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrenciler üzerinden örneklendirilerek açıklanmaya çalışılmıştır.

#### **2.5.1.3.2.1.1.Öğrenmeye odaklanma stratejileri:**

Yeni bilgiyi bilinenlerle eşleştirme ve gözden geçirme, dikkatini toplama ve dinlemeye odaklanma için sözlü üretimi erteleme stratejisi olmak üzere üç gruba ayrılır.

*Yeni bilgileri bilinenlerle eşleştirme ve gözden geçirme stratejisi;* bireyin hedef dilde öğrenmeye çalıştığı bilgiyi bildikleriyle bağdaştırma durumudur. Örneğin; Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Afgan bir öğrencinin sınıf içinde dinleme etkinliği yapmadan önce dinleyeceği metinle ilgili kelimeyi (örn: ebedi- sonsuz) gözden geçirerek bunları cümle içinde kullanmaya çalışması ve bu kelimeleri bildiği benzer Türkçe kelimelerle ilişkilendirmesi ve kendi dilindeki kelimelerle (abadiy- cheksiz) karşılaştırmasıdır. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Suriyeli bir öğrencinin “Göç etme” konulu bir okuma etkinliği yaparken kendi deneyimlerini ve Türkiye’ye göç



ederken yaşadıklarını düşünmesi ve konuyla ilişkilendirmesi de bu strateji grubuna örnek verilebilir.

*Dikkatini toplama stratejisi;* temel dil becerilerini geliştirmeye yönelik oldukça önemli bir stratejidir. Yönlendirilmiş dikkat ve seçici dikkat olmak üzere iki gruba ayrılır. Yönlendirilmiş dikkatte öğrenci genel olarak dil görevine yoğunlaşarak konu ile alakalı olmayan çeldiricilerden kaçınır. Seçici dikkat ise öğrencinin dil görevlerini yerine getirmesi için daha ayrıntılı bir biçimde odaklanmasıdır. Örneğin; yabancılara Türkçe öğretimi dersinde dinleme etkinliği yaptırılırken Eskişehir'den İstanbul'a trenle seyahat etmek isteyen Ali isminde bir öğrencinin konuşmasını genel hatlarıyla dinlemek için kulak vermesi yönlendirilmiş dikkat stratejisine bir örnektir. Öğrencilerin, Ali'nin anlattıklarını ayrıntılı bir biçimde anlamaya çalışması (örn: Ali'nin trene saat kaçta bileceği, İstanbul'a kaçta ulaşacağı vb.) seçici dikkat stratejisini kullandıklarının bir göstergesidir. Bunun yanı sıra öğrenci konuşma etkinliğinde genel bağlamı dinleyerek ve anlamaya çalışarak yönlendirilmiş dikkat stratejisi kullanırken konuşmada kullanılan yapılarla, telaffuza ve kelimelere yoğunlaşmak için seçici dikkat stratejisini kullanır.

*Dinlemeye odaklanma için sözlü üretimi erteleme stratejisi;* çoğu zaman öğrencinin kendi kendine oluşturduğu, dinleme ve konuşma becerisini geliştirmek üzere kullandığı stratejidir. Bu süreçte öğrenciler kendilerini hazır hissedene kadar dinleme eylemini gerçekleştirerek sadece basit cümleler kurarlar veya konuşmayı bir süreliğine tamamen ertelerler. Bu süreçte öğretmene önemli görevler düşmektedir. Öğretmenin, öğrencilerin tam olarak dinlediğini anlama becerilerini geliştirmelerine yardımcı olması ve öğrenciler konuşmaya hazır olduğunda onları cesaretlendirmesi gerekir.

#### **2.5.1.3.2.1.2.Öğrenmeyi Düzenleme Stratejileri**

Bu stratejiler altı gruba ayrılır ve tüm dil beceri alanları için faydalıdır. Bu stratejiler; dilin doğasını keşfetmek, öğrenmeyi planlamak, amaç oluşturmak, dil görevlerinin amacını belirlemek, bu görevler için plan yapmak ve uygulama yapmak için fırsat aramak ile bağlantılıdır (Oxford, 1990: 156).

*Dil öğrenimini öğrenme stratejisi;* dil öğrenmenin nasıl gerçekleştiğini açığa çıkarır. Bu süreçte öğrenci dil öğreniminde kullandığı etkili stratejileri arkadaşlarıyla paylaşarak, süreç boyunca karşılaştığı problemi onlarla paylaşarak ve onlara sorular sorarak bu süreci anlamlandırmaya çalışır.

*Düzenleme stratejisi;* öğrencinin dil öğrenme sürecinde kendine uygun öğrenme ortamları hazırlaması, dil öğrenimine yönelik defter tutması (hedef dile yönelik günlük kalıpları, dil bilgisi vb. not alması) ve programlar oluşturmasıdır. Bu noktada öğretmene de bazı görevler düşmektedir. Öğretmen sınıf içerisinde iyi bir öğrenme ortamı oluşturmalı ve öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurarak onlara haftalık programlar oluşturmalarına yardımcı olmalı ve hedef dilin gelişmesine katkı sağlayacak ödevler vermelidir. Bunun dışında, öğrencilerin dil görevlerini yerine getirirken not almalarını sağlaması da öğretmene düşen görevler arasındadır. Örneğin; öğretmenin yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bir öğrencinin sık kullanılan kelime kalıplarını ( Gözün aydın! ,Geçmiş olsun! vb. ) veya bazı dil bilgisi yapılarını not almasını sağlaması düzenleme stratejisine örnek olarak gösterilebilir.

*Amaç ve hedef belirleme stratejisi:* Öğrenciler çeşitli sebepler doğrultusunda yabancı dili öğrenirler. Öğrenci gerek istek ve ihtiyaç doğrultusunda gerekse zorunluluk söz konusu olduğu için yabancı dil öğrenimi gerçekleştirmeye çalışsa da bu süreçte öğrencinin bir amacı olması gerekir. Oxford'a göre (1990: 157) amacı olmayan bir öğrenci düzensiz gemiye benzer. Bu gemi nereye gideceğini bilemediği için varması gereken limana asla ulaşamaz. Bu nedenle öğrencilerin dil öğrenimine ilişkin amaçlarını olması gerekmektedir. Örneğin; Türkçede okuma becerisini geliştirmek isteyen yabancı bir öğrencinin ayda en az üç Türkçe roman bitirmeyi hedeflemesi bu strateji kullanımına örnek olarak verilebilir.

*Dil öğrenme görevinin amacını belirleme stratejisi;* temel dil becerilerinin gelişimine yönelik dil görevleri için amaç belirlemede kullanılan bir stratejidir. Örneğin; günlük konuşma etkinliğinde yer alacak öğrencilerin amacı hedef dilde hal hatır sorma, kendi yaşantılarından bahsetme gibi günlük ifadelerin kullanımı söz konusuysen iş

görüşmesine giden birinin daha resmi ifadeler kullanarak bazı konuşmalar seçmesi bu strateji kullanımına örnek gösterilebilir.

*Dil öğrenme görevi için plan yapma stratejisi;* öğrencinin dil görevlerini yerine getirirken ihtiyaç duyacağı bilgilere ulaşmak için önceden plan yapmasıdır. Örneğin yazma etkinliğinde “Ramazan Bayramı” hakkında yazı yazması beklenen yabancı bir öğrencinin “el öpmek, harçlık almak vb.” ifadeleri öğrenmesi ve olay örgüsünü kurgulamaya çalışmasıdır.

*Alıştırma yapma fırsatları arama stratejisi;* öğrencinin dil öğrenim sürecine aktif bir şekilde katılmasını sağlar. Sınıf içinde veya sosyal ortamlarda öğrenci hedef dilde öğrendiği bilgileri uygulamaya koyarak dil gelişimine katkı sağlar. Örneğin; öğrenci okuduğu metinde yer alan karakterleri arkadaşları ile tahtaya çıkararak diyalog şeklinde canlandırabilir veya sosyal ortamlarda sınıf içinde öğrendikleri ifadeleri kullanarak hedef dilde konuşan kişilerle diyaloglar kurarak iletişim kurmaya çalışmasıdır.

### **2.5.1.3.2.1.3.Öğrenmeyi Değerlendirme Stratejileri**

Dil öğrenimi boyunca öğrencinin dil görevlerini yerine getirme sürecinde kendini izlemesi ve değerlendirmesini kapsar.

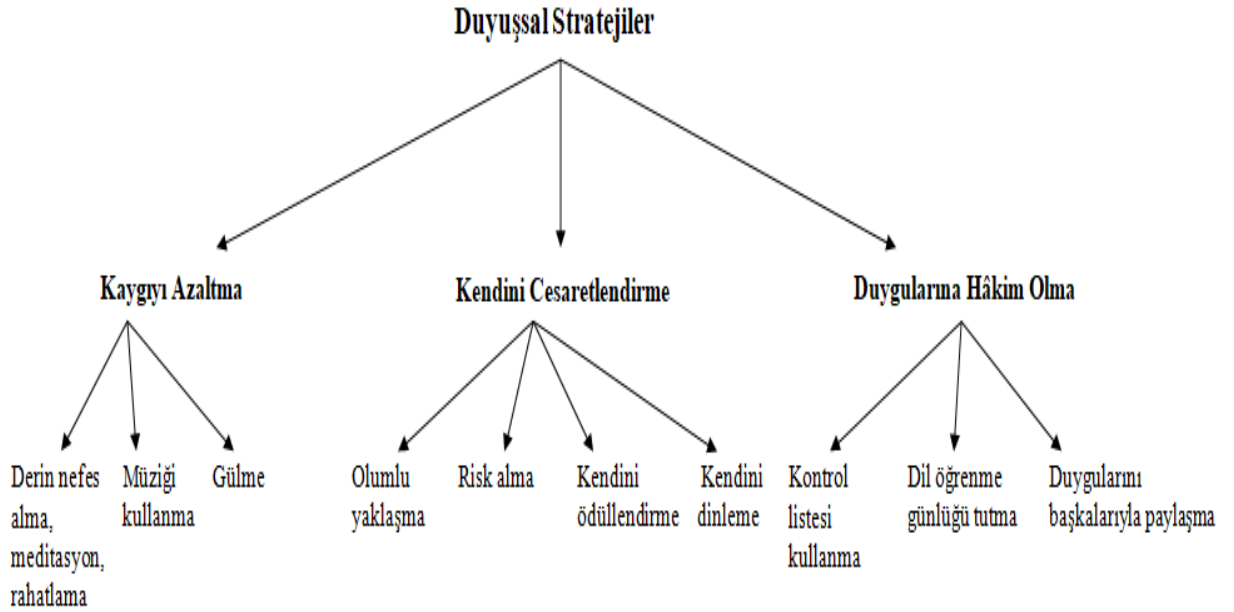
*Kendini izleme stratejisi:* Yabancı dil öğrenim sürecinde öğrenciler bir takım zorluklarla karşılaşabilir ve dil görevlerini yerine getirirken bazı hatalar yapabilirler. Hatta bu süreçte öğrencilerin hata yapmamaları neredeyse imkânsızdır. Kendini izleme stratejisi; öğrencilerin kendi yaptıkları hataları izlemeleri, bu hataların kaynağını bulma ve düzeltme çabalarını kapsar. Bu strateji, öğrencinin yazma ve konuşma gibi dil görevlerini yerine getirirken kullandığı bir yol gibi görünse de dinleme ve okuma gibi dil görevlerinde de bu strateji kullanımı söz konusudur. Örneğin; sınıf içi dinleme etkinliği yapılırken Türkiye'nin bazı şehirlerinde bugünkü hava durumunu dinleyen bir öğrencinin bahsedilen şehirde sıcaklık derecesini yanlış anlayarak sıcaklığın düşük olduğunu sanması fakat güneşli, bunaltıcı gibi ifadeleri duyduğunda bunu düzeltmesi bu strateji kullanımına örnek gösterilebilir. Bu nedenle

öğrencinin kendini izleme stratejisini kullanması için sınıf içi dinleme etkinliği yaptırılırken dinlemenin birkaç kez tekrarını gerektiren etkinliklere yer verilmesi önem arz etmektedir.

*Kendini değerlendirme stratejisi;* öğrencinin dil öğrenme sürecindeki gelişimini değerlendirmesidir. Bu strateji ile öğrenci kendi öğrenmelerinin ve eksikliklerinin farkına varır. Bunun yanı sıra geçmiş öğrenmeleri ile şimdiki durumunu karşılaştırabilir. Örneğin; yabancı dil olarak Türkçe öğrenen ve başlangıç seviyesinde olan Fars bir öğrenci kendi dilinde olmayan ‘ö,ü,i’ gibi bazı harfleri telaffuz etmekte sıkıntı yaşayabilir. Süreç sonunda bahsi geçen harfleri doğru telaffuz ettiğini görmesi veya başka stratejiler kullanarak bu süreci kendi lehine çevirmesi kendini değerlendirme stratejisiyle olur. Aynı şekilde dinleme etkinliği yapan bu öğrencinin başlangıçta duyduğu kelimeleri veya sözcükleri anlamayıp süreç ilerledikçe dinlediklerinden anlam çıkardığını gözlemlemesi de bu strateji kullanımına örnek gösterilebilir. Bu nedenle başlangıç seviyesini göz önünde bulundurarak öğrencinin süreci daha iyi değerlendirmesi için dinleme etkinlikleri sonunda “Basit ses kayıtlarını anlayabilirim, ses kayıtlarını ve metinleri görsellerle eşleştirebilirim.” şeklinde “Kendimi değerlendiriyorum” bölümüne yer verilmesi oldukça faydalı olacaktır.

#### **2.5.1.3.2.2. Duyuşsal Stratejiler**

Duyuşsal stratejiler, öğrencinin öğrenme ortamlarında veya öğrenme ortamları dışında dil görevlerini yerine getirirken karşılaştığı motivasyon eksikliği, stres, kaygı vb. olumsuz duygu durumlarını kontrol altına almasını sağlayan stratejilerdir. Oxford (1990), bu stratejileri kaygıyı azaltma, kendini cesaretlendirme ve duygularına hâkim olma stratejileri olarak üçe ayırır.



Şekil 2.6.Oxford'un (1990: 145) Duyuşsal Strateji Sınıflandırması

#### 2.5.1.3.2.2.1. Kaygıyı Azaltma

Öğrencinin dil öğrenimini etkileyen kaygı durumunu azaltmasına veya tamamen ortadan kaldırmasına yardımcı olacak stratejilerdir. Kendi içinde üç gruba ayrılır.

*Derin nefes alma, meditasyon ve rahatlama stratejisi;* öğrenmenin rahat bir şekilde gerçekleşmesi için öğrencinin derin nefes alarak veya zihnini dinlendirerek kaygısını azaltmasını sağlamasıdır. Öğrencinin sınıf ortamında hedef dilde yapacağı dinleme etkinliğinden önce derin nefes almaları ve gözlerini kapatarak zihinlerindeki olumsuz düşünceleri bir kenara bırakıp güzel şeyler düşünmeleri buna örnek gösterilebilir.

*Müziği kullanma stratejisi;* öğrencileri stres ortamından uzaklaştırmak için dinlendirici müzikler kullanmaya yönelik bir stratejidir.

*Gülme stratejisi;* öğrencilere eğlenceli ortamlar sunan bir stratejidir. Öğretmenin sınıf ortamında komik bir hikâye anlatması veya öğrencilere komik roller vererek onların gülmelerini ve eğlenmelerini sağlaması bu strateji için örnek gösterilebilir.

### **2.5.1.3.2.2.2. Kendini Cesaretlendirme Stratejisi**

Duyuşsal stratejiler arasında yer alan kendini cesaretlendirme stratejileri öğrencilerin hedef dili öğrenirken karşılaştıkları zorluklarla baş edebilmeleri için moral ve motivasyonlarını yüksek tutmalarını sağlayacak stratejilerdir. Bu strateji içerisinde olumlu yaklaşma, akıllıca risk alma ve kendini ödüllendirme stratejileri yer alır.

*Olumlu yaklaşma;* öğrencinin kendine sürekli olumlu telkinler vermesini içerir. Örneğin: bir öğrencinin “Hedef dilde dinleme etkinliği yapmadan önce “Hedef dilde her söyleneni anlayamasam bile ana fikri anlayacağımdan eminim ve genel olarak iyi bir dinleyiciyim.” diyerek kendine karşı olumlu telkinlerde bulunmasıdır.

*Risk alma stratejisi;* hedef dilde kelime, dil bilgisi vb. bilgi eksiklikleri olan bir öğrencinin yanlış yapma ihtimalini göz ardı edip mantığını kullanarak karar vermesidir. Okuduğu metinde bilmediği bir kelimeyle karşılaşan bir öğrencinin o kelimenin anlamını tüm cümleye bakarak bağlamdan çıkarmaya çalışması buna örnek gösterilebilir.

*Kendini ödüllendirme stratejisi;* öğrencinin dil görevini başarılı bir şekilde gerçekleştirdikten sonra kendini ödüllendirmesini içerir. Bu ödül çok sevdiği bir filmi izlemek için sinemaya gitmesi, alışveriş yapması vb. şekilde olabilir.

### **2.5.1.3.2.2.3. Duygularına Hâkim Olma**

Duyuşsal stratejilerin üçüncü basamağında yer alan duygularına hâkim olma stratejisi kendi duygusal kontrollerini yapmasına yardımcı olacak stratejilerdir. Bu strateji; kendini dinleme, kontrol listesi kullanma, dil öğrenme günlüğü tutma, duygularını başkalarıyla paylaşma stratejilerinden oluşur.

*Kendini dinleme stratejisi;* öğrencinin hedef dili öğrenirken duygu durumunun (endişeli, üzgün, mutlu, cesaretli vb.) ve vücudunun verdiği tepkilerin (kalp atışlarının hızlanması, bacaklarının titremesi vb.) farkında olmasıdır.

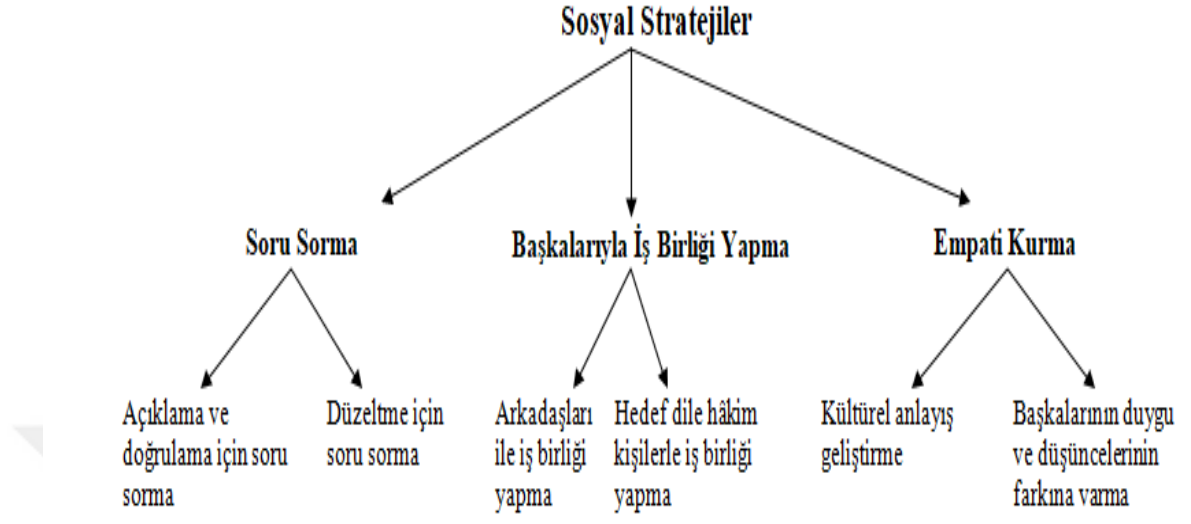
*Kontrol listesi kullanma stratejisi;* öğrencinin hedef dile, kendi gelişim sürecine, öğretmenine vb. ilişkin kendi duygusal durumunu, tutum ve motivasyonunu belirlemek için kullandığı bir stratejidir. Yabancı dil öğrenimi bir süreç gerektirir. Bu süreçte öğrencinin dil görevini yerine getirirken belirli zaman aralıklarında kontrol listesi kullanarak duygularındaki veya motivasyonundaki değişimi gözlemleyebilir.

*Dil öğrenme günlüğü tutma stratejisi;* öğrencinin hem duygu, tutum ve algılarını belirlemek hem de dil öğrenim sürecinde hangi stratejinin daha etkili olduğunu saptamak amacıyla kullandığı bir stratejidir. Öğrencinin dinleme sürecinde not alma stratejisiyle süreci tamamlaması ve bunu dil öğrenme günlüğünde belirtmesi bu strateji kullanımına örnek gösterilebilir.

*Duygularını başkaları ile paylaşma stratejisi;* öğrencinin sınıf ortamında ya da sınıf dışında yabancı dil öğrenme sürecine ilişkin hissettiklerini ve dil öğrenme görevlerine yönelik ihtiyaçlarını arkadaşları, öğretmenleri vb. ile paylaşmasıdır.

#### **2.5.1.3.2.3. Sosyal Stratejiler**

Öğrencinin hedef dili, sosyal ortamlarda kullanmasına olanak sağlayan stratejilerdir. Soru sorma, başkalarıyla iş birliği yapma ve empati kurma stratejileri olarak üç kategoriden oluşur.



Şekil 2.7. Oxford'un (1990: 153) Sosyal Stratejiler Sınıflandırması

#### 2.5.1.3.2.3.1.Soru Sorma

*Açıklama ve doğrulama için soru sorma stratejisi*; dinleme ve okuma becerilerini geliştirmeye yönelik bir stratejidir. Öğrenci bu süreçte hedef dilde dinlediği veya okuduğu metinle ilgili anlayamadıklarını arkadaşlarına veya öğretmenine sorarak doğru bilgiye ulaşmaya çalışır. Sınıf ortamında hedef dilde konuşma yapan bir öğretmenin cümlesini anlayamayan veya doğru anladığından emin olmak isteyen bir öğrencinin öğretmeninden cümleyi tekrar etmesini istemesi bu stratejiye örnek gösterilebilir.

*Düzeltilme için soru sorma*; yazma ve konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik bir stratejidir. Öğrencinin yazma etkinliği sırasında hedef dilde yazdığı bir paragrafı öğretmeninden incelemesini ve yaptığı yanlışları belirtmesini istemesi bu strateji kullanımına örnektir.

#### 2.5.1.3.2.3.2.Başkaları ile İş Birliği Yapma

Yabancı dil öğrenimi iletişimsel bir süreçtir. Bu süreçte öğrenci arkadaşları ve öğretmenler, dil uzmanları veya hedef dil konuşan kişiler ile iletişim içerisinde.



*Arkadaşları ile iş birliği yapma stratejisi;* öğrencinin dil öğrenme görevlerini yerine getirirken arkadaşlarıyla birlikte sürece dâhil olduğu etkinlikler için kullanılan stratejidir. Bu etkinlikler; bulmaca, yapboz ve diyalog kurma gibi öğrencinin diğer arkadaşları ile birlikte katılacağı etkinlikler olabilir.

*Hedef dile hâkim kişilerle iş birliği yapma stratejisi;* tüm dil becerileri için uygun bir stratejidir. Öğrenci, dil görevlerini yerine getirirken öğretmenler, dil uzmanları veya hedef dil konuşurları ile iş birliği içinde olarak yaptığı hatalara yönelik dönütler veya kendini geliştirmeye yönelik tavsiyeler alabilir.

### **2.5.1.3.2.3.3. Empati Kurma**

Empati kişinin kendisini bir başkasının yerine koyarak onun duygularını ve davranışlarının altında yatan nedenleri anlamaya çalışmasıdır. Empati kurma stratejisi kültürel anlayışı geliştirme ve başkalarının duygu ve düşüncelerinin farkına varma stratejileri olarak ikiye ayrılır.

*Kültürel anlayışı geliştirme stratejisi;* tüm dil becerilerine yönelik bir stratejidir. Yabancı dili öğrenen bir öğrenci aynı zamanda o dile ait kültürü de öğrenmek zorundadır. Bunun en iyi yolu da kendini o dilin kullanıcılarının yerine koyarak kültürel bir anlayış geliştirmesidir.

*Başkalarının duygu ve düşüncelerinin farkına varma stratejisi;* öğrencinin hedef dilde söylenenleri veya yapılanları daha iyi anlamasını sağlar. Örneğin; yabancılara Türkçe öğretimi C1 seviyesinde bir öğrencinin okuduğu şiiri şairin hangi duygularla yazdığının farkında olması şiirdeki derinliği yakalamasına yardımcı olur.

## **2.6.İlgili Çalışmalar**

Çalışmanın bu bölümünde alanla ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

### 2.6.1.Yurt İçinde Yapılan alışmalar

Bayezit ve ubuku (2015), “Yabancı Dil Olarak Türkçe ve İngilizce Ders Kitaplarındaki Öğrenme Stratejilerinin Kullanımı” adlı çalışmalarında Chamot ve O’Malley’in öğrenme stratejisi sınıflandırmalarına göre Yeni Hitit 1 ve Total English Elementary ders kitaplarında kullanılan stratejileri incelemişlerdir. Çalışmada, Total English Elementary ders kitabında Yeni Hitit 1’e göre bilişüstü stratejilerin daha çok kullanıldığı ve strateji kombinasyonlarına daha çok önem verildiği tespit edilmiştir. Elde edilen bu verilerden yola çıkarak İngilizce ders kitabının öğrencilerin bilişüstü bilgilerini Türkçe ders kitabına göre daha çok kullandırdığı sonucuna varılmıştır.

Harputoğlu (2015), “Yabancı Dil Olarak Türkçe ve Ana Dil Türkçe Ders Kitaplarında Öğrenme Stratejilerinin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde Gazi Yabancılar için Türkçe C1 seviye ders kitabı ve M.E.B. Ortaöğretim Türkçe Hazırlık Sınıfı ders kitabında yer alan okuma, yazma, konuşma ve dinleme etkinliklerindeki öğrenme stratejilerini incelemiştir. Araştırma sonucuna göre, kitaplarda en fazla bilişsel strateji kullanımına yer verildiği; üst bilişsel ve duyuşsal stratejilere hiç yer verilmediği; diğer stratejilere ise az oranda yer verildiği tespit edilmiştir. Ayrıca kitaplarda yer alan etkinliklerde öğrenme stratejilerinin örtük bir şekilde verildiği belirtilmiştir.

Barut (2015), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Üniversite Öğrencilerinin Kullandıkları Dil Öğrenme Stratejileri Üzerine Bir Değerlendirme” isimli yüksek lisans tezinde Türkiye’de yabancı dil olarak Türkçe öğrenen üniversite öğrencilerinin dil öğrenme stratejileri kullanım düzeylerini tespit etmek ve strateji kullanımlarının cinsiyet, dildeki yeterlik düzeyi ve Türkçede yetkin olma gibi bir takım değerkenlere göre nasıl farklılaştığını belirlemek amacı ile Ankara’da bir vakıf üniversitesinde yabancı dil olarak Türkçe öğrenen 130 öğrencinin Dil Öğrenme Stratejileri Envanteri uygulamış ve öğrencilerle görüşmeler yaparak sözlü ve yazılı ifadelerine başvurmuştur. Araştırma sonucuna göre, öğrencilerin dil öğrenme stratejilerini orta düzeyde kullandıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin, stratejiler arasında en fazla telafi stratejilerini ve sosyal stratejileri; en az ise meditasyon, günlük tutma vb.

duyuşsal stratejileri tercih ettikleri belirlenmiştir.

Şengül (2016), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dil Öğrenme Stratejilerine Dayalı Etkinliklerin Anlama Becerileri ile Dil Bilgisine Yönelik Başarıya, Kalıcılığa ve Türkçeye Yönelik Tutuma Etkisi” adlı doktora tezinde Oxford’un (1990) dil öğrenme stratejileri sınıflandırmasından doğrudan stratejiler içinde yer alan bellek, bilişsel ve telafi stratejilerine göre oluşturulan öğrenme etkinliklerinin B2 seviyesindeki öğrencilerin anlama becerileri ile dil bilgisine yönelik başarı / kalıcılık ve Türkçeye yönelik tutumlarına etkisini incelemiştir. Araştırmanın deney ve kontrol grubunu yabancı uyruklu toplam 41 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak yabancılara Türkçe öğretimi B2 seviyesine göre hazırlanmış okuduğunu anlama, dinlediğini anlama, dil bilgisi başarı testleri; Türkçeye yönelik tutum ölçeği, yarı yapılandırılmış görüşme formları ve dil öğrenme günlüklerinden yararlanılmıştır. Araştırmada; deney ve kontrol grubu öğrencilerinin okuduğunu anlama, dinlediğini anlama, dil bilgisi başarı testi, sontest- kalıcılık testleri puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu, öğrencilerin Türkçeyi öğrenmeye yönelik isteklerinin arttığı, Türkçeyi daha iyi nasıl öğrenebilecekleri yönünde bilgi sahibi oldukları, bireysel ve kültürel özelliklerine uygun stratejilerle daha etkili öğrenmeler sağladıkları, dil öğrenme stratejilerini ders dışındaki gündelik yaşantılara aktarabildikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Demirekin (2017), “Yabancı Dil Olarak Türkçenin Anlamlandırılmasında Kelime ve Dil Öğrenme Stratejilerinin Kullanımı” adlı doktora tezinde Türkiye’de 10 farklı üniversitede yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin kelime ve dil öğrenme stratejilerini tercih etme durumlarını incelemiş ve bunun için öğrencilere Oxford (1990) tarafından geliştirilen “Dil Öğrenme Stratejileri Envanteri” ve bu envantere uygun hazırlanan “Kelime Öğrenme Stratejileri Ölçeği” uygulamıştır. Araştırma sonucuna göre, araştırmaya katılan öğrencilerin kelime öğrenme stratejileri orta düzeyde ( $x > 2.5$ ); dil öğrenme stratejilerinin kullanımı ise orta düzeyin üzerinde ( $x > 3.5$ ) olduğu saptanmıştır. Öğrenciler tarafından kelime öğrenme stratejilerinden en fazla duyuşsal stratejiler, dil öğrenme stratejilerinden ise en fazla üst bilişsel stratejilerin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Değirmenci (2005), “Bilişsel ve Üst Biliş Stratejilerinin Kullanımı ile Yabancı Dil Testlerindeki Performans Arasındaki İlişki” isimli yüksek lisans tezinde öğrencilerin yabancı dil testlerindeki bilişsel ve üst biliş strateji kullanımlarının yabancı dil testlerindeki performansları üzerindeki etkisini belirlemeyi amaçlamış ve çalışmasından elde ettiği bulgular çerçevesinde bilişsel ve üst biliş strateji kullanımlarının yabancı dil testlerindeki performansları üzerinde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Katranç ve Yangın (2013), “ Üstbiliş Stratejileri Öğretiminin Dinlediğini Anlama Becerisine ve Dinlemeye Yönelik Tutuma Etkisi” adlı çalışmalarında üst biliş stratejileri öğretiminin ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama becerileri ve dinlemeye yönelik tutumları üzerindeki etkisinin belirlemek üzere iki ilköğretim okulunun beşinci sınıflarında öğrenim gören toplam 65 öğrenci ile deney ve kontrol grubu oluşturmuşlardır. Araştırma sürecinde, deney grubunda, dinleme metinlerinden yararlanarak etkinlikler yoluyla üst biliş stratejileri öğretimi gerçekleştirilmiştir. Kontrol grubunda ise Türkçe Öğretim Programı’na göre dinleme çalışmaları yapılmıştır. Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin dinlediklerini anlama düzeyleri, dinlemeye yönelik üst bilişsel farkındalıkları ve dinlemeye ilişkin tutumları, uygulama sürecinin başında ve sonunda araştırma kapsamında geliştirilen ölçekler yardımıyla belirlenmiştir. Araştırma sonunda, deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin dinlediğini anlama, üst bilişsel dinlediğini anlama farkındalığı ve dinlemeye yönelik tutum erişileri arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir.

Coşkun (2010), “The Effect of Metacognitive Strategy Training on the Listening Performance of Beginner Students” isimli çalışmasında Türkiye’de öğrenim gören üniversite hazırlık sınıfı öğrencilerine yönelik üst bilişsel strateji öğretiminin öğrencilerin dinleme performanslarına etkisini araştırmıştır. Araştırmada deney ve kontrol grubu oluşturulmuş ve deney grubu öğrencilerine beş hafta boyunca dinleme derslerindeki ders kitabına dâhil edilmiş üst bilişsel strateji eğitimi verilmiş ve her iki gruba aynı ders kitabındaki öğretmen el kitabından alınan bir dinleme testi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda deney grubunun uygulanan testte kontrol

grubuna oranla daha iyi sonuçlar aldığı ortaya konulmuştur. Bu sonuçtan hareketle öğrencilerin etkin dinleyiciler olmalarına yardımcı olmak için dinleme programlarına biliş ötesi strateji eğitiminin dâhil edilmesi gerekliliği vurgulanmıştır.

Boylu (2015), "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenlerin Dil Öğrenme Stratejilerini Kullanma Düzeyleri" isimli yüksek lisans tezinde Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin kullandıkları dil öğrenme stratejileri belirlemeyi ve bu stratejileri yaş, cinsiyet, kur düzeyi vb. değişkenlere göre incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya, 10 ayrı dil öğretim merkezinde yabancı dil olarak Türkçe öğrenen toplam 395 öğrenci katılmıştır. Araştırmada öğrenciler tarafından 3.22 ortalama ile en az duyuşsal strateji ve 3.75 ortalama ile en çok üst bilişsel strateji kullanıldığı saptanmıştır.

### **2.6.2.Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar**

O'Malley vd. (1985) . "Learning Strategies Used by Beginning and Intermediate ESL Students" isimli çalışmada İngilizceyi yabancı dil olarak öğrenen başlangıç seviyesi ve orta seviyedeki öğrenciler tarafından öğrenme stratejisi kullanım türlerini ve sıklıklarını ve bu stratejilerin hangi dil görevleri ile ilişkilendirildiğini belirlemeyi amaçlamışlardır. İngilizce yeterlilikleri başlangıç ve orta seviyedeki öğrencilerle telaffuz, dil bilgisi, kelime bilgisi, yön tarifi, dinleme, sınıfta kısa bir sunum yapma, sosyal ve işlevsel iletişim (örn. bir işe başvurma) gibi çok sayıda dil görevinin her biri için öğrenmeye yardımcı olacak stratejileri belirlemek amacıyla küçük gruplar halinde görüşülmüştür. Ayrıca ikinci dil olarak İngilizce öğrenen öğrencilerle ve İngilizce yeterliliği sınırlı öğrencilere sahip öğretmenlerle öğrencilerin strateji kullanımlarını tespit etmek ve öğretmenlerin dil öğretimi esnasında aynı zamanda stratejileri de öğretip öğretmediklerini belirlemek için görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre stratejiler üst bilişsel, bilişsel ve sosyal stratejiler olmak üzere üç ayrı kategoride sınıflandırılmıştır. Ayrıca öğrencilerin öğrenme materyalleri için çok az bilişsel işlem gerektiren stratejileri daha sık kullandıkları, öğretmenlerin genellikle öğrencilerin kullandıkları stratejilerinden habersiz oldukları ve ders esnasında stratejileri nadiren öğrettikleri belirlenmiştir.

Martínez (1995) “A Study of the Learning Strategies Used by Secondary School and University Students of English in Spain” isimli çalışmasında yabancı dil olarak İngilizce öğrenen İspanyol ortaokul ve üniversite öğrencileri tarafından kullanılan öğrenme stratejilerinin türü ve kullanım sıklığını belirlemeyi amaçlamıştır. Verilerin toplanmasında seksen öğrenci ve her iki eğitim düzeyindeki yirmi beş öğretmen ile görüşme yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre (1) öğrencilerin çoğunluğunun stratejileri bilinçli olarak kullandıkları (2) en yaygın kullanılan stratejilerin bilişsel stratejiler olduğu (3) üniversite öğrencilerinin çok yüksek oranlarda olmasa da ortaokul öğrencilerine göre daha çeşitli stratejiler kullandıkları (4) öğretmenlerin çoğu öğrencilerin hangi stratejileri kullandıklarından haberdar olmadıkları belirlenmiştir.

Mochizuki (1999) “ Language Learning Strategies Used by Japanese University Students” isimli çalışmasında üniversitede öğrenim gören ve İngilizce öğrenen Japon öğrencilerin ne tür stratejiler kullandıklarını, öğrencilerin strateji seçimlerini etkileyen faktörleri araştırmıştır. Araştırma sonucuna göre Japon öğrenciler en fazla telafi stratejilerini en az duyuşsal stratejileri kullandıkları saptanmıştır. Bunun yanı sıra İngilizce yeterliliği fazla olan öğrenciler bilişsel ve üst bilişsel stratejileri yeterliliği az olan öğrencilerden daha sık kullandıkları tespit edilmiştir.

Hajer, Meestringa, Park ve Oxford (1996). “How Print Materials Provide Strategy Intruction” isimli bir çalışma yürütmüşlerdir. Bu çalışmada, Amerika, İngiltere ve Hollanda’da ana dil, yabancı dil ve ikinci dil öğrenimi ve öğretiminde kullanılan ders kitaplarında ve yardımcı kitaplarda yer alan stratejiler incelenmiştir. Ayrıca stratejilerin açık bir şekilde (örn: bilinmeyen kelimeleri parçalara ayırarak bulmaya çalışınız vb.) ya da örtük olarak kullanılıp kullanılmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucuna göre, Amerika’da ikinci dil ve yabancı dil öğretiminde kullanılan toplam dört kitap stratejilere göre incelenmiş ve stratejilerin açık bir şekilde öğretildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dört ders kitabında yer alan stratejiler sırası ile bilişsel (122 strateji), üst bilişsel (69), bellek (52), sosyal (40) ve duyuşsal (35) stratejilerdir. Amerika ve İngiltere’de kullanılan yardımcı kitaplarda en çok üst bilişsel (92) ve bilişsel (72) stratejiler kullanılmıştır. Hollanda’da ana dil olarak Frenkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarında az sayıda strateji kullanıldığı ve

bu stratejilerin örtük bir şekilde verildiği belirtilmiştir. Hollanda’da ikinci dil olarak Frenkçe öğretilen iki ders kitabında toplam 10 stratejiye rastlanmıştır. Yine Hollanda’da yabancı dil olarak Almanca öğretiminde kullanılan ders kitabında hiçbir stratejiye rastlanmamışken Fransızca öğretimi için kullanılan ders kitabında kullanılan toplam strateji sayısı 47’dir. Bahsi geçen kitapta en çok bilişsel (37) sonra sırası ile telafi (5), bilişsel (3 ) ve bellek (2) stratejileri yer almaktadır.

Gerami ve Baighlou (2011) “Language Learning Strategies Used by Successful and Unsuccessful Iranian EFL Students” isimli çalışmalarında İngilizceyi yabancı dil olarak öğrenen başarılı ve başarısız İranlı öğrenciler tarafından kullanılan dil öğrenme stratejilerini incelemiştir. Bu kapsamda öğrencilerin bellek, bilişsel, telafi, üst bilişsel, duyuşsal ve sosyal dil öğrenme stratejilerinden hangilerini tercih ettikleri saptanmaya çalışılmıştır. Verilerin toplanmasında başarılı ve başarısız öğrenciler için Oxford’un (1990) “Dil Öğrenme Stratejisi Envanteri” kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular, İngilizceyi yabancı dil olarak öğrenen başarılı öğrencilerin başarısız öğrencilere göre daha geniş bir dil öğrenme stratejisi yelpazesine sahip olduklarını ve başarısız öğrencilerden daha farklı stratejileri kullandıklarını göstermiştir. Araştırmada ayrıca başarılı öğrencilerin üst bilişsel stratejileri kullandıkları ve başarısız öğrencilerin az da olsa bilişsel stratejiler kullanma eğiliminde oldukları tespit edilmiştir.

Rahimirad (2014), “The Impact of Metacognitive Strategy Instruction on the Listening Performance of University Students” isimli çalışmada ikinci dil olarak İngilizce öğrenen üniversite öğrencilerine yönelik üst bilişsel strateji öğretiminin öğrencilerin dinleme performanslarına etkisini araştırmış olup strateji kullanımının öğrencilerin dinleme performanslarını önemli ölçüde geliştirdiği sonucuna varmıştır.

Wharton (2000), “Language Learning Strategy Use of Bilingual Foreign Language Learners in Singapore” isimli çalışmada Singapur’da Fransızca ve Japonca’yı yabancı dil olarak öğrenen iki dilli toplam 678 öğrencinin dil öğrenme strateji kullanımlarını incelemiştir. Araştırmada Oxford’un 80 maddelik dil öğrenme strateji envanteri kullanılmıştır. Araştırmayı diğer çalışmalardan ayıran en önemli özellik öğrencilerin çok kültürlü ortamlarda ve iki dilli yetişmiş olmalarıdır. 80 farklı strateji

kullanımının öğrencinin yeterlik düzeyi ve cinsiyetine göre değişip değişmediği araştırılmıştır. Araştırma sonucuna göre, yüksek yeterliliğe sahip öğrencilerin daha fazla strateji kullandıkları ve erkeklerin kız öğrencilere göre daha sık strateji kullandıkları belirlenmiştir.





## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

#### 3.1. Araştırma Modeli

Araştırma, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında yer alan dinleme etkinliklerini Oxford'un (1990) dil öğrenme stratejileri sınıflamasına göre incelenmesini amaçlayan nitel bir araştırmadır. *“Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda, gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır”* (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 45). Araştırmada durum çalışması modeli kullanılmıştır. *“Durum çalışmaları gerçekte ortamda neler olduğuna bakma, sistematik bir biçimde verileri toplama, analiz etme ve sonuçları ortaya koyma yoludur”* (Davey, 1991'den akt. Aytaçlı 2012). Araştırmada doküman analizi tekniği kullanılmıştır. *“Doküman inceleme, araştırma konusuna ait bilgi içeren materyallerin analizidir. Doküman incelemesinde hem yazılı hem de görsel (resim, video vb.) materyaller kullanılabilir”* (Metin, 2015: 363).

#### 3.2. Çalışma Grubu

Araştırma kapsamında Türkiye'de bazı resmi kurumlar ve çeşitli dil eğitim merkezlerinde sıkça kullanılan ve çeşitli araştırmacı ve eğitimciler tarafından farklı amaçlar doğrultusunda incelemeye alınan İstanbul Yabancılar İçin Türkçe C1, Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti C1, Türkçeye Yolculuk Türkçe Ders Kitabı C1, Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe C1 ve İzmir Yabancılar için Türkçe C1 ders kitapları incelenmiş ve bu ders kitapları araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur.

#### 3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında yabancılar Türkçe öğretimi ders kitaplarında yer alan dinleme etkinlikleri Oxford'un (1990) dil öğrenme stratejileri sınıflamasının alt

boyutlarına göre incelenmiştir. Bunlar; bellek stratejileri, bilişsel stratejiler, telafi stratejileri, üst bilişsel stratejiler, duyuşsal ve sosyal stratejiler olmak üzere 6 gruba ayrılmıştır. Dil öğrenme stratejilerinin alt boyutlarına göre her bir ders kitabı için dinleme aşamalarına yönelik (dinleme öncesi, dinleme sonrası, dinleme sırası) kontrol listeleri oluşturulmuştur.

### **3.4. Araştırma Sürecinin İşleyişi**

Araştırma sürecinin tamamlanması toplam dokuz ay sürmüştür. Araştırmanın ilk dört ayında konu ile ilgili literatür taraması yapılmış ve elde edilen bulgular çerçevesinde çalışmanın kuramsal çerçevesi oluşturulmuş ve yazıya dökülmüştür. Araştırmanın üçüncü ve dördüncü ayında verilerin toplanması için Oxford'un (1990) dil öğrenme stratejileri sınıflamasına yönelik kontrol listeleri oluşturulmuş ve ders kitaplarında yer alan dinleme etkinlikleri bu listeye göre incelenmiş ve bulgulara ulaşılmıştır. Bunu yanı sıra bulgular yazıya geçirilmiştir. Araştırmanın son üç ayında ise elde edilen bulgulara ilişkin yorumlar yapılmış ve bulgulardan yola çıkarak araştırmanın sonuç ve tartışma bölümü oluşturulmuş ve öneriler kısmına yer verilmiştir.

### **3.5. Verilerin Çözümlemesi**

Çalışmada elde edilen verilerin çözümlemesinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. *“İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize ederek yorumlamaktır”* (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Araştırma kapsamında incelenen yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarının Oxford'un (1990) dil öğrenme strateji sınıflandırmasının alt boyutlarına göre incelenmesine yönelik oluşturulan kontrol listeleri kullanılarak dinleme aşamalarına göre her bir kitapta ne tür stratejiye yer verildiği ve bu stratejilerin kullanım oranları belirlenmeye çalışılmıştır. Stratejilerin kullanım oranlarını belirlemek üzere frekans ve yüzdeler alınarak bu veriler tablolar halinde ortaya konmuştur.

## **DÖRDÜNCÜ BÖLÜM**

### **BULGULAR VE YORUM**

#### **4.1. Alt Probleme İlişkin Bulgular**

Araştırmanın bu bölümünde veri toplama süreci sonunda elde edilen bulgulara ve bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

##### **4.1.1. Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında yer alan dinleme etkinliklerinin dinleme aşamalarına göre (dinleme öncesi, dinleme sonrası, dinleme sırası) dil öğrenme stratejileri açısından kullanım sıklığı nedir?**

Birinci alt problemin birinci alt kategorisine ilişkin bulguları elde etmek amacıyla Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında yer alan etkinlikler ve kullanılan stratejiler kontrol listesine eklenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 4.1. ve Tablo 4.2’de gösterilmiştir.

**Tablo 4.1.** Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 Ders Kitabının Dinleme Etkinliklerinde Yer Alan Dil Öğrenme Stratejileri Kullanım Sıklıkları (Doğrudan Stratejiler)

Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 Ders Kitabı										
Doğrudan Stratejiler										
		Dinleme Öncesi			Dinleme Sırası			Dinleme Sonrası		
		f	%	E.S.	f	%	E.S.	f	%	E.S.
BELLEK STRATEJİLERİ	Zihinsel Bağlantılar Oluşturma	<i>Gruplama</i>	-	-	-	-	-	3	10	-
		<i>Çağrışım kurma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
		<i>Yeni kelimeleri bağlam içinde kullanma</i>	-	-	-	-	-	10	33.3	-
	Görüntü kullanma	<i>Görselleri kullanma</i>	-	-	-	-	-	2	6.6	-
		<i>Anlam haritası oluşturma</i>	-	-	2	-	-	41	1	3.3
		<i>Anahtar kelimeleri kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	30
		<i>Zihinde sesleri kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
	Gözden Geçirme	<i>Aralıklı gözden geçirme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
	Eyleme Geçirme	<i>Fiziksel tepki veya duyuları kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
		<i>Mekanik teknikler kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
<b>Toplam</b>		<b>0</b>	<b>0</b>	<b>2</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>41</b>	<b>16</b>	<b>53.2</b>	<b>30</b>
Doğrudan Stratejiler										
		Dinleme Öncesi			Dinleme Sırası			Dinleme Sonrası		
		f	%	E.S.	f	%	E.S.	f	%	E.S.
BİLİŞSEL STRATEJİLER	Alıştırma Yapma	<i>Tekrar etme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
		<i>Ses ve yazıyı kullanarak alıştırma yapma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
		<i>Formülleri ve dil kalıpları tanıma ve kullanma</i>	-	-	-	-	-	5	16.6	-
		<i>Yeniden birleştirme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
		<i>Doğal bir şekilde alıştırma yapma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
		Mesaj Alma ve Gönderme	<i>Fikri çabucak anlama</i>	1	50	2	14	34.1	41	-
	<i>Mesaj alma ve gönderme için kaynakları kullanma</i>		-	-	-	1	2.4	-	-	-
	Akıl Yürütme ve Analiz Etme	<i>Tümdengelim yolu ile akıl yürütme</i>	-	-	-	-	-	41	-	-
		<i>İfadeyi analiz etme (Tümevarımsal analiz)</i>	-	-	-	-	-	2	6.6	-
		<i>Karşılaştırmalı analiz</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Çeviri yapma</i>		-	-	-	-	-	-	-	-	
Bilgi ve Ürün için Yapı Oluşturma	<i>Transfer etme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
	<i>Not alma</i>	-	-	-	8	19.5	-	-	-	
	<i>Özetleme</i>	-	-	-	-	-	3	10	-	
	<i>Önemini belirtme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
<b>Toplam</b>		<b>1</b>	<b>50</b>	<b>2</b>	<b>23</b>	<b>56</b>	<b>41</b>	<b>10</b>	<b>33.2</b>	<b>30</b>
Doğrudan Stratejiler										
		Dinleme Öncesi			Dinleme Sırası			Dinleme Sonrası		
		f	%	E.S.	f	%	E.S.	f	%	E.S.
TELAFİ STRATEJİLERİ	Tahmin Yürütme	<i>Dilsel İpuçları Kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
		<i>Diğer İpuçlarını Kullanma</i>	1	50	-	-	-	1	3.3	-
		<i>Ana dile çevirme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
		<i>Yardım alma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
		<i>Jest ve mimikleri kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
	Konuşma ve Yazmada Engellerle Başa Çıkma	<i>İletişimden kaçınma</i>	-	-	2	-	-	41	-	-
		<i>Konuyu belirleme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
		<i>Mesajı düzenleme veya uyarılama</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
		<i>Kelime türetme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
		<i>Eş anlamlı kelimeler veya dolaylı ifadeler kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
<b>Toplam</b>		<b>1</b>	<b>50</b>	<b>2</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>41</b>	<b>1</b>	<b>3.3</b>	<b>30</b>

Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında 2 dinleme öncesi; 41 dinleme sırası ve 30 dinleme sonrası olmak üzere toplam 73 adet dinleme etkinliği yer almaktadır. Bu doğrultuda dinleme öncesi etkinliklere dinleme sırası ve dinleme sonrasına göre daha az yer verildiği belirlenmiştir.

Tablo 4.1'e baktığımızda doğrudan stratejiler arasında yer alan bellek stratejilerinin alt kategorilerinde dinleme öncesi ve dinleme sırası etkinliklerinde herhangi bir stratejiye rastlanmamıştır. Bellek stratejileri içerisinde yer alan zihinsel bağlantılar oluşturma stratejisinin alt kategorilerinden gruplama stratejisine dinleme sonrasında f=3 kez yer verildiği bunun da %10 oranında olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra zihinsel bağlantılar oluşturma stratejisinin alt kategorilerinden yeni kelimeleri bağlam içinde kullanma stratejisine f=10 kez ve % 33.3 oranında yer verilmiştir. Bellek stratejileri içerisinde yer alan görüntü kullanma stratejisinin alt kategorilerinden görselleri kullanma stratejisine f=2 kez ve % 6.6 oranında; anlam haritası oluşturma stratejisine ise f =1 kez ve % 3.3 oranında yer verilmiştir. Bu doğrultuda çağrışım kurma, anahtar kelimeleri kullanma, zihinde sesleri kullanma, aralıklı gözden geçirme, fiziksel tepki veya duyuları kullanma, mekanik teknikler kullanma stratejilerine yer verilmediği görülmüştür. Kullanılan stratejilerden (gruplama, yeni kelimeleri bağlam içinde kullanma, görselleri kullanma, anlam haritası oluşturma) en çok yeni kelimeleri bağlam içinde kullanma stratejisine (f=10) yer verildiği tespit edilmiştir.

Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında bilişsel stratejiler içerisinde yer alan alıştırma yapma stratejisinin alt kategorilerinden formülleri ve dil kalıplarını tanıma ve kullanma stratejisine dinleme sonrasında f=5 kez yer verildiği ve bunun da %16.6 oranında olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bilişsel stratejiler içerisinde yer alan mesaj alma ve gönderme stratejisinin alt kategorilerinden fikri çabucak anlama stratejisine dinleme öncesinde f=1 kez ve %50 oranında; dinleme sırasında f=14 kez ve % 34.1 oranında; bilişsel stratejiler içerisinde yer alan bilgi ve ürün için yapı oluşturma stratejisinin alt kategorilerinden not alma stratejisine dinleme sırasında f=8 kez ve % 19.5 oranında; özetleme stratejisine dinleme sonrasında f=3 kez ve % 10 oranında yer verildiği belirlenmiştir. Bu veriler

doğrultusunda tekrar etme, ses ve yazıyı kullanarak alıştırma yapma, yeniden birleştirme, doğal bir şekilde alıştırma yapma mesaj alma ve gönderme için kaynakları kullanma, tüm dengelim yolu ile akıl yürütme, karşılaştırmalı analiz, çeviri yapma, transfer etme, önemini belirtme stratejilerine yer verilmediği görölmüştür. Kullanılan stratejilerden (formülleri ve dil kalıpları tanıma ve kullanma, fikri çabucak anlama, mesaj alma ve gönderme için kaynakları kullanma, ifadeyi analiz etme, özetleme) en fazla fikri çabucak anlama stratejisine (f=14) yer verildiği görölmüştür.

Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında telafi stratejileri içerisinde tahmin yürütme stratejisinin alt kategorilerinden diğer ipuçları kullanma stratejisine dinleme öncesinde f=1 kez %50 oranında ve dinleme sonrasında f=1 kez %50 oranında yer verildiği gözlenmiştir. Bu verilerden yola çıkarak dilsel ipuçları stratejisine yer verilmediği belirlenmiştir.

**Tablo 4.2.** Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 Ders Kitabının Dinleme Etkinliklerinde Yer Alan Dil Öğrenme Stratejileri Kullanım Sıklıkları (Dolaylı Stratejiler)

Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 Ders Kitabı											
Dolaylı Stratejiler											
		Dinleme Öncesi			Dinleme Sırası			Dinleme Sonrası			
		f	%	E.S.	f	%	E.S.	f	%	E.S.	
ÜST BİLİŞSEL STRATEJİLER	Öğrenmeye Odaklanma	<i>Yeni bilgiyi bilinenlerle eşleştirme</i>	-	-				1	3.3		
		<i>Dikkatini toplama</i>	-	-		12	29.2		-	-	
		<i>Sözlü üretimi erteleme</i>	-	-		-	-		-	-	
	Öğrenmeyi Düzenleme	<i>Dil öğrenimini öğrenme</i>	-	-		-	-		-	-	
		<i>Düzenleme</i>	-	-		-	-		-	-	
		<i>Amaç ve hedef belirleme</i>	-	-		-	-		-	-	
		<i>Dil öğrenme görevinin amacını belirleme</i>	-	-	2	-	-	41	-	-	30
		<i>Dil öğrenme görevi için planlama yapma</i>	-	-		-	-		-	-	
	Öğrenmeyi Değerlendirme	<i>Alıştırma yapma fırsatları arama</i>	-	-		-	-		-	-	
		<i>Kendini izleme</i>	-	-		-	-		-	-	
	<i>Kendini değerlendirme</i>	-	-		-	-		-	-		
	<b>Toplam</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>2</b>	<b>12</b>	<b>29.2</b>		<b>1</b>	<b>3.3</b>		
		Dinleme Öncesi			Dinleme Sırası			Dinleme Sonrası			
		f	%	E.S.	f	%	E.S.	f	%	E.S.	
DUYUSAL STRATEJİLER	Kaygıyı Azaltma	<i>Derin nefes alma, meditasyon, rahatlama</i>	-	-		-	-		-	-	
		<i>Müziği kullanma</i>	-	-		-	-		-	-	
		<i>Gülme</i>	-	-		-	-		-	-	
	Kendini Cesaretlendirme	<i>Olumlu yaklaşma</i>	-	-		-	-		-	-	
		<i>Risk alma</i>	-	-	2	-	-	41	-	-	30
		<i>Kendini ödüllendirme</i>	-	-		-	-		-	-	
		<i>Kendini dinleme</i>	-	-		-	-		-	-	
	Duyularına Hâkim olma	<i>Kontrol listesi kullanma</i>	-	-		-	-		-	-	
		<i>Dil öğrenme günlüğü tutma</i>	-	-		-	-		-	-	
		<i>Duyularını başkalarıyla paylaşma</i>	-	-		-	-		-	-	
	<b>Toplam</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>2</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>41</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>30</b>	
		Dinleme Öncesi			Dinleme Sırası			Dinleme Sonrası			
		f	%	E.S.	f	%	E.S.	f	%	E.S.	
SOSYAL STRATEJİLER	Soru Sorma	<i>Açıklama ve doğrulama için soru sorma</i>	-	-		-	-		-	-	
		<i>Düzeltilme için soru sorma</i>	-	-		-	-		-	-	
	Başkalarıyla İş Birliği Yapma	<i>Arkadaşları ile iş birliği yapma</i>	-	-		-	-		-	-	
		<i>Hedef dile ait kişilerle iş birliği yapma</i>	-	-	2	-	-	41	-	-	30
	Empati Kurma	<i>Kültürel anlayış geliştirme</i>	-	-		-	-		-	-	
		<i>Başkalarının duygu ve düşüncelerinin farkına varma</i>	-	-		2	4.8		-	-	
	<b>Toplam</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>2</b>	<b>2</b>	<b>4.8</b>	<b>41</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>30</b>	

Tablo 4.2. incelendiğinde üst bilişsel stratejiler içerisinde yer alan öğrenmeye odaklanma stratejisinin alt boyutunda yer alan yeni bilgiyi bilinenlerle eşleştirme stratejisine dinleme sonrasında f=1 kez ve %3.3 oranında; dikkati toplama stratejisine dinleme sırasında f=12 kez ve % 29.2 oranında yer verilmiştir. Bu veriler doğrultusunda sözlü üretimi erteleme, dil öğrenimini öğrenme, düzenleme, amaç ve hedef belirleme dil öğrenme görevinin amacını belirleme, dil öğrenme görevi için planlama yapma, alıştırma yapma fırsatları arama, kendini izleme ve kendini değerlendirme stratejilerine yer verilmediği tespit edilmiştir. Kullanılan stratejilerden (yeni bilgiyi bilinenlerle eşleştirme, dikkati toplama) en fazla dikkati toplama stratejisine (f=12) yer verildiği görülmüştür.

Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında dinleme öncesi, dinleme sırası ve dinleme sonrasında duyuşsal stratejilere rastlanmamıştır.

Sosyal stratejilerin alt kategorilerinden empati kurma stratejisinin başkalarının duygu ve düşüncelerinin farkına varma stratejisine dinleme sırasında f=2 kez yer verildiği ve bunun da % 4.8 oranına tekabül ettiği görülmüştür. Bu doğrultuda açıklama ve doğrulama için soru sorma, düzeltme için soru sorma, arkadaşları ile iş birliği yapma, hedef dile ait kişilerle iş birliği yapma, kültürel anlayış geliştirme stratejilerine yer verilmediği belirlenmiştir.

#### **4.1.2. Yedi İklim Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında yer alan dinleme etkinliklerinin dinleme aşamalarına göre (dinleme öncesi, dinleme sonrası, dinleme sırası) dil öğrenme stratejileri açısından kullanım sıklığı nedir?**

Birinci alt problemin ikinci alt kategorisine ilişkin bulguları elde etmek amacıyla Yedi İklim Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında yer alan etkinlikler ve kullanılan stratejiler kontrol listesine eklenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 4.3 ve Tablo 4.4'te gösterilmiştir.



**Tablo 4.3.** Yedi İklim Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti C1 Ders Kitabının Dinleme Etkinliklerinde Yer Alan Dil Öğrenme Stratejileri Kullanım Sıklıkları (Doğrudan Stratejiler)

Yedi İklim Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti C1 Ders Kitabı											
Doğrudan Stratejiler											
BELLEK STRATEJİLERİ			Dinleme Öncesi			Dinleme Sırası			Dinleme Sonrası		
			f	%	E.S.	f	%	E.S.	f	%	E.S.
	<b>Zihinsel Bağlantılar Oluşturma</b>	<i>Gruplama</i>	-	-		-	-		1	5.5	
		<i>Çağrışım kurma</i>	-	-		-	-		-	-	
		<i>Yeni kelimeleri bağlam içinde kullanma</i>	-	-		-	-		2	11.1	
	<b>Görüntü kullanma</b>	<i>Görselleri kullanma</i>	-	-		1	3.3		1	5.5	
		<i>Anlam haritası oluşturma</i>	-	-	0	-	-	30	-	-	18
		<i>Anahtar kelimeleri kullanma</i>	-	-		2	6.6		-	-	
		<i>Zihinde sesleri kullanma</i>	-	-		-	-		-	-	
	<b>Gözden Geçirme</b>	<i>Aralıklı gözden geçirme</i>	-	-		-	-		-	-	
	<b>Eyleme Dönüştürme</b>	<i>Fiziksel tepki veya duyuları kullanma</i>	-	-		-	-		-	-	
		<i>Mekanik teknikler kullanma</i>	-	-		-	-		-	-	
<b>Toplam</b>			<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>3</b>	<b>9.9</b>	<b>30</b>	<b>4</b>	<b>22.1</b>	<b>18</b>
BİLİŞSEL STRATEJİLER			Dinleme Öncesi			Dinleme Sırası			Dinleme Sonrası		
			f	%	E.S.	f	%	E.S.	f	%	E.S.
	<b>Alıştırma Yapma</b>	<i>Tekrar etme</i>	-	-		-	-		-	-	
		<i>Ses ve yazıyı kullanarak alıştırma yapma</i>	-	-		-	-		1	5.5	
		<i>Formülleri ve dil kalıpları tanıma ve kullanma</i>	-	-		-	-		1	5.5	
		<i>Yeniden birleştirme</i>	-	-		-	-		-	-	
		<i>Doğal bir şekilde alıştırma yapma</i>	-	-		-	-		-	-	
		<b>Mesaj Alma ve Gönderme</b>	<i>Fikri çabucak anlama</i>	-	-		15	50		4	22.2
	<b>Akıl Yürütme ve Analiz Etme</b>	<i>Mesaj alma ve gönderme için kaynakları kullanma</i>	-	-	0	-	-	30	-	-	18
		<i>Tümdengelim yolu ile akıl yürütme</i>	-	-		-	-		-	-	
		<i>İfadeyi analiz etme (Tümevarımsal analiz)</i>	-	-		-	-		1	5.5	
		<i>Karşılaştırmalı analiz</i>	-	-		-	-		-	-	
<b>Bilgi ve Ürün için Yapı Oluşturma</b>	<i>Çeviri yapma</i>	-	-		-	-		1	5.5		
	<i>Transfer etme</i>	-	-		-	-		-	-		
	<i>Not alma</i>	-	-		1	3.3		-	-		
	<i>Özetleme</i>	-	-		-	-		4	22.2		
<b>Toplam</b>			<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>16</b>	<b>53.3</b>	<b>30</b>	<b>12</b>	<b>66.4</b>	<b>18</b>
TELAFİ STRATEJİLERİ			Dinleme Öncesi			Dinleme Sırası			Dinleme Sonrası		
			f	%	E.S.	f	%	E.S.	f	%	E.S.
	<b>Tahmin Yürütme</b>	<i>Dilsel İpuçları Kullanma</i>	-	-		-	-		-	-	
		<i>Diğer İpuçlarını Kullanma</i>	-	-		-	-		1	5.5	
		<i>Ana dile çevirme</i>	-	-		-	-		-	-	
		<i>Yardım alma</i>	-	-		-	-		-	-	
		<i>Jest ve mimikleri kullanma</i>	-	-		-	-		-	-	
	<b>Konuşma ve Yazmada Engellerle Başa Çıkma<sup>3</sup></b>	<i>İletişimden kaçınma</i>	-	-	0	-	-	30	-	-	18
		<i>Konuyu belirleme</i>	-	-		-	-		-	-	
		<i>Mesajı düzenleme veya uyarılama</i>	-	-		-	-		-	-	
		<i>Kelime türetme</i>	-	-		-	-		-	-	
		<i>Eş anlamlı kelimeler veya dolaylı ifadeler kullanma</i>	-	-		-	-		-	-	
<b>Toplam</b>			<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>30</b>	<b>1</b>	<b>5.5</b>	<b>18</b>

<sup>3</sup> Telif stratejisinin alt boyutunda yer alan konuşma ve yazmada engellerle başa çıkma stratejisi dinleme becerisine yönelik bir strateji olmadığı için araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

Yedi İklim Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında dinleme öncesi etkinliğine rastlanmamıştır. Bahsi geçen kitapta dinleme sırası 30; dinleme sonrası 18 olmak üzere toplam 48 adet dinleme etkinliği yer almaktadır. Bu doğrultuda incelenen kitapta dinleme sırası etkinliklerinin dinleme sonrası etkinliklerine göre daha fazla yer verildiği belirlenmiştir.

Tablo 4.3. incelendiğinde Yedi İklim Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında bellek stratejiler içerisinde yer alan zihinsel bağlantılar oluşturma stratejisinin alt kategorilerinden gruplama stratejisine dinleme sonrasında  $f=1$  kez ve %5.5 oranında; yeni kelimeleri bağlam içinde kullanma stratejisine dinleme sonrasında  $f=2$  kez ve %11.1 oranında yer verildiği belirlenmiştir. Bellek stratejileri içerisinde yer alan görüntü kullanma stratejisinin alt kategorilerinden görselleri kullanma stratejisine dinleme sırasında  $f=1$  kez ve %3.3 oranında; dinleme sonrasında  $f=1$  kez ve %5.5 oranında yer verildiği tespit edilmiştir. Ayrıca görüntü kullanma stratejisinin alt kategorilerinden anahtar kelimeleri kullanma stratejisine dinleme sırasında  $f=2$  kez ve %6.6 oranında yer verilmiştir. Bu verilerden yola çıkarak bellek stratejileri içerisinde çağrışım kurma, anlam haritası oluşturma, zihinde sesleri kullanma, aralıklı gözden geçirme, fiziksel tepki veya duyuları kullanma, mekanik teknikler kullanma stratejilerine yer verilmediği tespit edilmiştir. Kullanılan stratejilerden (gruplama, yeni kelimeleri bağlam içinde kullanma, görselleri kullanma, anahtar kelimeleri kullanma) en çok yeni kelimeleri bağlam içinde kullanma ( $f=2$ ) ve anahtar kelimeleri kullanma ( $f=2$ ) stratejilerine yer verilmiştir.

Yedi İklim Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında bilişsel stratejiler içerisinde yer alan alıştırma yapma stratejisinin alt kategorilerinden ses ve yazıyı kullanarak alıştırma yapma stratejisine dinleme sonrasında  $f=1$  kez ve %5.5 oranında; formülleri ve dil kalıpları tanıma ve kullanma stratejisine dinleme sonrasında  $f=1$  kez ve 5.5 oranında yer verilmiştir. Bilişsel stratejiler içerisinde yer alan mesaj alma ve gönderme stratejisinin alt kategorilerinden fikri çabucak anlama stratejisine dinleme sırasında  $f=15$  kez ve %50 oranında; dinleme sonrasında sırasında  $f=4$  kez ve %22.2 oranında yer verildiği belirlenmiştir. Bunun yanı sıra

bilişsel stratejiler içerisinde yer alan akıl yürütme ve analiz etme stratejisinin alt kategorilerinden ifadeyi analiz etme stratejisine dinleme sonrasında  $f=1$  kez ve %5.5 oranında; çeviri yapma stratejisine  $f=1$  kez ve %5.5 oranında yer verilmiştir. Ayrıca bilgi ve ürün için yapı oluşturma stratejisinin alt kategorilerinden not alma stratejisine dinleme sırasında  $f=1$  kez ve %3.3 oranında; özetleme stratejisine dinleme sonrasında  $f=4$  kez ve %22.2 oranında yer verilmiştir. Bu doğrultuda; bilişsel stratejiler içerisinde tekrar etme, yeniden birleştirme, doğal bir şekilde alıştırma yapma, mesaj alma ve gönderme için kaynakları kullanma, tündengelim yolu ile akıl yürütme, karşılaştırmalı analiz, transfer etme ve önemini belirtme stratejilerinin etkinlikler içerisinde yer almadığı tespit edilmiştir. Kullanılan stratejileri arasında (ses ve yazıyı kullanarak alıştırma yapma, formülleri ve dil kalıpları tanıma ve kullanma, fikri çabucak anlama, ifadeyi analiz etme, çeviri yapma, not alma, özetleme) en çok fikri çabucak anlama ( $f=15$ ) stratejisine yer verildiği belirlenmiştir.

Yedi İklim Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında telafi stratejileri içerisinde yer alan tahmin yürütme stratejisinin alt kategorilerinden diğer ipuçlarını kullanma stratejisine  $f=1$  kez ve %5.5 oranında yer verildiği tespit edilmiştir. Bu verilerden yola çıkarak dilsel ipuçları stratejisine yer verilmediği belirlenmiştir.

**Tablo 4.4.** Yedi İklim Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti C1 Ders Kitabının Dinleme Etkinliklerinde Yer Alan Dil Öğrenme Stratejileri Kullanım Sıklıkları (Dolaylı Stratejiler)

Yedi İklim Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti C1 Ders Kitabı											
Dolaylı Stratejiler											
		Dinleme Öncesi			Dinleme Sırası			Dinleme Sonrası			
		f	%	E.S.	f	%	E.S.	f	%	E.S.	
ÜST BİLİŞSEL STRATEJİLER	Öğrenmeye Odaklanma	<i>Yeni bilgiyi bilinenlerle eşleştirme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Dikkatini toplama</i>	-	-	14	46.6	-	-	-	-	
		<i>Sözlü üretimi erteleme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Dil öğrenimini öğrenme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Öğrenmeyi Düzenleme	<i>Düzenleme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Amaç ve hedef belirleme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Dil öğrenme görevinin amacını belirleme</i>	-	-	0	-	-	30	-	-	18
		<i>Dil öğrenme görevi için planlama yapma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Öğrenmeyi Değerlendirme	<i>Alıştırma yapma fırsatları arama</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Kendini izleme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
	<i>Kendini değerlendirme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-		
	<b>Toplam</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>14</b>	<b>46.6</b>	<b>30</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>18</b>	
DUYUSAL STRATEJİLER	Kaygıyı Azaltma	<i>Derin nefes alma, meditasyon, rahatlama</i>	-	-	-	-	-	-	-		
		<i>Müziği kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-		
		<i>Gülme</i>	-	-	-	-	-	-	-		
	Kendini Cesaretlendirme	<i>Olumlu yaklaşma</i>	-	-	-	-	-	-	-		
		<i>Risk alma</i>	-	-	0	-	-	30	-	-	18
		<i>Kendini ödüllendirme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Duyularına Hâkim olma	<i>Kendini dinleme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Kontrol listesi kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Dil öğrenme günlüğü tutma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Duyularını başkalarıyla paylaşma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
	<b>Toplam</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>		
SOSYAL STRATEJİLER	Soru Sorma	<i>Derin nefes alma, meditasyon, rahatlama</i>	-	-	-	-	-	-	-		
		<i>Açıklama ve doğrulama için soru sorma</i>	-	-	-	-	-	-	-		
	Baskalarıyla İş Birliği Yapma	<i>Düzeltilme için soru sorma</i>	-	-	-	-	-	-	-		
		<i>Arkadaşları ile iş birliği yapma</i>	-	-	-	-	-	-	-		
	Empati Kurma	<i>Hedef dile ait kişilerle iş birliği yapma</i>	-	-	0	-	-	30	-	-	18
		<i>Kültürel anlayış geliştirme</i>	-	-	-	-	-	-	1	5.5	
		<i>Başkalarının duygularını ve düşüncelerinin farkına varma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
	<b>Toplam</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>30</b>	<b>1</b>	<b>5.5</b>	<b>18</b>	

Tablo 4.4. incelendiğinde Yedi İklim Yunus Emre Enstitüsü Türkçe öğretim seti C1 ders kitabında üst bilişsel stratejiler içerisinde öğrenmeye odaklanma stratejisinin alt boyutunda yer alan dikkatini toplama stratejisine f=14 kez ve %46.6 oranında yer verildiği gözlenmiştir. Bu verilerden yola çıkarak üst bilişsel stratejiler içerisinde yer alan yeni bilgiyi bilinenlerle eşleştirme, sözlü üretimi erteleme, dil öğrenimini öğrenme, düzenleme, amaç ve hedef belirleme dil öğrenme görevinin amacını belirleme, dil öğrenme görevi için planlama yapma, alıştırma yapma fırsatları arama, kendini izleme ve kendini değerlendirme stratejilerine yer verilmediği tespit edilmiştir.

Yedi İklim Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında dinleme öncesi, dinleme sonrası ve dinleme sırası etkinliklerde duyuşsal stratejilere rastlanmamıştır.

Yedi İklim Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında sosyal stratejilerin alt kategorilerinden empati kurma stratejisi içinde yer alan kültürel anlayış geliştirme stratejisine f=1 kez ve %5.5 oranında yer verildiği belirlenmiştir. Bu veriler doğrultusunda açıklama ve doğrulama için soru sorma, düzeltme için soru sorma, arkadaşları ile iş birliği yapma, hedef dile ait kişilerle iş birliği yapma, başkalarının duygu ve düşüncelerinin farkına varma stratejilerine yer verilmediği tespit edilmiştir.

#### **4.1.3. Gazi Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında yer alan dinleme etkinliklerinin dinleme aşamalarına göre (dinleme öncesi, dinleme sonrası, dinleme sırası) dil öğrenme stratejileri açısından kullanım sıklığı nedir?**

Birinci alt problemin üçüncü alt kategorisine ilişkin bulguları elde etmek amacıyla Gazi Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında yer alan ve kullanılan stratejiler kontrol listesine eklenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 4.5 ve Tablo 4.6'da gösterilmiştir.

**Tablo 4.5.** Gazi Yabancılar için Türkçe C1 Ders Kitabının Dinleme Etkinliklerinde Yer Alan Dil Öğrenme Stratejileri Kullanım Sıklıkları (Doğrudan Stratejiler)

Gazi Yabancılar için Türkçe C1 Ders Kitabı											
Doğrudan Stratejiler											
		Dinleme Öncesi			Dinleme Sırası			Dinleme Sonrası			
		f	%	E.S.	f	%	E.S.	f	%	E.S.	
BELLEK STRATEJİLERİ	Zihinsel Bağlantılar Oluşturma	<i>Gruplama</i>	-	-	-	-	-	1	1.7	-	
		<i>Çağrışım kurma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Yeni kelimeleri bağlam içinde kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Görüntü kullanma	<i>Görselleri kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Anlam haritası oluşturma</i>	-	-	0	-	-	26	-	-	17
		<i>Anahtar kelimeleri kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Gözden Geçirme	<i>Zihinde sesleri kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Aralıklı gözden geçirme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Eyleme Geçirme	<i>Fiziksel tepki veya duyuları kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Mekanik teknikler kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
<b>Toplam</b>		<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>26</b>	<b>1</b>	<b>1.7</b>	<b>17</b>	
Doğrudan Stratejiler											
		Dinleme Öncesi			Dinleme Sırası			Dinleme Sonrası			
		f	%	E.S.	f	%	E.S.	f	%	E.S.	
BİLİŞSEL STRATEJİLER	Alıştırma Yapma	<i>Tekrar etme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Ses ve yazıyı kullanarak alıştırma yapma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Formülleri ve dil kalıpları tanıma ve kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Yeniden birleştirme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Doğal bir şekilde alıştırma yapma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Mesaj Alma ve Gönderme	<i>Fikri çabucak anlama</i>	-	-	-	15	57.6	-	-	-	
		<i>Mesaj alma ve gönderme için kaynakları kullanma</i>	-	-	0	-	-	26	-	-	17
	Akıl Yürütme ve Analiz Etme	<i>Tümdengelim yolu ile akıl yürütme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>İfadeyi analiz etme (Tümevarımsal analiz)</i>	-	-	-	1	3.8	-	2	11.7	
		<i>Karşılaştırmalı analiz</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
<i>Çeviri yapma</i>		-	-	-	-	-	-	-	-		
Bilgi ve Ürün için Yapı Oluşturma	<i>Transfer etme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-		
	<i>Not alma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-		
	<i>Özetleme</i>	-	-	-	-	-	-	2	11.7		
<b>Toplam</b>		<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>16</b>	<b>61.4</b>	<b>26</b>	<b>4</b>	<b>23.4</b>	<b>17</b>	
Doğrudan Stratejiler											
		Dinleme Öncesi			Dinleme Sırası			Dinleme Sonrası			
		f	%	E.S.	f	%	E.S.	f	%	E.S.	
TELAFİ STRATEJİLERİ	Tahmin Yürütme	<i>Dilsel İpuçları Kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	1	1.7	
		<i>Diğer İpuçlarını Kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	1	1.7	
		<i>Ana dile çevirme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Konuşma ve Yazmada Engellerle Başa Çıkma	<i>Yardım alma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Jest ve mimikleri kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>İletişimden kaçınma</i>	-	-	0	-	-	26	-	-	17
		<i>Konuyu belirleme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Mesajı düzenleme veya uyarılama</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Kelime türetme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Eş anlamlı kelimeler veya dolaylı ifadeler kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
<b>Toplam</b>		<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>26</b>	<b>2</b>	<b>3.4</b>	<b>17</b>	

Tablo 4.5. incelendiğinde Gazi Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında dinleme öncesi etkinliklere hiç yer verilmemiştir. Dolayısıyla dinleme öncesinde herhangi bir stratejiye rastlanmamıştır. Bahsi geçen kitapta 26 dinleme sırası ve 17 dinleme sonrası olmak üzere toplam 43 adet dinleme etkinliğine yer verilmiştir. Bu doğrultuda dinleme sırası etkinliklerin dinleme sonrası etkinliklere oranla daha fazla yer verildiği tespit edilmiştir.

Gazi Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında doğrudan stratejiler içerisinde yer alan bellek stratejilerinde dinleme sırasında herhangi bir stratejiye rastlanmazken bellek stratejileri içerisinde yer alan zihinsel bağlantılar oluşturma stratejisinin alt kategorilerinden gruplama stratejisine dinleme sonrasında  $f=1$  kez yer verildiği ve bu oranın da % 1.7 olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler doğrultusunda çağrışım kurma, yeni kelimeleri bağlam içinde kullanma, görselleri kullanma, anlam haritası oluşturma, anahtar kelimeleri kullanma, zihinde sesleri kullanma, aralıklı gözden geçirme, fiziksel tepki veya duyuları kullanma, mekanik teknikler kullanma stratejilerine yer verilmediği görülmüştür.

Gazi Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında bilişsel stratejiler içerisinde yer alan mesaj alma ve gönderme stratejisinin alt kategorilerinden fikri çabucak anlama stratejisine dinleme sırasında  $f=15$  kez ve % 56.7 oranında; akıl yürütme ve analiz etme stratejisinin alt kategorilerinden ifadeyi analiz etme (tümevarımsal analiz) stratejisine dinleme sırasında  $f=1$  kez ve %3.8 oranında ve dinleme sonrasında  $f=2$  kez ve %11.7 oranında yer verilmiştir. Bilgi ve ürün için yapı oluşturma stratejisinin alt kategorilerinden özetleme stratejisine dinleme sonrasında  $f=2$  kez ve %11.7 oranında yer verildiği belirlenmiştir. Bu verilerden yola çıkarak tekrar etme, ses ve yazıyı kullanarak alıştırmaya yapma, formülleri ve dil kalıpları tanıma ve kullanma, yeniden birleştirme, doğal bir şekilde alıştırmaya yapma mesaj alma ve gönderme için kaynakları kullanma, tümdengelim yolu ile akıl yürütme, karşılaştırmalı analiz, çeviri yapma, transfer etme, not alma, özetleme ve önemini belirtme stratejilerine rastlanmamıştır. Kullanılan stratejilerden (fikri çabucak anlama, ifadeyi analiz etme, özetleme) en fazla fikri çabucak anlama stratejisine ( $f=15$ ) yer verildiği tespit edilmiştir.

Gazi Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında telafi stratejilerinde dinleme sırasında herhangi bir stratejiye rastlanmazken dinleme sonrasında tahmin yürütme stratejilerinin alt kategorilerinden dilsel ipuçları kullanma stratejisine dinleme sonrasında f=1 kez ve %1.7 oranında; diğer ipuçlarını kullanma stratejisine dinleme sonrasında f=1 kez ve %1.7 oranında yer verilmiştir. Bu doğrultuda her iki stratejiye de eşit oranda yer verildiği tespit edilmiştir.





**Tablo 4.6.** Gazi Yabancılar için Türkçe C1 Ders Kitabının Dinleme Etkinliklerinde Yer Alan Dil Öğrenme Stratejileri Kullanım Sıklıkları (Dolaylı Stratejiler)

Gazi Yabancılar için Türkçe C1 Ders Kitabı											
Dolaylı Stratejiler											
		Dinleme Öncesi			Dinleme Sırası			Dinleme Sonrası			
		f	%	E.S.	f	%	E.S.	f	%	E.S.	
ÜST BİLİŞSEL STRATEJİLER	Öğrenmeye Odaklanma	<i>Yeni bilgiyi bilinenlerle eşleştirme</i>	-	-	-	-	-	2	11.7	-	
		<i>Dikkatini toplama</i>	-	-	-	11	42.3	1	1.7	-	
		<i>Sözlü üretimi erteleme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Dil öğrenimini öğrenme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Öğrenmeyi Düzenleme	<i>Düzenleme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Amaç ve hedef belirleme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Dil öğrenme görevinin amacını belirleme</i>	-	-	0	-	-	26	-	-	17
		<i>Dil öğrenme görevi için planlama yapma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Öğrenmeyi Değerlendirme	<i>Alıştırma yapma fırsatları arama</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Kendini izleme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Kendini değerlendirme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<b>Toplam</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>11</b>	<b>42.3</b>	<b>26</b>	<b>3</b>	<b>13.4</b>	<b>17</b>
DUYUSAL STRATEJİLER	Kaygıyı Azaltma	<i>Derin nefes alma, meditasyon, rahatlama</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Müziği kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Gülme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Kendini Cesaretlendirme	<i>Olumlu yaklaşma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Risk alma</i>	-	-	0	-	-	26	-	-	17
		<i>Kendini ödüllendirme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Duyularına Hâkim olma	<i>Kendini dinleme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Kontrol listesi kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Dil öğrenme günlüğü tutma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Duyularını başkalarıyla paylaşma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<b>Toplam</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>26</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>17</b>
	SOSYAL STRATEJİLER	Soru Sorma	<i>Dinleme Öncesi</i>	f	%	E.S.	f	%	E.S.	f	%
<i>Açıklama ve doğrulama için soru sorma</i>			-	-	-	-	-	-	-	-	-
Başkalarıyla İş Birliği Yapma		<i>Düzeltilme için soru sorma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		<i>Arkadaşları ile iş birliği yapma</i>	-	-	-	-	-	1	1.7	-	-
Empati Kurma		<i>Hedef dile ait kişilerle iş birliği yapma</i>	-	-	0	-	-	26	-	-	17
		<i>Kültürel anlayış geliştirme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
	<i>Başkalarının duygularına ve düşüncelerinin farkına varma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-		
	<b>Toplam</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>26</b>	<b>1</b>	<b>1.7</b>	<b>17</b>	

Tablo 4.6. incelendiğinde Gazi Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında üst bilişsel stratejiler içerisinde yer alan öğrenmeye odaklanma stratejisinin alt boyutundan yeni bilgiyi bilinenlerle eşleştirme stratejisine dinleme sırasında herhangi bir stratejiye rastlanmazken dinleme sonrasında f=2 kez ve % 11.7 oranında; dikkati toplama stratejisine dinleme sırasında f=11 kez ve %42.3 oranında; dinleme sonrasında f=1 kez ve %1.7 oranında yer verilmiştir. Bu veriler doğrultusunda sözlü üretimi erteleme, dil öğrenimini öğrenme, düzenleme, amaç ve hedef belirleme, dil öğrenme görevinin amacını belirleme, dil öğrenme görevi için planlama yapma, alıştırma yapma fırsatları arama, kendini izleme ve kendini değerlendirme stratejilerine yer verilmediği tespit edilmiştir. Kullanılan stratejiler arasında (yeni bilgiyi bilinenlerle eşleştirme, dikkati toplama) en fazla dikkati toplama stratejisine (f=11) yer verildiği görülmüştür.

Gazi Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında duyuşsal stratejilerden herhangi bir stratejiye rastlanmazken sosyal stratejilerden başkaları ile iş birliği yapma stratejisinin alt kategorilerinden arkadaşları ile iş birliği yapma stratejisine dinleme sonrasında f=1 kez ve %1.7 oranında yer verilmiştir. Bu verilerden hareketle açıklama ve doğrulama için soru sorma, düzeltme için soru sorma, hedef dile ait kişilerle iş birliği yapma, kültürel anlayış geliştirme, başkalarının duygu ve düşüncelerinin farkına varma stratejilerine yer verilmediği belirlenmiştir.

#### **4.1.4. İzmir Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında yer alan dinleme etkinliklerinin dinleme aşamalarına göre (dinleme öncesi, dinleme sonrası, dinleme sırası) dil öğrenme stratejileri açısından kullanım sıklığı nedir?**

Birinci alt problemin dördüncü alt kategorisine ilişkin bulguları elde etmek amacıyla İzmir Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında yer alan etkinlikler ve kullanılan stratejiler kontrol listesine eklenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 4.7. ve Tablo 4.8'de gösterilmiştir.

**Tablo 4.7.** İzmir Yabancılar için Türkçe C1 Ders Kitabının Dinleme Etkinliklerinde Yer Alan Dil Öğrenme Stratejileri Kullanım Sıklıkları (Doğrudan Stratejiler)

İzmir Yabancılar için Türkçe C1 Ders Kitabı										
Doğrudan Stratejiler										
		Dinleme Öncesi			Dinleme Sırası			Dinleme Sonrası		
		f	%	E.S.	f	%	E.S.	f	%	E.S.
BELLEK STRATEJİLERİ	Zihinsel Bağlantılar Oluşturma	<i>Gruplama</i>	1	33.3	-	-	-	-	-	-
		<i>Çağrışım kurma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
		<i>Yeni kelimeleri bağlam içinde kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
	Görüntü kullanma	<i>Görselleri kullanma</i>	1	33.3	-	-	-	1	5	-
		<i>Anlam haritası oluşturma</i>	-	-	3	-	-	36	-	20
		<i>Anahtar kelimeleri kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
		<i>Zihinde sesleri kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
	Gözden Geçirme	<i>Aralıklı gözden geçirme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
		Eyleme Dönüştürme	<i>Fiziksel tepki veya duyuları kullanma</i>	-	-	-	-	-	1	5
			<i>Mekanik teknikler kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-
<b>Toplam</b>		<b>2</b>	<b>66.6</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>2</b>	<b>10</b>	<b>0</b>	
BİLİŞSEL STRATEJİLER										
		Dinleme Öncesi			Dinleme Sırası			Dinleme Sonrası		
		f	%	E.S.	f	%	E.S.	f	%	E.S.
	Alıştırma Yapma	<i>Tekrar etme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
		<i>Ses ve yazıyı kullanarak alıştırma yapma</i>	-	-	-	-	-	1	5	-
		<i>Formülleri ve dil kalıpları tanıma ve kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
		<i>Yeniden birleştirme</i>	-	-	-	-	-	1	5	-
		<i>Doğal bir şekilde alıştırma yapma</i>	-	-	-	-	-	1	5	-
	Mesaj Alma ve Gönderme	<i>Fikri çabucak anlama</i>	-	-	-	14	38.8	-	1	5
		<i>Mesaj alma ve gönderme için kaynakları kullanma</i>	-	-	3	-	-	36	1	5
	Akıl Yürütme ve Analiz Etme	<i>Tümdengelim yolu ile akıl yürütme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
		<i>İfadeyi analiz etme (Tümevarımsal analiz)</i>	-	-	-	-	-	1	5	-
		<i>Karşılaştırmalı analiz</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Çeviri yapma</i>		-	-	-	-	-	-	-	-	
Bilgi ve Ürün için Yapı Oluşturma	<i>Transfer etme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
	<i>Not alma</i>	-	-	-	2	5.5	-	-	-	
	<i>Özetleme</i>	-	-	-	-	-	3	15	-	
	<i>Önemini belirtme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
<b>Toplam</b>		<b>0</b>	<b>0</b>	<b>3</b>	<b>16</b>	<b>44.3</b>	<b>36</b>	<b>9</b>	<b>45</b>	<b>20</b>
TELAFİ STRATEJİLERİ										
		Dinleme Öncesi			Dinleme Sırası			Dinleme Sonrası		
		f	%	E.S.	f	%	E.S.	f	%	E.S.
	Tahmin Yürütme	<i>Dilsel İpuçları Kullanma</i>	-	-	-	-	-	1	5	-
		<i>Diğer İpuçlarını Kullanma</i>	-	-	-	1	2.7	-	1	5
		<i>Ana dile çevirme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
		<i>Yardım alma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
		<i>Jest ve mimikleri kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
	Konuşma ve Yazmada Engellerle Başa Çıkma	<i>İletişimden kaçınma</i>	-	-	3	-	-	36	-	-
		<i>Konuyu belirleme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
		<i>Mesajı düzenleme veya uyarılama</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
		<i>Kelime türetme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
		<i>Eş anlamlı kelimeler veya dolaylı ifadeler kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
<b>Toplam</b>		<b>0</b>	<b>0</b>	<b>3</b>	<b>1</b>	<b>2.7</b>	<b>36</b>	<b>2</b>	<b>10</b>	<b>20</b>

İzmir Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında 3 dinleme öncesi; 36 dinleme sırası ve 20 dinleme sonrası olmak üzere toplam 59 adet dinleme etkinliği yer almaktadır. Bu doğrultuda dinleme öncesi etkinliklere dinleme sırası ve dinleme sonrasına göre daha az yer verildiği belirlenmiştir.

Tablo 4.7. incelendiğinde İzmir Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında bellek stratejileri içerisinde yer alan zihinsel bağlantılar oluşturma stratejisinin alt kategorilerinden gruplama stratejisine dinleme öncesinde  $f=1$  kez ve %1.33 oranında; görüntü kullanma stratejisinin alt kategorilerinden görselleri kullanma stratejisine dinleme öncesinde  $f=1$  kez ve %1.33 ve dinleme sonrasında  $f=1$  kez ve %5 oranında yer verildiği tespit edilmiştir. Ayrıca bellek stratejileri içerisinde yer alan eyleme dönüştürme stratejisinin alt kategorilerinden fiziksel tepki veya duyuları kullanma stratejisine dinleme sonrasında  $f=1$  kez ve %5 oranında yer verildiği belirlenmiştir. Bu verilerden yola çıkarak bellek stratejileri içerisinde çağrışım kurma, yeni kelimeleri bağlam içinde kullanma, anlam haritası oluşturma, zihinde sesleri kullanma, aralıklı gözden geçirme, mekanik teknikler kullanma stratejilerine yer verilmediği tespit edilmiştir. Ayrıca kullanılan stratejilere (gruplama, görselleri kullanma, fiziksel tepki veya duyuları kullanma) eşit şekilde ( $f=1$ ) yer verildiği belirlenmiştir.

İzmir Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında bilişsel stratejiler içerisinde yer alan alıştırma yapma stratejisinin alt kategorilerinden ses ve yazıyı kullanarak alıştırma yapma stratejisine dinleme sonrasında  $f=1$  kez ve %5 oranında; yeniden birleştirme stratejisine dinleme sonrasında  $f=1$  kez ve %5 oranında; mesaj alma ve gönderme stratejisinin alt kategorilerinden fikri çabucak alma stratejisine dinleme sırasında  $f=14$  kez ve %38.8 oranında; dinleme sonrasında  $f=1$  kez ve %5 oranında; mesaj alma ve gönderme için kaynakları kullanma stratejisine dinleme sonrasında  $f=1$  kez ve %5 oranında; akıl yürütme ve analiz etme stratejisinin alt kategorilerinden ifadeyi analiz etme stratejisine dinleme sonrasında  $f=1$  kez ve %5 oranında yer verilmiştir. Ayrıca bilgi ve ürün için yapı oluşturma stratejisinin alt kategorilerinden not alma stratejisine dinleme sırasında  $f=2$  kez ve %5.5 oranında; özetleme stratejisine dinleme sonrasında  $f=3$  kez ve %15 oranında yer verilmiştir. Bu verilere göre tekrar

etme, formüllerini ve dil kalıplarını tanıma ve kullanma, tündengelim yolu ile akıl yürütme, karşılaştırmalı analiz, çeviri yapma, transfer etme ve önemini belirtme stratejilerine yer verilmediği tespit edilmiştir. Kullanılan stratejiler arasında (ses ve yazıyı kullanarak alıştırmaya yapma, yeniden birleştirme, doğal bir şekilde alıştırmaya yapma, fikri çabucak anlama, mesaj alma ve gönderme için kaynakları kullanma, ifadeyi analiz etme, not alma, özetleme) en çok (f=14) fikri çabucak anlama stratejisine yer verildiği belirlenmiştir.

İzmir Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında telafi stratejilerinde dinleme öncesinde herhangi bir stratejiye rastlanmazken tahmin yürütme stratejilerinin alt kategorilerinden dilsel ipuçları kullanma stratejisine dinleme sonrasında f=1 kez ve %5 oranında; diğer ipuçlarını kullanma stratejisine dinleme sırasında f=1 kez ve %2.7 oranında; dinleme sonrasında f=1 kez ve %5 oranında yer verilmiştir. Bu veriler doğrultusunda tahmin yürütme stratejilerinin alt kategorilerinin tümünün etkinlikler içerisinde kullanıldığı belirlenmiştir.

**Tablo 4.8.** İzmir Yabancılar için Türkçe C1 Ders Kitabının Dinleme Etkinliklerinde Yer Alan Dil Öğrenme Stratejileri Kullanım Sıklıkları (Dolaylı Stratejiler)

İzmir Yabancılar için Türkçe C1 Ders Kitabı											
Dolaylı Stratejiler											
		Dinleme Öncesi			Dinleme Sırası			Dinleme Sonrası			
		f	%	E.S.	f	%	E.S.	f	%	E.S.	
ÜST BİLİŞSEL STRATEJİLER	Öğrenmeye Odaklanma	<i>Yeni bilgiyi bilinenlerle eşleştirme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Dikkatini toplama</i>	-	-	14	38.8	1	5			
		<i>Sözlü üretimi erteleme</i>	-	-	-	-	-	-			
		<i>Dil öğrenimini öğrenme</i>	-	-	-	-	-	-			
		<i>Düzenleme</i>	-	-	-	-	-	-			
		<i>Amaç ve hedef belirleme</i>	-	-	-	-	-	-			
	Öğrenmeyi Düzenleme	<i>Dil öğrenme görevinin amacını belirleme</i>	-	-	3	-	-	36	-	-	20
		<i>Dil öğrenme görevi için planlama yapma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Alıştırma yapma fırsatları arama</i>	-	-	-	-	-	3	15		
	Öğrenmeyi Değerlendirme	<i>Kendini izleme</i>	-	-	-	-	-	-	-		
<i>Kendini değerlendirme</i>		-	-	-	-	-	-	-			
	<b>Toplam</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>14</b>	<b>38.8</b>	<b>4</b>	<b>20</b>				
DUYUSAL STRATEJİLER	Kaygıyı Azaltma	<i>Derin nefes alma, meditasyon, rahatlama</i>	-	-	-	-	-	-	-		
		<i>Müziği kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-		
		<i>Gülme</i>	-	-	-	-	-	-	-		
	Kendini Cesaretlendirme	<i>Olumlu yaklaşma</i>	-	-	-	-	-	-	-		
		<i>Risk alma</i>	-	-	3	-	-	36	-	-	20
		<i>Kendini ödüllendirme</i>	-	-	-	-	-	-	-		
		<i>Kendini dinleme</i>	-	-	-	-	-	-	-		
	Duyularına Hâkim olma	<i>Kontrol listesi kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-		
		<i>Dil öğrenme günlüğü tutma</i>	-	-	-	-	-	-	-		
		<i>Duyularını başkalarıyla paylaşma</i>	-	-	-	-	-	-	-		
	<b>Toplam</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>3</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>36</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>20</b>	
SOSYAL STRATEJİLER	Soru Sorma	<i>Açıklama ve doğrulama için soru sorma</i>	-	-	-	-	-	-	-		
		<i>Düzeltilme için soru sorma</i>	-	-	-	-	-	-	-		
	Başkalarıyla İş Birliği Yapma	<i>Arkadaşları ile iş birliği yapma</i>	-	-	-	-	-	2	10		
		<i>Hedef dile ait kişilerle iş birliği yapma</i>	-	-	3	-	-	36	-	-	20
	Empati Kurma	<i>Kültürel anlayış geliştirme</i>	-	-	-	-	-	-	-		
		<i>Başkalarının duygu ve düşüncelerinin farkına varma</i>	-	-	-	-	-	-	-		
		<b>Toplam</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>3</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>36</b>	<b>2</b>	<b>10</b>	<b>20</b>

Tablo 4.8. incelendiğinde İzmir Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında üst bilişsel stratejiler içerisinde öğrenmeye odaklanma stratejisinin alt boyutunda yer alan dikkatini toplama stratejisine dinleme sırasında f=14 kez ve %38.8 oranında; dinleme sonrasında f=1 kez ve % 5 oranında; öğrenmeyi düzenleme stratejisinin alt kategorilerinden alıştırmaya fırsatları arama stratejisine dinleme sonrasında f=3 kez ve %15 oranında yer verildiği gözlenmiştir. Bu doğrultuda üst bilişsel stratejiler içerisinde yer alan yeni bilgiyi bilinenlerle eşleştirme, sözlü üretimi erteleme, dil öğrenimini öğrenme, düzenleme, amaç ve hedef belirleme dil öğrenme görevinin amacını belirleme, dil öğrenme görevi için planlama yapma, kendini izleme ve kendini değerlendirme stratejilerine yer verilmediği tespit edilmiştir.

İzmir Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında dinleme aşamalarında (dinleme öncesi, dinleme sonrası ve dinleme sırası) etkinliklerde duyuşsal stratejilere rastlanmamıştır.

İzmir Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında sosyal stratejilerin alt kategorilerinden başkalarıyla iş birliği yapma stratejisi içerisinde arkadaşlarıyla iş birliği yapma stratejisine dinleme sonrasında f=2 kez ve %10 oranında yer verildiği belirlenmiştir. Bu veriler doğrultusunda açıklama ve doğrulama için soru sorma, düzeltme için soru sorma, hedef dile ait kişilerle iş birliği yapma, kültürel anlayış geliştirme, başkalarının duygu ve düşüncelerinin farkına varma stratejilerine yer verilmediği tespit edilmiştir.

#### **4.1.5. İstanbul Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında yer alan dinleme etkinliklerinin dinleme aşamalarına göre (dinleme öncesi, dinleme sonrası, dinleme sırası) dil öğrenme stratejileri açısından kullanım sıklığı nedir?**

Birinci alt problemin beşinci alt kategorisine ilişkin bulguları elde etmek amacıyla ders kitabında yer alan etkinlikler ve kullanılan stratejiler kontrol listesine eklenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 4.9 ve Tablo 4.10'da gösterilmiştir.

**Tablo 4.9.** İstanbul Yabancılar için Türkçe C1 Ders Kitabının Dinleme Etkinliklerinde Yer Alan Dil Öğrenme Stratejileri Kullanım Sıklıkları (Doğrudan Stratejiler)

İstanbul Yabancılar için Türkçe C1 Ders Kitabı											
Doğrudan Stratejiler											
		Dinleme Öncesi			Dinleme Sırası			Dinleme Sonrası			
		f	%	E.S.	f	%	E.S.	f	%	E.S.	
BELLEK STRATEJİLERİ	Zihinsel Bağlantılar Oluşturma	<i>Gruplama</i>	-	-	-	-	-	1	5.2	-	
		<i>Çağrışım kurma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Yeni kelimeleri bağlam içinde kullanma</i>	-	-	-	-	-	1	5.2	-	
	Görüntü kullanma	<i>Görselleri kullanma</i>	-	-	-	1	2.3	-	-	-	
		<i>Anlam haritası oluşturma</i>	-	-	2	-	-	43	1	5.2	
		<i>Anahtar kelimeleri kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Zihinde sesleri kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Gözden Geçirme	<i>Aralıklı gözden geçirme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Eyleme Dönüştürme	<i>Fiziksel tepki veya duyuları kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Mekanik teknikler kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
<b>Toplam</b>		<b>0</b>	<b>0</b>	<b>2</b>	<b>1</b>	<b>2.3</b>	<b>43</b>	<b>3</b>	<b>15.6</b>	<b>19</b>	
BİLİŞSEL STRATEJİLER	Aıştırma Yapma	<i>Tekrar etme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Ses ve yazıyı kullanarak aıştırma yapma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Formülleri ve dil kalıpları tanıma ve kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Yeniden birleştirme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Doğal bir şekilde aıştırma yapma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Fikri çabucak anlama</i>	-	-	-	16	37.2	-	1	5.2	
	Mesaj Alma ve Gönderme	<i>Mesaj alma ve gönderme için kaynakları kullanma</i>	-	-	2	-	-	43	-	-	
		<i>Tümdengelim yolu ile akıl yürütme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Akıl Yürütme ve Analiz Etme	<i>İfadeyi analiz etme (Tümevarımsal analiz)</i>	-	-	-	2	4.6	-	1	5.2	
		<i>Karşılaştırmalı analiz</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Çeviri yapma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Transfer etme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Bilgi ve Ürün için Yapı Oluşturma	<i>Not alma</i>	-	-	-	-	-	-	2	10.5	
		<i>Özetleme</i>	-	-	-	3	6.9	-	3	15.7	
		<i>Önemini belirtme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
	<b>Toplam</b>		<b>0</b>	<b>0</b>	<b>2</b>	<b>21</b>	<b>48.7</b>	<b>43</b>	<b>7</b>	<b>36.6</b>	<b>19</b>
	TELAFİ STRATEJİLERİ	Tahmin Yürütme	<i>Dilsel ipuçları kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
			<i>Diğer ipuçlarını kullanma</i>	2	100	-	-	-	-	-	-
			<i>Ana dile çevirme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
			<i>Yardım alma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
Konuşma ve Yazmada Engellerle Başa Çıkma		<i>Jest ve mimikleri kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>İletişimden kaçınma</i>	-	-	2	-	-	43	-	-	
		<i>Konuyu belirleme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Mesajı düzenleme veya uyarılama</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Kelime türetme</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
		<i>Eş anlamlı kelimeler veya dolaylı ifadeler kullanma</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
<b>Toplam</b>		<b>2</b>	<b>100</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>		



İstanbul Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında 2 adet dinleme öncesi; 43 adet dinleme sırası ve 19 adet dinleme sonrası olmak üzere toplam 59 dinleme etkinliği yer almaktadır. Bu doğrultuda bahsi geçen kitapta en az dinleme öncesi etkinliklere, en fazla dinleme sırası etkinliklere yer verildiği belirlenmiştir.

Tablo 4.9. incelendiğinde İstanbul yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında bellek stratejileri içerisinde yer alan zihinsel bağlantılar oluşturma stratejisinin alt kategorilerinden gruplama stratejisine dinleme sonrasında  $f=1$  kez ve %5.2 oranında; yeni kelimeleri bağlam içinde kullanma stratejisine dinleme sonrasında  $f=1$  kez ve %5.2 oranında; görüntü kullanma stratejisinin alt kategorilerinden görselleri kullanma stratejisi dinleme sırasında  $f=1$  kez ve %2.3 oranında; anlam haritası oluşturma stratejisi ise  $f=1$  kez ve %5.2 oranında yer verildiği belirlenmiştir. Bu verilerden yola çıkarak bahsi geçen ders kitabında bellek stratejilerinden çağrışım kurma anahtar kelimeleri kullanma zihinde sesleri kullanma aralıklı gözden geçirme fiziksel tepki veya duyuları kullanma mekanik teknikler kullanma stratejilerine yer verilmediği belirlenmiştir. Kullanılan stratejileri arasında (gruplama, yeni kelimeleri bağlam içinde kullanma, görselleri kullanma, anlam haritası oluşturma) eşit bir dağılım ( $f=1$ ) söz konusudur.

İstanbul Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında bilişsel stratejiler içerisinde yer alan mesaj alma ve gönderme stratejisinin alt kategorilerinden fikri çabucak anlama stratejisine dinleme sırasında  $f=16$  kez ve %37.2 oranında; dinleme sonrasında  $f=1$  kez ve %5.2 oranında yer verildiği tespit edilmiştir. akıl yürütme ve analiz etme stratejisinin alt kategorilerinden ifadeyi analiz etme stratejisine dinleme sırasında  $f=2$  kez ve %4.6 oranında; sonrasında  $f=1$  kez ve %5.2 oranında yer verilmiştir. ayrıca bilgi ve ürün için yapı oluşturma stratejisinin alt kategorilerinden not alma stratejisine dinleme sonrasında  $f=2$  kez ve % 10.2 oranında; özetleme stratejisine dinleme sırasında  $f=3$  kez ve %6.9 oranında; dinleme sonrasında  $f=3$  kez ve %15.7 oranında yer verilmiştir. Bu verilerden yola çıkarak bilişsel stratejilerden tekrar etme, ses ve yazıyı kullanarak alıştırma yapma, formülleri ve dil kalıpları tanıma ve kullanma, yeniden birleştirme, doğal bir şekilde alıştırma yapma, mesaj alma ve gönderme için kaynakları kullanma, tündengelem yolu ile akıl yürütme,

karşılaştırmalı analiz, çeviri yapma, transfer etme ve önemini belirtme stratejilerine yer verilmediği tespit edilmiştir.

İstanbul Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında telafi stratejilerinde tahmin yürütme stratejisinin alt kategorilerinden diğer ipuçlarını kullanma stratejisine dinleme öncesinde f=2 ve %100 oranında yer verilmiştir. Bu veriler doğrultusunda dinleme sırası ve dinleme sonrasında herhangi bir stratejiye rastlanmadığı belirlenmiştir.



**Tablo 4.10.** İstanbul Yabancılar için Türkçe C1 Ders Kitabının Dinleme Etkinliklerinde Yer Alan Dil Öğrenme Stratejileri Kullanım Sıklıkları (Dolaylı Stratejiler)

İstanbul Yabancılar için Türkçe C1 Ders Kitabı											
Dolaylı Stratejiler											
		Dinleme Öncesi			Dinleme Sırası			Dinleme Sonrası			
		f	%	E.S.	f	%	E.S.	f	%	E.S.	
ÜST BİLİŞSEL STRATEJİLER	Öğrenmeye Odaklanma	Yeni bilgiyi bilinenlerle eşleştirme	-	-	-	-	-	-	-	-	
		Dikkatini toplama	-	-	-	26	60.4	-	-	-	
		Sözlü üretimi erteleme	-	-	-	-	-	-	-	-	
		Dil öğrenimini öğrenme	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Öğrenmeyi Düzenleme	Düzenleme	-	-	-	-	-	-	-	-	
		Amaç ve hedef belirleme	-	-	-	-	-	-	-	-	
		Dil öğrenme görevinin amacını belirleme	-	-	2	-	-	43	-	-	19
		Dil öğrenme görevi için planlama yapma	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Öğrenmeyi Değerlendirme	Alıştırma yapma fırsatları arama	-	-	-	-	-	-	-	-	
		Kendini izleme	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Kendini değerlendirme	-	-	-	-	-	-	-	-		
	<b>Toplam</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>2</b>	<b>26</b>	<b>60.4</b>	<b>43</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>19</b>	
		Dinleme Öncesi			Dinleme Sırası			Dinleme Sonrası			
		f	%	E.S.	F	%	E.S.	f	%	E.S.	
DUYUŞSAL STRATEJİLER	Kaygıyı Azaltma	Derin nefes alma, meditasyon, rahatlama	-	-	-	-	-	-	-	-	
		Müziği kullanma	-	-	-	-	-	-	-	-	
		Gülme	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Kendini Cesaretlendirme	Olumlu yaklaşma	-	-	-	-	-	-	-	-	
		Risk alma	-	-	-	-	-	-	-	-	
		Kendini ödüllendirme	-	-	2	-	-	43	-	-	19
	Duyularına Hâkim olma	Kendini dinleme	-	-	-	-	-	-	-	-	
		Kontrol listesi kullanma	-	-	-	-	-	-	-	-	
		Dil öğrenme günlüğü tutma	-	-	-	-	-	-	-	-	
		Duyularını başkalarıyla paylaşma	-	-	-	-	-	-	-	-	
	<b>Toplam</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>2</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>43</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>19</b>	
		Dinleme Öncesi			Dinleme Sırası			Dinleme Sonrası			
		f	%	E.S.	F	%	E.S.	f	%	E.S.	
SOSYAL STRATEJİLER	Soru Sorma	Açıklama ve doğrulama için soru sorma	-	-	-	-	-	-	-	-	
		Düzeltilme için soru sorma	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Bşkalarıyla İş Birliği Yapma	Arkadaşları ile iş birliği yapma	-	-	-	-	-	-	1	5.2	
		Hedef dile ait kişilerle iş birliği yapma	-	-	2	-	-	43	-	-	19
	Empati Kurma	Kültürel anlayış geliştirme	-	-	-	-	-	-	-	-	
		Bşkalarının duygu ve düşüncelerinin farkına varma	-	-	-	-	-	-	-	-	
	<b>Toplam</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>2</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>43</b>	<b>1</b>	<b>5.2</b>	<b>19</b>	

Tablo 4.10. incelendiğinde İstanbul Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında üst bilişsel stratejiler içerisinde öğrenmeye odaklanma stratejisinin alt boyutunda yer alan dikkatini toplama stratejisine f=26 kez ve %60.4 oranında yer verildiği gözlenmiştir. Bu veriler doğrultusunda üst bilişsel stratejiler içerisinde yer alan yeni bilgiyi bilinenlerle eşleştirme, sözlü üretimi erteleme, dil öğrenimini öğrenme, düzenleme, amaç ve hedef belirleme dil öğrenme görevinin amacını belirleme, dil öğrenme görevi için planlama yapma, alıştırma yapma fırsatları arama, kendini izleme ve kendini değerlendirme stratejilerine yer verilmediği belirlenmiştir.

İstanbul Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında dinleme öncesi, dinleme sırası ve dinleme sonrası etkinliklerde duyuşsal stratejilere rastlanmamıştır.

İstanbul Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında sosyal stratejilerin alt kategorilerinden başkaları ile iş birliği yapma stratejisinin alt kategorisinde yer alan arkadaşları ile iş birliği yapma stratejisine dinleme sonrasında f=1 kez ve %5.2 oranında yer verildiği tespit edilmiştir. Bu veriler doğrultusunda açıklama ve doğrulama için soru sorma, düzeltme için soru sorma, arkadaşları ile iş birliği yapma, hedef dile ait kişilerle iş birliği yapma, başkalarının duygu ve düşüncelerinin farkına varma stratejilerine dinleme öncesi, dinleme sonrası ve dinleme sırasında hiç yer verilmediği belirlenmiştir.

#### **4.2. Dinleme etkinliklerindeki dil öğrenme stratejilerinin kullanımı yabancılar için Türkçe öğretimi ders kitapları arasında nasıl bir farklılık göstermektedir?**

İkinci alt probleme ilişkin bulguları elde etmek amacıyla Oxford'un dil öğrenme stratejilerinin araştırma kapsamında incelenen tüm kitaplardaki kullanım sıklıkları ve yüzdeleri için bir tablo oluşturulmuştur. Bu tablo aşağıda belirtilmiştir.

**Tablo 4.11.** İncelenen Yabancılara Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarının Dinleme Etkinliklerinde Dil Öğrenme Stratejileri Kullanım Sıklıkları ve Oranları (Tüm Stratejiler)

	Yabancılar için Türkçe C1 Ders Kitapları										Toplam Etkinlik Sayısı f
	Türkçeye Yolculuk		Yedi İklim		Gazi		İzmir		İstanbul		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
<b>Bellek Stratejileri</b>	16	5.6	7	2.4	1	0.3	4	1.4	4	1.4	
<b>Bilişsel stratejiler</b>	34	12	28	9.9	20	7	25	8.8	28	9.9	
<b>Telafi stratejileri</b>	2	0.7	1	0.3	2	0.7	3	1	2	0.7	
<b>Üst bilişsel stratejileri</b>	13	4.6	14	4.9	14	4.9	18	6.3	26	9.2	
<b>Duyuşsal stratejiler</b>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
<b>Sosyal stratejiler</b>	2	0.7	1	0.3	1	0.3	2	0.7	1	0.3	
<b>Toplam</b>	<b>67</b>	<b>23.6</b>	<b>51</b>	<b>17.8</b>	<b>38</b>	<b>13.2</b>	<b>52</b>	<b>18.2</b>	<b>61</b>	<b>21.5</b>	

282

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarındaki dinleme etkinlikleri sayılarının Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında f=73, Yedi İklim Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında f=48, Gazi Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında f=43, İzmir Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında f=59, İstanbul Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında f=59 olmak üzere toplam f=282 olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular 5 kitapta dinleme etkinliklerinin en fazla Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 adlı kitapta bulunduğu göstermektedir. İkinci sırada Yedi İklim Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabı yer almaktadır. İzmir Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında ve İstanbul Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabı eşit sayıda dinleme etkinliğine sahip olup üçüncü sırada yer almaktadır. Dinleme etkinliklerine en az Gazi Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında yer verildiği gözlenmiştir.

Tablo 4.11. incelendiğinde Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında bellek stratejilere f=16 kez ve % 5.6 oranında; Yedi İklim Yunus Emre

Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında  $f=7$  kez ve %2.4 oranında; Gazi Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında  $f=1$  kez ve %0.3 oranında; İzmir Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında  $f=4$  kez ve %1.4 oranında ve İstanbul Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında  $f=4$  kez ve %1.4 oranında yer verildiği tespit edilmiştir. Bu veriler doğrultusunda ders kitaplarında yer alan toplam etkinlik sayıları göz önünde bulundurularak bellek stratejilerine en fazla Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında (%5.6) yer verildiği tespit edilmiştir. İkinci sırada Yedi İklim Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabı ve üçüncü sırada İzmir Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabı ile İstanbul Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında ise eşit oranda (%1.4) yer verildiği görülmektedir. Ayrıca bellek stratejilerinin en az Gazi Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında (%0.3) bulunduğu tespit edilmiştir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarından Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında bilişsel stratejilere  $f=34$  kez ve % 12 oranında; Yedi İklim Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında  $f=28$  kez ve %9.9 oranında; Gazi Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında  $f=20$  kez ve %7 oranında; İzmir Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında  $f=25$  kez ve %8.8 oranında ve İstanbul Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında  $f=28$  kez ve %9.9 oranında yer verildiği tespit edilmiştir. Bu bulgular incelenen ders kitapları içerisinde bilişsel stratejilerin en fazla Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 kitabında kullanıldığını göstermektedir. Bilişsel stratejilerine ikinci sırada Yedi İklim Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabı ve İstanbul Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında eşit oranda (%9.9) yer verildiği belirlenmiştir. Üçüncü sırada İzmir Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabı ve son sırada Gazi Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında yer verildiği belirlenmiştir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarından Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında telafi stratejilerine  $f=2$  kez ve %0.7 oranında; Yedi İklim Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında  $f=1$  kez ve %0.3 oranında; Gazi Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında  $f=2$  kez ve %0.7 oranında; İzmir Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında  $f=3$  kez ve %1 oranında ve İstanbul Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında  $f=2$  kez ve %0.7 oranında yer verildiği

belirlenmiştir. Bu verilerden yola çıkarak incelenen ders kitapları içerisinde telafi stratejilerine çok fazla yer verilmediği tespit edilmiştir. Telafi stratejilerine en fazla İzmir yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında, ikinci olarak Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında ile İstanbul Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında eşit oranda (%1) ve en az Yedi İklim Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında yer verildiği gözlenmiştir.

İncelenen yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarından Türkçeye Yolculuk Türkçe öğretim seti C1 ders kitabında üst bilişsel stratejilere  $f=13$  kez ve %4.6 oranında; Yedi İklim Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında  $f=14$  kez ve %4.9 oranında; Gazi Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında  $f=14$  kez ve %4.9 oranında; İzmir Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında  $f=18$  kez ve %6.3 oranında ve İstanbul Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında  $f=26$  kez ve %9.2 oranında yer verildiği tespit edilmiştir. Bu verilerden hareketle incelenen kitaplarda üst bilişsel stratejilere en fazla İstanbul Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında, ikinci sırada İzmir Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında, üçüncü sırada Yedi İklim yabancılar için Türkçe C1 ders kitabı ile Gazi Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında eşit oranda (%4.9) ve en az Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında yer verildiği tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen yabancı dil olarak Türkçe öğretimi C1 seviyesi ders kitaplarının hiçbirinde duyuşsal stratejilere rastlanmamıştır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarından Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında sosyal stratejilere  $f=2$  kez ve %0.7 oranında; Yedi İklim Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında  $f=1$  kez ve %0.3 oranında; Gazi Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında  $f=1$  kez ve %0.3 oranında; İzmir Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında  $f=2$  kez ve %0.7 oranında ve İstanbul Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında  $f=1$  kez ve %0.3 oranında yer verilmiştir. Bu doğrultuda incelenen kitaplarda çok az sayıda sosyal stratejilere rastlanmıştır. Sosyal stratejilerin kullanımına en fazla Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabı ile İzmir Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında eşit oranda (0.7) yer

verilirken en az İzmir Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabı ile İstanbul Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında eşit oranda yer verilmiştir.





## SONUÇLAR

### Sonuç ve Tartışma

Araştırma kapsamında yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ileri seviye ders kitapları arasından Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1, Yedi İklim Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti C1, Gazi Yabancılar için Türkçe C1, İzmir Yabancılar için Türkçe C1 ve İstanbul Yabancılar için Türkçe C1 ders kitapları Oxford'un dil öğrenme stratejileri açısından incelenerek bir takım sonuçlara ulaşılmıştır.

Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında 73 dinleme etkinliği içerisinde 67 dil öğrenme stratejisine rastlanmıştır. Dinleme etkinliklerinin dil öğrenme stratejilerine uygun bir şekilde hazırlandığı ve etkinlikler içerisinde stratejilere açık bir yönerge ile (seçici dinleyiniz, not alarak dinleyiniz, empati kurarak dinleyiniz vb.) yer verildiği gözlenmiştir. Fakat bahsi geçen ders kitabında stratejiler arasında dengeli bir dağılımın söz konusu olmadığı ve verilerden elde edilen bulgulardan hareketle kullanılan stratejilerden en çok bilişsel stratejilere (f=34) daha sonra sırasıyla bellek stratejilerine (f=16), üst bilişsel stratejilere (f=13) ve telafi stratejileri ve sosyal stratejilere eşit oranda (f=2) yer verildiği belirlenmiştir. Bilişsel stratejiler arasında doğru/ yanlış, evet/ hayır gibi etkinliklerle en fazla fikri çabucak anlama stratejisine yer verilmiştir. Oxford'a (1990: 80) göre bahsi geçen etkinlikler genellikle başlangıç seviyesindeki öğrencilerin dil öğrenme becerilerini geliştirmeye yönelik olduğu için ileri seviye öğrenciler için uygun görülmeyebilir. Bilişsel stratejiler arasında fikri çabucak anlama stratejisinden hemen sonra en fazla kullanılan strateji not alma stratejisidir. Not alma stratejilerin kullanımı, öğrencilerin kendilerine uygun yöntemlerle notlar tutarak dinlenen metnin daha iyi anlaşılmasını sağlaması açısından oldukça önemlidir. Bahsi geçen kitapta bilişsel stratejilerin alt kategorilerinden formülleri ve dil kalıplarını tanıma ve kullanma stratejisine de önemli oranda yer verildiği belirlenmiştir. Türkçede çok sayıda dil kalıpları vardır ve bu kalıplar günlük hayatta sıkça karşımıza çıkar. Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında yer alan dinleme etkinliklerinde de bu kalıplara yer verilmiştir. Öğrenciler bu kalıpları tanıyarak dinlediklerini daha iyi anlamlandırabilirler.

Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında bellek stratejilerinin kullanımı arasında dengeli bir dağılıma rastlanmamıştır. Bellek stratejileri arasında en fazla yeni kelimeleri bağlam içerisinde kullanma stratejisine yer verilmiştir. Bu strateji kullanımı kelimelerin kalıcı bir şekilde öğrenilmesini sağlar. Bu nedenle oldukça önemlidir.

Ders kitabında telafi stratejilerine çok az sayıda yer verildiği belirlenmiştir. Öğrencinin bilgi eksikliği yaşadığı durumlarda sıkça başvurabileceği bir strateji türünün etkinliklerde az sayıda yer alması öğrenme sürecini olumsuz yönde etkileyebilir.

Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında üst bilişsel stratejilerden sadece dikkati toplama stratejisine yer verildiği gözlenmiştir. Dikkatini toplama stratejisi öğrencilerin dinledikleri metne odaklanarak metni daha derin bir şekilde anlamlandırmalarını sağlar. Bu nedenle dinleme sürecinde sıkça kullanılması gereken bir strateji türüdür. Fakat tek başına yeterli değildir. Ders kitabında öğrencilerin kendi öğrenmelerini düzenlemesini ve değerlendirmesini sağlayacak üst bilişsel strateji türlerine yer verilmediği gözlenmiştir. Bu nedenle ders kitabında bu strateji kullanımına yönelik eksiklikler mevcuttur.

Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında öğrencilerin dinleme etkinliği sırasında yaşayacağı stres, motivasyon eksikliği gibi olumsuz duygu durumlarıyla başa çıkmalarını sağlayacak duyuşsal stratejilere hiç yer verilmediği gözlenmiştir. Bunun yanı sıra ders kitabında sosyal stratejilerden sadece empati kurma stratejisinin alt boyutu olan başkalarının duygu ve düşüncelerinin farkında olma stratejisine yer verildiği gözlenmiştir. Öğrenciden empati kurma stratejisini kullanarak dinlediği metne farklı bir bakış açısıyla bakması istenmiştir.

İncelenen kitaplar arasında ikinci sırada yer alan Yedi İklim Yabancılara Türkçe Öğretimi C1 ders kitabında 48 dinleme etkinliği içerisinde toplam 51 dil öğrenme stratejisine rastlanmıştır. Bu da 1 etkinlik içerisinde birden fazla strateji kullanıldığının bir göstergesidir. Ders kitabında dinleme etkinlikleri içerisinde yer alan stratejilere örtük bir şekilde yer verilmiştir. Bahsi geçen kitaptaki dil öğrenme

stratejilerinin dağılımının eşit olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular neticesinde kullanılan stratejilerden en çok bilişsel stratejilere (f=28) daha sonra sırasıyla üst bilişsel stratejilere (f=14), bellek stratejilerine (f=7), sosyal stratejilere ve telafi stratejilerine (f=1) eşit oranda yer verildiği belirlenmiştir.

Yedi İklim Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretimi C1 ders kitabında bilişsel stratejiler arasında tablo doldurma, doğru/ yanlış, var/ yok gibi etkinliklerle en fazla fikri çabucak anlama stratejisine yer verilmiştir. Ders kitabında özetleme stratejisi sık kullanılan diğer bir bilişsel stratejidir. Bu strateji ileri seviyedeki öğrenciler için oldukça uygun bir stratejidir. Öğrenci dinlediği metni anlamlandırarak kısa cümleler halinde özetler. Bahsi geçen kitapta Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabı ile karşılaştırıldığında dinleme etkinliklerinde daha çeşitli bilişsel strateji türlerine rastlanmıştır. Bu etkinlikler içerisinde formülleri ve dil yapılarını tanıma ve kullanma ve not alma stratejileri dışında ses ve yazıyı kullanma stratejine yer verilmiştir. Böylelikle bazı kelimelerin konuşmada ve yazıdaki farklılıklarına (bitiricez- bitireceğiz) dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Bunların yanı sıra örtük bir yönerge ile dinleme etkinliklerinde geçen deyimlerin öğrencilerin ana dilindeki karşılıkları sorularak onlardan çeviri yapma stratejisini kullanmaları istenmiştir.

Yedi İklim Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretimi C1 ders kitabında yer alan dinleme etkinliklerinde Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabında olduğu gibi üst bilişsel strateji kullanımında sadece dikkati toplama stratejisine yer verildiği dolayısıyla bu stratejiye yönelik dengesiz bir dağılımın söz konusu olduğu görülmüştür.

Ders kitabında bellek stratejileri arasında dengeli bir dağılım olmamakla birlikte en fazla kullanılan stratejiler yeni kelimeleri bağlam içinde kurma stratejisinin yanında anahtar kelimeleri kullanma stratejisidir. Anahtar kelimeleri kullanma stratejisi, öğrencinin dinlediği metne ilişkin deyimleri, kelimeleri vb. hafızada uzun süre tutmasına yardımcı olacaktır.

Yedi İklim Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretimi C1 ders kitabında kullanılan telafi stratejileri ve sosyal stratejiler sadece f=1 kez kullanılmış ve duyuşsal

stratejilere hiç yer verilmemiştir. Kullanılan strateji sayısı etkinlikleri için oldukça yetersiz görülmektedir. Fakat ders kitabında sosyal stratejilerin alt kategorisinde yer alan kültürel anlayış geliştirme stratejisi kullanımı dikkat çekicidir. Dursun, Gün ve Karateke'ye göre (2015) yabancı bir dili öğrenme; o dili sadece gramer yapısıyla, kuralları ve kelimeleriyle öğrenmek değil aynı zamanda o dilin ait olduğu milletin kültürel kodlarını çözmek, kültür hazinesini ayrıntılarıyla tanımak ve bunu dilin temel kurallarıyla bütünleştirici bir bağlamda anlamlandırmaktır. Bu nedenle bu tür stratejilerin kullanımı yabancı öğrencilerin Türkçe öğrenimi dışında Türk kültürünü tanımaları hususunda oldukça önemlidir.

İncelenen kitaplar arasında üçüncü sırada yer alan Gazi Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında yer alan 43 adet dinleme etkinliği içerisinde toplam 38 adet dil öğrenme stratejisine yer verildiği belirlenmiş fakat diğer kitaplardan farklı olarak dinleme öncesi herhangi bir etkinliğe rastlanmamıştır. Buna rağmen dinleme etkinlikleri içerisinde dinleme sırası ve dinleme sonrası etkinliklerde dil öğrenme stratejilerine önemli ölçüde yer verildiği gözlenmiştir. Ders kitabında dinleme etkinlikleri içerisinde yer alan stratejilere örtük bir şekilde yer verildiği gözlenmiştir. Ders kitabında stratejiler arasında dengeli bir dağılımının olmadığı belirlenmiştir. Araştırma verileri neticesinde elde edilen bulgulardan hareketle kullanılan stratejilerden en çok bilişsel stratejilere (f=20) daha sonra sırasıyla üst bilişsel stratejilere (f=14), telafi stratejilerine (f=2) ve bellek stratejilerine ve sosyal stratejilere eşit oranda (f=1) yer verildiği belirlenmiştir. Ders kitabında dil öğrenme stratejilerinden telafi stratejileri, bellek ve sosyal stratejilerin sayılarının oldukça yetersiz olduğu gözlenmiştir.

Yapılan bu çalışma neticesinde Gazi Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında yer alan bilişsel stratejilerin alt kategorilere göre dağılımının oldukça orantısız olduğu ve en çok fikri çabucak anlama stratejisine daha sonra özetleme ve tümevarımsal analiz stratejisine yer verildiği bunun dışında herhangi bir bilişsel stratejiye rastlanmadığı tespit edilmiştir. Dinleme etkinlikleri içerisinde ifadeyi analiz (tümevarımsal analiz) stratejisine yer verilerek öğrencilerden tek tek dinledikleri metinden hareketle bilgileri birleştirerek genel önermelere varmaları istenmiştir.

Ders kitabında üst bilişsel stratejiler eşit şekilde dağılmamış olup sadece dikkati toplama ve az sayıda yeni bilgileri bilinenlerle eşleştirme stratejinin kullanıldığı belirlenmiştir. Yeni bilgileri bilinenlerle eşleştirme stratejisi dikkati toplama stratejisi gibi dil öğrenme sürecinde öğrencinin öğrenmeye odaklanmasına yardımcı olur. Fakat kullanılan bu stratejiler üst bilişsel stratejilerin sadece hazırlık aşamasını kapsadığı için tek başlarına yeterli değildir.

İncelenen diğer ders kitaplarında olduğu gibi Gazi Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında da duyuşsal stratejilere yer verilmediği ve bellek, telafi ve sosyal stratejilere az sayıda yer verildiği yani strateji kullanımı konusunda önemli eksikliklerin olduğu gözlenmiştir.

Harputoğlu (2015), “Yabancı Dil Olarak Türkçe ve Ana Dil Türkçe Ders Kitaplarında Öğrenme Stratejilerinin İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde ana dil Türkçeye yönelik ders kitabı dışında Gazi Yabancılar için Türkçe C1 seviyesi ders kitabında 4 temel dil becerisine göre hazırlanan etkinlikleri tüm dil öğrenme stratejilerine göre incelemiş ve bahsi geçen kitapta en fazla bilişsel stratejilere rastlandığını, telafi stratejilerine sadece bir kez yer verilirken üst bilişsel ve duyuşsal stratejilere etkinlikler içerisinde hiç yer verilmediğini ayrıca yabancılar Türkçe öğretimi ders kitaplarında kullanılan stratejilerin yetersiz olduğunu belirtmiştir. Harputoğlu'nun (2015) yapmış olduğu çalışmadan elde ettiği sonuçlar bu çalışma ile örtüşse de tam anlamıyla bir uyumun söz konusu olmadığı tespit edilmiştir.

İzmir Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabı incelendiğinde dinleme etkinliklerinin zaman zaman bağlama uygun videolarla desteklendiği gözlenmiştir. Ders kitabında dil öğrenme stratejilerine orantılı bir dağılımın yapılmadığı ve etkinliklerde yer alan stratejilerin açık bir şekilde verilmediği belirlenmiştir. Araştırma verileri neticesinde elde edilen bulgulardan hareketle kullanılan stratejilerden en çok bilişsel stratejilere (f=25) daha sonra sırasıyla üst bilişsel stratejilere (f=18), bellek stratejilerine (f=4), telafi stratejilerine (f=1) ve sosyal stratejilere (f=0.7) yer verilirken duyuşsal stratejilere hiç yer verilmemiştir.

Ders kitabında yer alan bilişsel stratejiler arasında en fazla fikri çabucak anlama daha sonra özetleme stratejilerine yer verilmiştir. Diğer kitaplardan farklı olarak öğrencilerin dinlenen metinden hareketle iki cümleyi bir araya getirerek anlamlı bir cümle oluşturmalarını sağlayacak yeniden birleştirme stratejisine yer verilmiştir. Bunun yanı sıra dinleme etkinliği sonrasında doğal bir şekilde alıştırma yapma stratejisi kullanılarak öğrencilerin gerçek hayatta kullanabilecekleri bilgileri içeren işlevsel bir metinden hareketle öğrendiklerini uygulamaya dönüştürmeleri istenmiştir. Bu da öğrenilen bilgilerin kalıcılığının sağlanması ve sınıf ortamı dışında da kullanılmasının sağlanması açısından önemlidir.

İzmir Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında en fazla kullanılan ikinci strateji üst bilişsel stratejilerdir. İncelenen diğer kitaplardan farklı olarak bu kitapta dikkatini toplama stratejisinin yanı sıra öğrenmeyi düzenleme stratejisinin alt boyutu olan alıştırma yapma fırsatları arama stratejisine yer verilmiştir. Bu strateji, öğrencinin dinlediği metinle ilgili diyaloglar oluşturmasıyla dinleme becerisi dışında konuşma becerilerinin gelişmesine de katkı sağlayacak bir stratejidir.

Ders kitabında en fazla kullanılan üçüncü strateji türü bellek stratejileridir. İncelenen ders kitabında bu strateji kullanımı oldukça yetersizdir. Fakat dinleme metninin daha kolay anlaşılması ve akılda tutulmasını sağlayacak görselleri kullanma ve gruplama stratejilerine etkinlikler içerisinde yer verilmesi önem arz etmektedir.

İzmir Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında telafi stratejisi ve sosyal stratejilere çok az yer verilmesi ve duyuşsal stratejilerin etkinlikler içerisinde hiç bulunmaması dil öğrenme strateji kullanımında kitap adına büyük eksiklikler olduğunun bir göstergesidir.

Son olarak araştırma kapsamında İstanbul Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabındaki dinleme etkinlikleri dil öğrenme stratejilerine göre incelenmiş ve incelenen diğer ders kitaplarında olduğu gibi bu kitabın dil öğrenme stratejilerinin de etkinliklere göre dengeli bir şekilde dağılım göstermediği ve stratejilerin örtük bir şekilde etkinlikler içinde yerleştirildiği sonucuna varılmıştır. Ders kitabındaki strateji

dağılımları en fazladan en aza doğru; bilişsel stratejiler (f=25), üst bilişsel stratejiler (f=18), bellek stratejileri (f=4) ve sosyal stratejiler (0,7) şeklinde sıralanmaktadır.

Ders kitabında diğer kitaplarda olduğu gibi bilişsel stratejilerin alt boyutlarında en fazla fikri çabucak anlama stratejisine yer verildiği belirlenmiştir. Dolayısıyla diğer alt boyutlarda dengeli bir dağılımın söz konusu olmadığı gözlenmektedir. Aynı şekilde üst bilişsel stratejiler arasında da sadece dikkati toplama stratejisine yer verilmiştir. Dolayısıyla dinleme etkinliklerinde dil öğrenme stratejileri kullanımında çeşitlilik söz konusu değildir.

İstanbul Yabancılar için Türkçe C1 ders kitabında yer alan bellek stratejilerinin alt boyutları incelendiğinde gruplama, yeni kelimeleri bağlam içinde kullanma ve görselleri kullanma stratejileri dışında anlam haritası oluşturma stratejisine yer verildiği tespit edilmiştir. Bu strateji öğrencilerin dinlediği metindeki olay örgüsünü daha hızlı ve daha kolay bir şekilde anlamlandırmalarını sağlayacak önemli bir stratejidir.

İncelenen tüm kitaplar karşılaştırıldığında kitaplar arasında toplam strateji sayıları göz önünde bulundurulduğunda en fazla bilişsel stratejilere (f=135) ikinci sırada üst bilişsel stratejilere (f=85) üçüncü sırada bellek stratejilerine (f=32) dördüncü sırada telafi stratejilerine (f=10) ve son olarak sosyal stratejilere (f=7) yer verildiği tespit edilmiştir. İncelenen kitapların hiçbirinde duyuşsal stratejilere rastlanmamıştır. Kitaplarda yer alan dinleme etkinliklerinde çeşitli stratejilere yer verilmesine rağmen etkinlikler içerisinde strateji dağılımlarının orantısız olduğu ve bazı stratejilerin alt boyutlarına sıklıkla yer verilirken bazılarının ise hiç yer verilmediği gözlenmiştir.

## **Öneriler**

Bu bölümde araştırmadan elde edilen veriler ve bu verilerden çıkarılan sonuçlar doğrultusunda araştırmacılara, öğretmenlere, öğrencilere ve yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabı hazırlayan uzmanlara çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

### **Araştırmacılara Yönelik Öneriler**

Araştırma kapsamında yabancı dil olarak Türkçe öğretilimi ders kitaplarındaki dinleme etkinliklerinde yer alan dil öğrenme stratejileri ve bu stratejilerin kullanım oranları belirlenmeye çalışılmıştır. Bunun yanı sıra yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin dinlemeye yönelik hangi seviyede ne tür dil öğrenme stratejileri kullandıklarının belirlenmesine yönelik bir araştırma yapılabilir.

Araştırmada sadece yabancı dil olarak Türkçe ders kitaplarındaki dinleme etkinlikleri içerisinde yer alan dil öğrenme stratejileri belirlenmiştir. Araştırmacılara yabancı dil olarak İngilizce, Fransızca, Almanca öğretilimi gibi farklı diller için hazırlanan kitaplarda yer alan dinleme etkinliklerinin incelenmesi önerilebilir. Böyle bir araştırma strateji çeşitliliğinin artırılması noktasında faydalı olabilir.

Araştırmada yalnızca dinleme etkinlikleri incelenmiş olup okuma, yazma, konuşma gibi diğeri temel becerileri kapsayan etkinlikler araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Bu sebeple araştırmacılara okuma, yazma ve konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik etkinliklerde yer alan dil öğrenme stratejilerinin incelenmesi kitaplara geniş bir pencereden bakılması açısından oldukça önemlidir.

### **Öğretmenlere Yönelik Öneriler**

Dinleme etkinliklerinde bazı strateji kullanımları açık bir yönerge ile (örneğin; not alarak dinleyiniz, seçici dinleyiniz vb.) bazıları ise örtük bir şekilde belirtilmiştir. Bu konuda öğretmenlere büyük roller düşmektedir. Öğrencilerin dinlemeye yönelik performanslarını arttırabilmek için etkinlikler içerisinde örtük bir şekilde yerleştirilmiş bu stratejiler öğretmen tarafından açık bir şekilde anlatılması gerekebilir.

Dinleme etkinliklerine yönelik öğrenciler farkında olarak veya olmayarak bazı dil öğrenme stratejilerini kullanıyor olabilirler. Bu nedenle öğretmenlere, özellikle dil öğrenme stratejileri içermeyen etkinliklerde, öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurarak onlara uygun stratejiler sunmaları önerilebilir.



Dinleme etkinliklerinde kullanılacak stratejilerin öncelikle öğretmenler tarafından iyi bilinmesi, hangi stratejin ne zaman kullanılması gerektiği hususunda yeterli bilgi donanımına sahip olmaları gerekmektedir. Bu sayede öğretmen, öğrencinin dinleme süreci boyunca uygun strateji kullanmasında yol gösterici olacaklardır.

### **Ders Kitabı Hazırlayan Uzmanlara Yönelik Öneriler**

Araştırma kapsamında dinleme etkinlikleri dinleme aşamalarına göre incelenmiş ve bazı kitaplarda dinleme öncesi etkinliklere çok az yer verildiği bazı kitaplarda ise hiç yer verilmediği belirlenmiştir. Dolayısıyla dil öğrenme stratejilerine en az dinleme öncesinde rastlanmıştır. Dinleme öncesi etkinliklerinin dil öğrenme stratejileriyle bütünlük sağlanarak artırılması önerilebilir.

İncelenen ders kitaplarında en fazla bilişsel strateji kullanımına yönelik etkinliklere rastlanmıştır. Bunu üst bilişsel, bellek, telafi ve sosyal stratejileri izlemiştir fakat duyuşsal stratejiler oldukça geri plana atılmıştır. Hâlbuki dinleme oldukça zor bir beceri alanıdır bu sebeple öğrencinin dinlemeye yönelik dil görevlerini yerine getirirken kaygısını azaltmasına ve motivasyonunu yüksek tutmasına yardımcı olacak bir takım duyuşsal stratejiler kullanması gerekir. Bu nedenle uzmanlara etkinlikler içerisinde duyuşsal stratejilere de önemli ölçüde yer vermeleri önerilebilir.

Dinleme etkinliklerinde üst bilişsel strateji kullanımına yönelik çok az etkinliğe rastlanmıştır. Hâlbuki üst bilişsel stratejilerin öğrencilerin dinleme ve diğer dil becerilerine yönelik performanslarını olumlu yönde etkilediği birçok araştırmacı tarafından ispatlanmıştır (Bkz. Alyas, 2011; Değirmenci, 2005; Katrancı ve Yangın, 2013 Coşkun, 2010 ). Bu nedenle ders kitaplarını hazırlayan uzmanlara, dinleme etkinliklerini oluştururken üst bilişsel stratejilerin tüm alt boyutlarını göz önünde bulundurarak hazırlamaları önerilebilir.

İncelenen kitapların tümünde, dinleme etkinlikleri içerisinde yer alan dil öğrenme stratejilerinin dengeli bir şekilde dağılmadığı, özellikle bazı stratejilere büyük oranda yer verilirken bazılarının hiç kullanılmadığı belirlenmiştir. Bu nedenle uzmanların bu

hususları göz önünde bulundurarak dil öğrenme stratejilerinin dengeli dağılımına dikkat etmeleri önerilebilir.

İncelenen kitapların sadece Türkçeye Yolculuk Türkçe Öğretim Seti C1 ders kitabunda dil öğrenme stratejisinin kullanımı açık bir şekilde ifade edilmiştir. Diğer kitaplarda bu stratejiler örtük bir şekilde verilmiştir. Dinleme etkinliklerinde öğrenciye ne tür strateji kullanmaları gerektiğini açık yönergeler kullanarak anlatılması öğrencilerin performanslarının arttırılmasına yardımcı olacaktır.



## KAYNAKLAR

- Alyas A (2011) *Metacognitive Strategies to Foster Learner Autonomy in EFL Reading*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yabancı Diller Eğitimi, Ankara.
- Alyılmaz S ve Şengül K (2017). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dil Öğrenme Stratejileri*, İstanbul: Kesit Yayınları.
- Anderson HA (1960) Teaching the Art of Listening, *Perspectives on English* ( Edited by Robert C. Pooley), New York: Appleton- Century- Crofts, Inc.
- Aytaçlı B (2012) Durum Çalışmasına Ayrıntılı Bir Bakış, Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 3(1), 1-9.
- Barut A (2015) *Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen üniversite öğrencilerinin kullandıkları dil öğrenme stratejileri üzerine bir değerlendirme*, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Bayezit H (2013) Yabancı Dil Dersi Kitaplarında Dil Öğrenme Stratejileri, İçinde: *Yabancılar Türkçe Öğretimi El Kitabı*, M. Durmuş ve A. Okur (Ed.). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Bayezit H ve Çubukçu F (2015). Yabancı dil olarak Türkçe ve İngilizce ders kitaplarındaki öğrenme stratejilerinin kullanımı. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 25-47.
- Blewett TT (1951) An Experiment in the Measuring of Listening at the College Level. *The Journal of Communication*, I, 50-57.
- Bozorgian H (2012) The Relationship between Listening and Other Language Skills in International English Language Testing System, *Theory and Practice in Language Studies*, 2(4), p. 657-663.
- Bölükbaş F (2013) The effect of language learning strategies on learning vocabulary in teaching Turkish as a foreign language. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28 (3), 55-68.
- CEF (2000) *Common European Framework Of Reference For Language, Learning, Teaching Assessment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Chamot AU (2005). Language learning strategy instruction: Current issues and research. *Annual Review of Applied Linguistics*, 25, 112-130.
- Chenfeld MB (1978) *Teaching Languages Arts Creatively*. USA: Harcourt Brace Jovanovich, Inc.
- Cohen AD (1990) *Language Learning: insights for learners, teachers and researchers*. New York: Newbury House/ Harper & Row.
- Cohen AD (1998) *Strategies in Learning and Using a Second Language*. London and New York : Longman.

- Coşkun A (2010) The Effect of Metacognitive Strategy Training on the Listening Performance of Beginner Students, *Novitas-ROYAL (Research on Youth and Language)*, 4 (1), 35-50.
- Değirmenci İL (2005) *Bilişsel ve Üst-Biliş Stratejilerinin Kullanımı ile Yabancı Dil Testlerindeki Performans Arasındaki İlişki*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yabancı Diller Eğitimi, İstanbul.
- Demirekin M (2017) *Yabancı dil olarak Türkçenin anlamlandırılmasında kelime ve dil öğrenme stratejilerinin kullanımı*, Hacettepe Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Demirel Ö (1999) *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*, Ankara: M.E.B. Basımevi.
- Demirel Ö (2011) *Yabancı Dil Öğretimi*, Ankara: Pegem Akademi.
- Demirel Ö (2014) *Yabancı Dil Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları
- Dilidüzgün Ş (2013) Dinleme Eğitimi, , İçinde: *Yabancılar Türkçe Öğretimi El Kitabı*, M.Durmuş ve A.Okur (Ed.). s.266. Ankara : Grafiker Yayınları.
- Doğan Y (2007) *İlköğretim İkinci Kademedeki Dil Becerisi Olarak Dinlemeyi Geliştirme Çalışmaları*.Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Doğan Y (2014) Dinleme Eğitimi: Kuram, Uygulama, Ölçme ve Değerlendirme, İçinde: *Türkçe Öğretimi El Kitabı*, A. Güzel ve H. Karatay (Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Durmuş M (2013) *Yabancılar Türkçe Öğretimi*, Ankara: Grafiker Yayınları.
- Eken D (2011) *Yabancı Dil Olarak Türkçe ve İngilizce Öğretiminde Temel Düzey Dinleme-Anlama Etkinliklerinin Karşılaştırılması*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Ellis R (1994) *The study of second language acquisition*. Oxford: Oxford University Press.
- Emiroğlu S ve Pınar FN (2013) Dinleme Becerisinin Diğer Beceri Alanları ile İlişkisi, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume* 8(4), p. 769-782.
- Erdem MD , Gün M ve Karateke B (2015) İleri Seviye İçin Hazırlanan İstanbul Yabancılar Türkçe Öğretim Setinin Kültür Aktarımı Açısından İncelenmesi, *International Journal of Language Academy*, 3(1). p. 8-17.
- Funk HD ve Funk GD (1989) Guideness for Developing Listening Skills. *The Reading Teachers*, p.660-663.
- Gebhard JG (2006) *Teaching English as a foreign or second language*. Michigan: The University of michigan Press.

- Geramia MH ve Baighlou SMG (2011) Language learning strategies used by successful and unsuccessful Iranian EFL students, *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 29 (2011) 1567 – 1576.
- Gün S (2012) The effects of using certain listening strategies and techniques on the development of listening skills in a foreign language learning context. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Güngör H (2013) *Doğrudan öğretim stratejilerinin yabancı dil olarak Türkçe öğrenen İranlı öğrencilerin metin özetleme becerilerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Göçer A (2007) “Bir Öğrenme Alanı Olarak Anlama Eğitimi ve Türkçe Eğitimindeki Yeri”, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* S. 23 (2), s. 17-39.
- Göçer A (2013) Türkiye’de Yabancılara Türkçe Öğretimi, İçinde: *Yabancılara Türkçe Öğretimi El Kitabı*, M.Durmuş ve A.Okur (Ed.). s.171. Ankara : Grafiker Yayınları.
- Gögüş B (1978) *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi*, Ankara: Gül.
- Graves J & Loaiza K (1999) *Improving Student Active Listening Skills Across the Curriculum*. Master’s Action Reseach Project, Saint Xavier University, ERIC.
- Gündüz O ve Şimşek T (2014) *Anlama Teknikleri 2 Uygulamalı Dinleme Eğitimi El Kitabı*, Ankara : Grafiker Yayınları.
- Güneş F (2016) *Türkçe Öğretimi Yaklaşımlar ve Modeller*, Ankara: Pegem Akademi.
- Hajer M, Meestringa T, Park Y ve Oxford RL (1996) How print materials provide strategy intruction. In Rebecca L. Oxford (Ed.), *Language Learning Strategies around the world: Cross-cultural perspectives*. (p.119-140). Honolulu: University of Hawai’i, Second Language Teaching& Curriculum Center.
- Harputoğlu B (2015) *Yabancı Dil Olarak Türkçe ve Ana Dil Türkçe Ders Kitaplarında Öğrenme Stratejilerinin İncelenmesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Hsiao T-Y ve Oxford R (2002) Comparing Theories of Language Learning Strategies: a Comfirmatory Factor Analysis. *The Modern Language Journal*, 86 (3), 368-383.
- Irwin C (1952) *An Analysis of Certain Aspects of a Listening Training Program Conducted among College Freshmen at Michigan State*, Dissertation Abstracts, XII, 704-705.
- İnce B ve Boztilki G (2016) Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisi, İçinde: *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kuramlar- Yöntemler-Beceriler-Uygulamalar* (Ed. Yıldırım, F. ve Tüfekçioğlu, B.) Ankara: Pegem Akademi.

- İşpiroğlu Z (2006) *Yazma Eylemi (s. 21-30). Yazma Uğraşı*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Karakuş Tayşi E (2017) Dil Becerileri-Anlama (Dinleme ve Okuma Becerileri). İçinde: H. Develi, C. Yılmaz, M. Balcı, İ. Gültekin, D. Melanlıoğlu. (Ed.) *Uygulamalı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi El Kitabı*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Katranacı M ve Yangın B (2013) Üstbiliş Stratejileri Öğretiminin Dinlediğini Anlama Becerisine ve Dinlemeye Yönelik Tutuma Etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*,11, 733-771.
- Littlewood W (1981) *Communicative language teaching*. Binghamton NY: Cambridge:University Press.
- Mackay I (1997) Dinleme Becerisi. ( Çev: Aksu Bora ve Onur Cankoçak). Ankara: İlkaynak Kültür ve sanat Ürünleri Ltd. Şti.
- Martínez IMP (1995) A Study of the Learning Strategies Used by Secondary School and University Students of English in Spain, *Revista Alicantina de Estudios Ingleses*, 8 (1995): 177-93.
- Melanlıoğlu D (2012) Dinleme Becerisinin Geliştirilmesinde Ailenin Rolü, *Sosyal Politika Çalışmaları*, 7(29), 65-77.
- Mete F (2015) Dil ve Yabancı/ İkinci Dil Eğitimi Kavramları, İçinde: *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Metodolojisi*, A. Sarıçoban (Ed.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Metin M (2015) *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi, S. 363.
- Mochizuki A (1999) “ Language Learning Strategies Used by Japanese University Students” *RELC Journal*, 30(2) , 101-113.
- Morley J (2001) Aural Comprehension Instruction: Principles and Practices. In M. Celce-Murcia (Ed.), *Teaching English as a Second or Foreign Language (pp. 69-85)* Boston: Heinle and Heinle.
- O'Malley JM ve Chamot A (1990) *Learning Strategies in Second Language Acquisition*. New York, NY: Cambridge University Press. p.46
- O'Malley JM, Chamot A U, Stewner-Manzanares G, Russo R, Kupper L (1985) Learning Strategies Used by Beginning and Intermediate ESL Students, *Language Teaching*, 35 (1), 21-46.
- Oxford RL (1990) *Language Learning Strategies: What every teacher should know*. Newbury House Publishers. Oxford University Press.
- Oxford RL (2011) Strategies for Learning a Second or Foreign Language. *Language Teaching*, 44 (2), 167-180.
- Özcan H (2011) Dünya Dili Türkçe ve Türk Kültür Elçisi Öğretmenlerimiz, <http://tomer.fatih.edu.tr> adresinden elde edilmiştir. (13.12.2017).

- Quandt I J (1983) *Language Arts For The Children*, . New Jersey: Prentice- Hall Inc.
- Rahimirad M (2014) The Impact of Metacognitive Strategy Instruction on the Listening Performance of University Students, *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 98 ( 2014 ) 1485 – 1491.
- Rost M (1990) *Listening in Language Learning, Applied Linguistics and Language Study*, (ed. C. N. Candlin). London: Longman.
- Rost M (2001) Listening. In R. Carter, & D. Nunan (Eds.), *The Cambridge Guide to Teaching English to Speakers of Other Languages* (pp. 7-13). Cambridge: Cambridge University Press. <http://dx.doi.org/10.1017/CBO9780511667206.002>
- Rubin J (1987) “Learner strategies: Theoretical assumptions, research history and typology.” In A. Wenden & J. Rubin (Eds.), *Learner Strategies and Language Learning*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall. ss. 15-29.
- Sever S (2000) *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*. Ankara: Anı.
- Şengül K (2016) *Yabancı dil olarak Türkçe Öğretiminde dil öğrenme stratejilerine dayalı etkinliklerin anlama becerileri ile dil bilgisine yönelik başarıya, kalıcılığa ve Türkçeye yönelik tutuma etkisi*. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- telc-MEB (2013) *Diller İçin Avrupa Öneriler Çerçevesi*, Avrupa Konseyi/ Modern Diller Bölümü, Almanya.
- Turel V (1996) Teaching Listening Skills to Intermediate Undergraduate Language Teacher Trainees Using Computers.
- Türk Dil Kurumu.  
[http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com\\_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5a3a27853f22e6.79768830](http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5a3a27853f22e6.79768830) (Erişim Tarihi: 20.12.2017)
- Türk Dil Kurumu.  
[http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com\\_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5a3a279d6fec95.15413017](http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5a3a279d6fec95.15413017) (Erişim Tarihi: 20.12.2017)
- Underwood M (1993) *Teaching Listening*. Longman group UK ltd, USA: NewYork
- Ungan S (2006) Avrupa Birliğinin Dil Öğretimine Karşı Tutumu Ve Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, 217-226.
- Uzun E (2012) Yabancılara Türkçe Öğretiminde Yeni Gelişmeler Üzerine. İçinde: *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*, A. Kılınç ve A. Şahin (Ed.). s.341-345. Ankara: Pegem Akademi.
- Wasilewska JA (2012) Language Learning Strategies and the Effectiveness of English Language Teaching at the Tertiary Level Education, *Journal of Siberian Federal University. Humanities & Social Sciences* 4 (5) 492-499.

- Wei L (1996) Teaching Listening in EFL Classrooms in Senior High Schools in Taiwan.  
[http://english.tyhs.edu.tw/xoops/html/tyhs/teach\\_source101/06plan.pdf](http://english.tyhs.edu.tw/xoops/html/tyhs/teach_source101/06plan.pdf) (Erişim Tarihi: 03.05.2018)
- Wharton G (2000) Language learning strategy use of bilingual foreign language learners in Singapore. *Language Learning*, 50, pp. 203–243.
- White C, Schramm K ve Chamot AH (2007) Research methods in strategy research: Re-examining the toolbox. A.D. Cohen ve E. Macaro (Eds.), *Language learner strategies: Thirty years of research and practice* (ss. 93- 116). Oxford: Oxford University Press.
- Yangın B (1998) *Dinlediğini Anlama Becerisi Geliştirmede Elves Yönteminin Etkisi*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Yangın B (1999) İlköğretimde Etkili Öğrenme ve Öğretme Öğretmen El Kitabı, *İlköğretimde Türkçe Öğretimi Modül 4*, Ankara: MEB Yayınları.
- Yangın B (2002) *Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi*. Ankara: Dersal Yayıncılık, s.116.
- Yıldırım A ve Şimşek H (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık. 9. Baskı.
- Yıldırım A ve Şimşek H (2006) Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri, (5. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz F ve Babacan G (2015) Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Podcast Kullanımı. *Turkish Studies*, 10(3), s. 1153-1170.



## **EKLER**

Ek-1: Dil Öğrenme Stratejilerine Yönelik Kontrol Listeleri



**Bellek Stratejilerine Yönelik Kontrol Listesi****Dinleme Sırası**

		<b>Zihinsel Bağlantılar Oluşturma</b>						<b>İmge ve Sesleri Kullanma</b>						<b>Gözden Geçirme</b>		<b>Eyleme Geçirme</b>							
<b>Kıtap Adı</b>	<b>Erkinlik Adı</b>	<b>Sayfa Numarası</b>	<b>Gruplama</b>		<b>Çağrışım Kurma</b>		<b>Yeni Kelimeleri Bağlam İçinde Kullanma</b>		<b>Görselleri Kullanma</b>		<b>Anlam Haritası Oluşturma</b>		<b>Anahtar Kelimeleri Kullanma</b>		<b>Zihinde Sesleri Kullanma</b>		<b>Aralıklı Gözden Geçirme</b>		<b>Fiziksel Tepki ya da Duyuları Kullanma</b>		<b>Mekanik Teknikler Kullanma</b>		
			<b>Uygun</b>	<b>Uygun değil</b>	<b>Uygun</b>	<b>Uygun değil</b>	<b>Uygun</b>	<b>Uygun değil</b>	<b>Uygun</b>	<b>Uygun değil</b>	<b>Uygun</b>	<b>Uygun değil</b>	<b>Uygun</b>	<b>Uygun değil</b>	<b>Uygun</b>	<b>Uygun değil</b>	<b>Uygun</b>	<b>Uygun değil</b>	<b>Uygun</b>	<b>Uygun değil</b>	<b>Uygun</b>	<b>Uygun değil</b>	

**Bellek Stratejilerine Yönelik Kontrol Listesi**

**Dinleme Sonrası**

Kitap Adı	Etkinlik Adı	Sayfa Numarası	Zihinsel Bağlantılar Oluşturma						İmge ve Sesleri Kullanma						Gözden Geçirme		Eyleme Geçirme						
			Gruplama		Çağırışım Kurma		Yeni Kelimeleri Bağlam İçinde Kullanma		Görselleri Kullanma		Anlam Haritası Oluşturma		Anahtar Kelimeleri Kullanma		Zihinde Sesleri Kullanma		Aralıklı Gözden Geçirme		Fiziksel Tepki ya da Duyuları Kullanma		Mekanik Teknikler Kullanma		
			Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	







**Telafi Stratejilerine Yönelik Kontrol Listesi**

**Dinleme Öncesi**

Kitap Adı	Etkinlik Adı	Sayfa Numarası	Tahmin Yürütme						Konuşma ve Yazmada Engellerle Başa Çıkma														
			Dilbilimsel İpuçları Kullanma		Diğer İpuçlarını Kullanma		Ana Dile Çevirme		Yardım Alma		Jest ve Mimikleri Kullanma		Bir süreliğine İletişimden Kaçınma		Konuyu Seçme		Mesajı Düzenleme veya Uyarlama		Kelime Türetme		Eş Anımlı veya Benzer Kelime Kullanma		
			Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	



**Telafi Stratejilerine Yönelik Kontrol Listesi****Dinleme Sırası**

Kitap Adı	Etkimlik Adı	Sayfa Numarası	Tahmin Yürütme						Konuşma ve Yazmada Engellerle Başa Çıkma													
			Dilbilimsel İpuçları Kullanma		Diğer İpuçlarını Kullanma		Ana Dile Çevirme		Yardım Alma		Jest ve Mimikleri Kullanma		Bir süreliğine İletişimden Kaçınma		Konuyu Seçme		Mesajı Düzenleme veya Uyarlama		Kelime Türetme		Eş Anımlı veya Benzer Kelime Kullanma	
			Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil

Üst Bilişsel Stratejilere Yönelik Kontrol Listesi

Dinleme Öncesi

		Öğrenmeye Odaklanma						Öğrenmeyi Düzenleme						Öğrenmeyi Değerlendirme											
Kitap Adı	Etkinlik Adı	Sayfa Numarası	Yeni bilgiyi bilinenlerle eşleştirme		Dikkatini toplama		Sözlü üretimi erteleme		Dil öğrenimini öğrenme		Düzenleme		Amaç ve hedef belirleme		Dil öğrenme görevinin amacını belirleme		Dil öğrenme görevi için planlama yapma		Alıştırma yapma fırsatları arama		Kendini izleme		Kendini değerlendirme		
			Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	

**Üst Bilişsel Stratejilere Yönelik Kontrol Listesi****Dinleme Sırası**

<b>Üst Bilişsel Stratejilere Yönelik Kontrol Listesi</b>																									
<b>Dinleme Sırası</b>																									
Kitap Adı	Etkinlik Adı	Sayfa Numarası	Öğrenmeye Odaklanma						Öğrenmeyi Düzenleme											Öğrenmeyi Değerlendirme					
			Yeni bilgiyi bilinenlerle eşleştirme		Dikkatini toplama		Sözlü üretimi erteleme		Dil öğrenimini öğrenme		Düzenleme		Amaç ve hedef belirleme		Dil öğrenme görevinin amacını belirleme		Dil öğrenme görevi için planlama yapma		Alıştırma yapma fırsatları arama		Kendini izleme		Kendini değerlendirme		
			Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	

Üst Bilişsel Stratejilere Yönelik Kontrol Listesi

Dinleme Sonrası

		Öğrenmeye Odaklanma						Öğrenmeyi Düzenleme												Öğrenmeyi Değerlendirme					
Kitap Adı	Etkinlik Adı	Sayfa Numarası	Yeni bilgiyi bilinenlerle eşleştirme		Dikkatini toplama		Sözlü üretimi erteleme		Dil öğrenimini öğrenme		Düzenleme		Amaç ve hedef belirleme		Dil öğrenme görevinin amacını belirleme		Dil öğrenme görevi için planlama yapma		Alıştırma yapma fırsatları arama		Kendini izleme		Kendini değerlendirme		
			Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	

**Duyuşsal Stratejilere Yönelik Kontrol Listesi****Dinleme Öncesi**

		<b>Kaygıyı Azaltma</b>						<b>Kendini Cesaretlendirme</b>						<b>Duyularına Hakim Olma</b>						
<b>Kıtap Adı</b>	<b>Etkinlik Adı</b>	<b>Sayfa Numarası</b>	Derin Nefes Alma, Meditasyon, Rahatlama	Müziği Kullanma	Gülme		Olumlu Yaklaşma	Risk alma		Kendini Ödüllendirme		Kendini Dinleme	Kontrol Listesi kullanma		Dil Öğrenme Günlüğü Tutma		Duyularını Başkalarıyla Paylaşma			
			Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil

**Duyuşsal Stratejilere Yönelik Kontrol Listesi**

**Dinleme Sırası**

		Kaygıyı Azaltma						Kendini Cesaretlendirme						Duyularına Hakim Olma								
Kitap Adı	Etkinlik Adı	Sayfa Numarası	Derin Nefes Alma, Meditasyon, Rahatlama		Müziği Kullanma		Gülme		Olumlu Yaklaşma		Risk alma		Kendini Ödüllendirme		Kendini Dinleme		Kontrol Listesi kullanma		Dil Öğrenme Günlüğü Tutma		Duyularını Başkalarıyla Paylaşma	
			Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil

**Duyuşsal Stratejilere Yönelik Kontrol Listesi**

**Dinleme Sonrası**

		Kaygıyı Azaltma							Kendini Cesaretlendirme						Duyularına Hakim Olma							
Kitap Adı	Erkinlik Adı	Sayfa Numarası	Derin Nefes Alma, Meditasyon, Rahatlama		Müziği Kullanma		Gülme		Olumlu Yaklaşma		Risk alma		Kendini Ödüllendirme		Kendini Dinleme		Kontrol Listesi kullanma		Dil Öğrenme Günlüğü Tutma		Duyularını Başkalarıyla Paylaşma	
			Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil

Sosyal Stratejilere Yönelik Kontrol Listesi															
Dinleme Öncesi															
				Soru Sorma				Başkalarıyla İş Birliği Yapma				Empati Kurma			
Kitap Adı	Etkinlik Adı	Sayfa Numarası	Açıklama ve doğrulama için Soru sorma		Düzeltilme için soru sorma		Arkadaşlarıyla işbirliği yapma		Hedef Dilde konuşanlarla işbirliği yapma		Kültürel Anlayış Geliştirme		Başkalarının duygu ve düşüncelerinin farkına varma		
			Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	



Sosyal Stratejilere Yönelik Kontrol Listesi														
Dinleme Sırası														
Kitap Adı	Etkinlik Adı	Sayfa Numarası	Soru Sorma				Başkalarıyla İş Birliği Yapma				Empati Kurma			
			Açıklama ve doğrulama için Soru sorma	Düzeltilme için soru sorma	Arkadaşlarıyla işbirliği yapma	Hedef Dilde konuşanlarla işbirliği yapma	Kültürel Anlayış Geliştirme	Başkalarının duygu ve düşüncelerinin farkına varma						
			Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil

Sosyal Stratejilere Yönelik Kontrol Listesi														
Dinleme Sonrası														
Kitap Adı	Etkinlik Adı	Sayfa Numarası	Soru Sorma				Başkalarıyla İş Birliği Yapma				Empati Kurma			
			Açıklama ve doğrulama için Soru sorma		Düzeltilme için soru sorma		Arkadaşlarıyla işbirliği yapma		Hedef Dilde konuşanlarla işbirliği yapma		Kültürel Anlayış Geliştirme		Başkalarının duygu ve düşüncelerinin farkına varma	
			Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil	Uygun	Uygun değil

## ÖZ GEÇMİŞ

**Adı Soyadı** : Çiğdem Yalçın  
**Uyruğu** : T.C.  
**Doğum Yeri ve Tarihi** : ÜRGÜP 25.10.1986  
**Eposta** : [cigdemm.koc@hotmail.com](mailto:cigdemm.koc@hotmail.com)

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Lisans	Selçuk Üniversitesi- İngilizce Öğretmenliği	16.06.2008

Yıl	Kurum	Görev
15/06/2010	Milli Eğitim Bakanlığı	İngilizce Öğretmeni
30/01/2017 (Devam Ediyor)	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	Araştırma Görevlisi

**Yabancı Dil** : İngilizce

**Yayımlar** : İki Farklı Dilin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Temel Seviye Ders Kitaplarının Dinleme Etkinlikleri Bakımından Karşılaştırılması

Mesut Gün, Çiğdem Yalçın, Muhammet Raşit Memiş,  
International Journal of Language Academy, 5 (7),  
s.328-344.

Türkiye’de Öğrenim Gören Suriyeli Ortaokul  
Öğrencilerinin Algısal Öğrenme Stillerinin İncelenmesi

Murat Şengül, Çiğdem Yalçın, *International Journal  
Of Languages’ Education And Teaching*, 5(4), s.702-  
709.